

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KONYA EKONOMİ

RAPORU

2010

I.DÜNYA EKONOMİSİ

1. GİRİŞ

Son yaşanan küresel ekonomik kriz ile dünya yeni bir finansal dönemin içine girmiş bulunmaktadır. Yaşanan küresel ekonomik kriz, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayrımı yapmaksızın birçok ülkeyi derinden etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir.

Dünyada kriz 2007 Nisan'ında kendini hissettirmeye başlamış, 2008 Eylül'de Lehman Brothers'ın batışı ile resmîyet kazanmış, 2009 Haziran'da da bütün ülkeler pek çok veride dip noktayı görmüştür. Bu kriz finansal bir kriz olarak başlamakla birlikte, finans krizi sırasıyla kredi, likidite ve güven krizi izlemiş ve sonrasında reel sektörü de içine alan tam bir ekonomik kriz haline gelmiştir.

Merkezde kriz patlayınca çevre-bağımlı ülkeler tıkanma ile karşılaşmıştır. Merkezin mal talebinin azalması bu tıkanıklığı daha da artırmış ve çevre-bağımlı ülkelerin büyüme kaynağı olan dış sermaye azalmıştır. Bu da ülkelerde işsizliği tetiklemiştir.

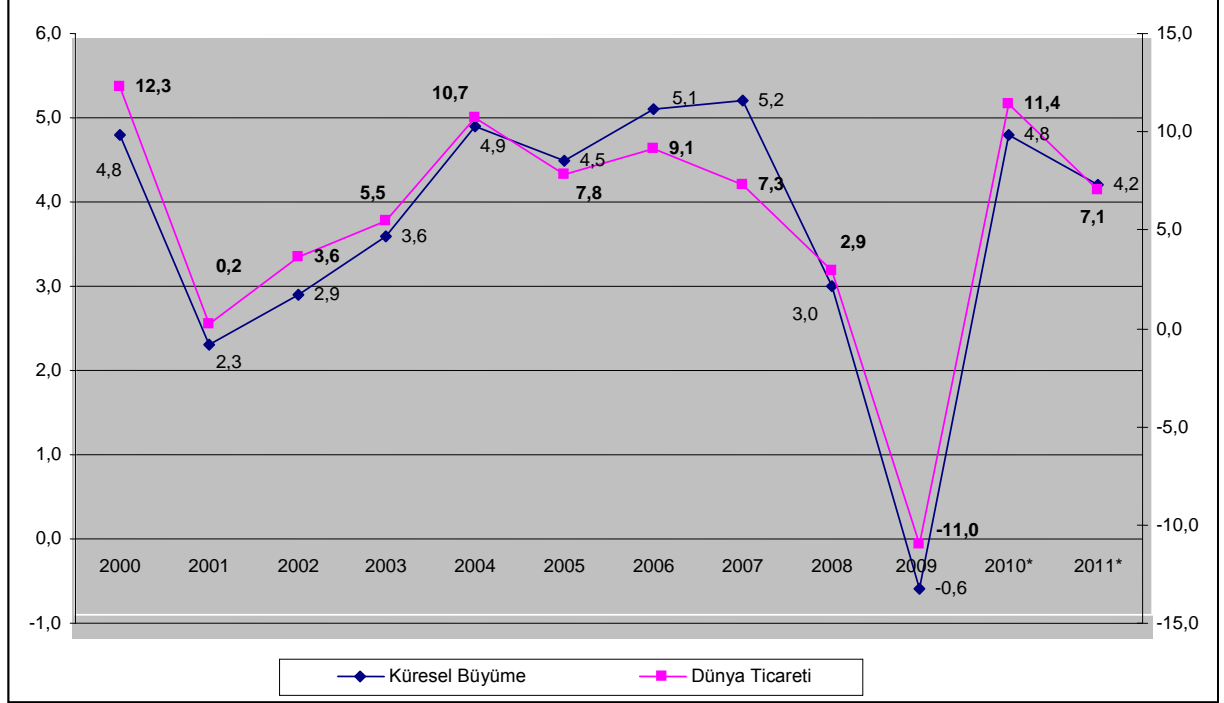
Diğer yandan küresel kriz sonrasında dünya ekonomisinde bir eksen kayması yaşanmaktadır. ABD ve Avrupa kriz yaşarken Asya ülkelerinin büyümesi yeni sistem ve yeni dünya hakkında bizlere fikir vermektedir. Ekonomik dinamik, hızla Asya'ya kaymaktadır. ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya gibi ülkelerin dünya ekonomisindeki ağırlığı gittikçe azalırken, Çin, Hindistan, Türkiye gibi ülkeler dünya ekonomisinde giderek daha fazla pay kapmaya başlamıştır. Sadece Çin ekonomisi bile önümüzdeki dönemde önemli derece etkili olacaktır. Nitekim Çin ekonomisinin 2040 yılında 30 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşması beklenmektedir.

2. GENEL GÖRÜNÜM

2008 yılında gelişmiş ekonomilerde başlayan finansal kriz, 2009 yılında küresel yaygınlık kazanmış ve dünya ekonomisi % 0,6 oranında daralmıştır. 2009 yılında dünya hâsılasındaki daralmanın % 1,1 olacağı tahmin edilmekteyken, krize karşı alınan yüksek boyutlu parasal ve mali tedbirlerin etkisiyle toparlanma beklenenden önce başlamış ve daralma % 0,6 ile sınırlı kalmıştır.

Bu çerçevede, derin bir küresel durgunluğun ardından, geniş kapsamlı kamu müdahaleleriyle talebin desteklenmesi ve finans piyasalarındaki belirsizliğin ve riskin düşürülmesi sayesinde, ekonomik büyüme yeniden başlamıştır. Finans sistemlerinin halen hasarlı durumda olması, kamu desteğinin kademeli olarak kesilmek zorunda olması ve varlık fiyatlarının şiştiği ekonomilerde yaşayan bireylerin yüksek işsizlikle mücadele edebilmek için tasarrufa ağırlık verecek olması gibi nedenlerle, düzelme sürecinin yavaş olması beklenmektedir.

Küresel Büyüme ve Ticaret Hacmi

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü; Ekim 2010

* 2010 ve 2011 değerleri tahminidir.

Gelişmiş ekonomilerde daha önce benzeri görülmemiş düzeylere ulaşan kamu müdahalesi sayesinde, ekonomik faaliyetler istikrar kazanmış ve hatta bazı ekonomiler düşük düzeylerde de olsa büyümeye başlamış durumdadır. Gelişmiş ekonomilerde canlanmanın yavaş seyretmesine rağmen gelişmekte olan ekonomilerde gözlenen güçlü büyüme performansı sonucunda, dünya ekonomisinde 2009 yılının ikinci yarısında başlayan toparlanmanın 2010 yılında da devam etmesiyle dünya ekonomisinin 2010 yılında % 4,8 oranında büyümesi beklenmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler, ekonomik krizden gelişmiş ülkeler kadar etkilenmemiş gelişmiş ekonomilerin % 3,2 oranında küçüldüğü 2009 yılında % 2,5 oranında bir büyüme performansı kaydetmişlerdir. Bu farkın 2010 ve 2011 yıllarında da devam etmesi, gelişmiş ekonomilerin söz konusu yıllarda sırasıyla % 2,7 ve % 2,2 oranlarında büyüme kaydetmesi, gelişmekte olan ekonomilerde ise büyümenin % 7,1 ve % 6,4 ile yüksek seviyelerde devam etmesi beklenmektedir.

TABLO 1. Dünya Genel Ekonomik Görünümü

	Gerçekleşen		Tahmini	
	2008	2009	2010	2011
Dünya hâsılası (% değişim)	2,8	-0,6	4,8	4,2
Gelişmiş Ekonomiler	0,2	-3,2	2,7	2,2
A.B.D	0,0	-2,6	2,6	2,3
Euro Bölgesi	0,5	-4,1	1,7	1,5
Almanya	1,0	-4,7	3,3	2,0
Fransa	0,1	-2,5	1,6	1,6
İtalya	-1,3	-5,0	1,0	1,0
İspanya	0,9	-3,7	-0,3	0,7
Japonya	-1,2	-5,2	2,8	1,5
İngiltere	-0,1	-4,9	1,7	2,0
Kanada	0,5	-2,5	3,1	2,7
Gelişmekte Olan Ekonomiler	6,0	2,5	7,1	6,4
Orta ve Doğu Avrupa	3,0	-3,6	3,7	3,1
Rusya	5,2	-7,9	4,0	4,3
BDT Ülkeleri (Rusya Hariç)	5,4	-3,2	5,3	5,2
Çin	9,6	9,1	10,5	9,6
Hindistan	6,4	5,7	9,7	8,4
ASEAN-5	4,7	1,7	6,6	5,4
Brezilya	5,1	-0,2	7,5	4,1
Meksika	1,5	-6,5	5,0	3,9
Ortadoğu ve Kuzey Afrika	5,0	2,0	4,1	5,1
Sahra Afrikası	5,5	2,6	5,0	5,5
Dünya ticaret hacmi (mal ve hizmetler)	2,9	-11,0	11,4	7,0
İthalat				
Gelişmiş Ekonomiler	0,4	-12,7	10,1	5,2
Gelişmekte olan Ekonomiler	9,0	-8,2	14,3	9,9
İhracat				
Gelişmiş Ekonomiler	1,9	-12,4	11,0	6,0
Gelişmekte olan Ekonomiler	4,6	-7,8	11,9	9,1
Emtia Fiyatları (ABD Doları)				
Petrol	36,4	-36,3	23,3	3,3
Petrol Harici Emtia	7,5	-18,7	16,8	-2,0
Tüketici Fiyatları				
Gelişmiş Ekonomiler	3,4	0,1	1,4	1,3
Gelişmekte olan Ekonomiler	9,2	5,2	6,2	5,2

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü; Ekim 2010

Dünya ekonomisinde canlanma büyük ölçüde beklentilerle uyumlu olarak devam etmekle birlikte, çeşitli risklerin varlığını koruduğu görülmektedir. Sürdürülebilir ve sağlıklı bir toparlanma için gerekli dengeler, gelişmiş ekonomilerde özel talebin güçlendirilmesiyle birlikte içte dengenin yeniden sağlanması; mali konsolidasyona izin verilmesi; ABD gibi açık veren ülkelerdeki net ihracattaki artışla birlikte yeniden dış dengenin sağlanması ve fazla veren ülkelerde, özellikle yükselen Asya'da olduğu gibi net ihracatlarda düşük şekilde tanımlanmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde tüketim harcamaları kriz sırasında alınan önlemlerle bir miktar canlanma göstermiş fakat söz konusu önlemlerin sona ermesi ile tekrar düşüşler kaydetmiştir. Tüketici güveninin halen düşük seviyelerde seyretmesi ve düşen hanehalkı gelirleri tüketimin artmasını engellemekte, gelişmiş ekonomilerde büyümenin pozitif fakat düşük seviyelerde gerçekleşmesine yol açmaktadır. Bu ülkelerin çoğunda kamu açıkları ve işsizlik yüksek seviyelerini korumaktadır. Söz konusu sorunlar, oluşturduğu sosyal baskının yanı sıra, yeni önlem alanını daraltmakta ve sürdürülebilir büyümeye geçiş için risk oluşturmaktadır. Bu ülkelerde, büyümenin kalıcılığı için istihdam artış hızında bir yükselme yakalanması gerekmektedir.

Gelişmekte olan ekonomilerde ise yüksek büyüme ve istihdam artışları kaydedilmektedir. Bu ülkelerin finansal sistemlerinde ciddi sorunlar yaşamaması, krizden daha az etkilenmelerini sağladığı gibi, maliye politikası uygulamalarının daha rahat sonuca ulaşmasına imkan tanımıştır.

Bunun sonucunda dünya ekonomisinde geçmiş yıllara kıyasla gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki payında artış, gelişmiş ülkelerin payında ise düşüş gözlenmektedir. Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerine göre, ABD'nin dünya ekonomisindeki payı, satın alma gücü paritesine göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) bazında, 1980'de % 24,585 iken, 2011 yılında % 20'nin altına % 19,884'e gerileyecek, 2015'de ise % 18,4'ün altına inecektir. IMF öngörülerine göre, Dünya ekonomisinden aldıkları pay, Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Belçika gibi ülkelerde daha dramatik bir şekilde düşecektir.

Buna karşın, Çin dünya ekonomisinden aldığı payı bu dönemde 8 kat, Hindistan 2,5 artıracak. Çin, 1980-2015 döneminde payını % 2,19'dan % 16,96'ya, Hindistan 2,45'den % 6,28'e çıkaracaktır. 1980'de 13'üncü büyük ekonomi olan ve sıralamada, Hindistan, Meksika, Kanada, İspanya gibi ülkelerin gerisinde kalan Çin, o tarihte İtalya'nın yarısı kadar satın alma güce paritesine göre GSYH'si vardı. 2015'de İtalya'nın 8,5 katı, ABD'ye yakın bir SGP-GSYH düzeyine ulaşacak.

Sanayileşmiş 7 büyük ülkenin (ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Kanada) oluşturduğu G-7 (Grup 7), 1980 yılında dünya ekonomisinin % 56,3'ü, 1992'de % 51,4'ü, 2010 yılında % 40,1'i oluştururken, bu oran 2015 yılında % 36'ya inecektir.

Buna karşın, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'den oluşan ve BRIC olarak adlandırılan bu ülkelerin 1992'de dünya ekonomisindeki payı % 14,53 iken, bu yıl % 24,48'e, 2015 yılında ise % 29,08'e yükselecektir.

TABLO 2. Yıllar İtibariyle Ülkelerin Dünya Ekonomisinden Aldıkları Pay (%)

	ÜLKELER	1980	1992	2010	2015
1	ABD	24,585	22,860	20,218	18,361
2	Çin	2,186	4,327	13,267	16,957
3	Hindistan	2,445	2,993	5,276	6,280
4	Japonya	9,174	9,210	5,830	5,146
5	Almanya	6,681	5,889	3,907	3,417
6	Rusya	-	4,214	3,018	2,969
7	Brezilya	3,911	2,995	2,921	2,874
8	İngiltere	4,286	3,617	2,982	2,740
9	Fransa	4,718	4,005	2,944	2,623
10	Meksika	2,935	2,492	2,100	2,116
11	İtalya	4,472	3,791	2,414	2,076
12	Güney Kore	0,774	1,484	1,961	1,944
13	Kanada	2,397	2,042	1,818	1,667
14	İspanya	2,400	2,172	1,864	1,617
15	Endonezya	0,948	1,201	1,403	1,560
16	Türkiye	1,025	1,188	1,274	1,232
17	Avustralya	1,315	1,190	1,206	1,143
18	İran	1,006	1,095	1,173	1,106
19	Polonya	1,319	0,807	0,973	0,945
20	Suudi Arabistan	1,369	0,957	0,845	0,844
	G-7	56,313	51,414	40,113	36,030
	BRIC	-	14,529	24,482	29,080

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü ; Ekim 2010

3. GELİŞMİŞ EKONOMİLER

Gelişmiş ekonomilerin 2010'un büyük kısmında çok düşük bir hızla büyüyeceği ve işsizliğin 2010 sonlarına kadar artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir. 2009'da yaşanan % 3,5 düzeyindeki küçülmenin ardından, 2010'da yıllık büyümenin % 1,25 civarında olması beklenmektedir.

2010'un dördüncü çeyreğiyle 2009'un dördüncü çeyreğine ait rakamlar birbiriyle karşılaştırıldığında, ekonomik faaliyetteki toparlanma daha açık bir şekilde görülebilir. Bu dönemde reel GSYİH'nin % 1,75 civarında artması beklenmektedir. 2009'un ikinci yarısında % 0,5 büyüme, aynı yılın birinci yarısında ise % 2 küçülme yaşanmıştı.

Krizden çıkış kapsamında alınan maliye tedbirleri, gelişmiş ekonomilerde kamu açıkları ve kamu borç stoklarının tehlikeli bir biçimde artmasına yol açmıştır. Söz konusu artışların, Yunanistan ve Portekiz gibi bazı Avrupa ülkelerinde ulaştığı düzeyler AB ekonomisine ilişkin beklentilerin ciddi bir biçimde bozulmasına yol açmıştır. Kamu açıkları ABD ekonomisinde de oldukça yüksek düzeylere ulaşmakla birlikte, ABD ekonomisinde canlanmanın daha hızlı seyretmesi, kamu açığına ilişkin endişelerin arka planda kalmasını sağlamıştır.

Diğer yandan gelişmiş ülkelerin merkez bankaları küresel kriz sırasında finansal piyasaları istikrara kavuşturmak için piyasalara ciddi oranlarda para enjekte etmiştir. Bu çerçevede AB ve ABD'de piyasaya verilen paranın toplam tutarı 10 trilyon doları bulmuştur. ABD Merkez Bankası (FED) küresel kriz sırasında piyasaları istikrara kavuşturmak için kredi sağladığı şirketleri açıklamıştır. Buna göre, banka, 1 Aralık 2007 ile 21 Temmuz 2010 tarihleri arasında 11 farklı programla 21 bin işlem yaparak 3.3 trilyon dolar kredi vermiştir. FED, ABD'li bankaların yanı sıra Avrupalı bankalara ve merkez bankalarına kredi olanağı yaratması nedeniyle bir anlamda "dünyanın merkez bankası" haline gelmiştir.

Avrupa Birliği (AB) ülkeleri de bankacılık krizinin patlak vermesinden bu yana finansal sektörlerine 4.5 trilyon Euro (5.9 trilyon dolar) yardım etmiştir. Yardım; garantiler, varlık kurtarma ve hibeleri de içermektedir. İngiltere, 2008 – 2010 Ekim tarihleri arasında finansal sektörüne 850.3 milyar Euro destek vererek listenin başında yer almış, İngiltere'yi, 723,3 milyar Euro ile İrlanda, 599,7 milyar Euro ile Danimarka izlemiştir. Bu kapsamda Avrupa Komisyonu, bankacılık sektörüne yapılan yardımları yavaş yavaş azaltmak için bir çerçeve çizmiştir. Buna göre, 1 Ocaktan itibaren devlet desteğine ihtiyaç duyan her banka bir yeniden yapılandırma planını kabul etmek zorunda kalacaktır.

Gelişmiş ülkelerin genelinde 2011 yılında daha sıkı maliye politikalarının uygulanması beklenmektedir. Böylelikle, gelişmiş ekonomilerde, 2008 yılındaki % 4,7 düzeyinden, 2009 yılında % 10,1 düzeyine yükselen kamu açığının GSYH'ya oranının, 2010 ve 2011 yıllarında bir miktar gerileyerek sırasıyla % 9,3 ve % 8 düzeylerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Söz konusu oranın 2010 ve 2011 yıllarında ABD'de % 11,1 ve % 9,7, Avro Bölgesinde ise % 6,5 ve % 5,1 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Önümüzdeki dönemde gelişmiş ülkelerde kamu açıklarını azaltıcı politikalar öngörülmeyle birlikte, ekonomik canlanmayı yavaşlatmaması için açıkların tedrici bir biçimde azaltılacak olması, kamu borç stoklarının GSYH'ya oranlarının artmaya devam etmesine yol açacaktır.

TABLO 3. Belli Başlı Gelişmiş Ülkelerin Belirli Ekonomik Oranları (%)

	GSMH			Tüketici Fiyatları			Cari İşlemler Dengesi			İşsizlik		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Gelişmiş Ülkeler	-3,2	2,7	2,2	0,1	1,4	1,3	-0,3	-0,3	-0,1	8,0	8,3	8,2
ABD	-2,6	2,6	2,3	-0,3	1,4	1,0	-2,7	-3,2	-2,6	9,3	9,7	9,6
Euro Bölgesi	-4,1	1,7	1,5	0,3	1,6	1,5	-0,6	0,2	0,5	9,4	10,1	10,0
Japonya	-5,2	2,8	1,5	-1,4	-1,0	-0,3	2,8	3,1	2,3	5,1	5,1	5,0

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü ; Ekim 2010

* 2009 yılı oranları gerçekleşen, 2010 ve 2011 yıllarına ilişkin oranlar ise tahminidir.

3.1. ABD

Amerika Birleşik Devletleri ekonomisi 2010 yılında yavaş da olsa toparlanmaya başlamıştır. Bu yılın ilk çeyreğinde ABD ekonomisi % 3,7 oranında büyümüştür. ABD'deki büyüme trendinin temelinde, devletin kriz sonrasında harcamaları artırmak için sunduğu paketlerin önemli bir payı olduğu görülmektedir. Burada en önemli destek unsurlarından biri de FED'in krizin en yoğun hissedildiği 2008 yılının son ayında, faizleri %0-0,25 aralığına çekmesidir. O dönemde şok bir karar olarak gündeme düşen bu adım, ekonomik canlanmanın temelini sağlayan unsurlardan biri olmuştur.

İkinci çeyrekte ise büyümenin hızı yavaşlamış, Nisan-Haziran döneminde % 1,7 oranında gerçekleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde büyümenin yavaşlamasının temel nedeni olarak, ülke ekonomisindeki toparlanmanın ne derece güçlü olduğuna ilişkin kaygıların artması gösterilmiştir. Bu noktada tüketici harcamalarının istenilen seviyede olmaması ve ithalatın artması endişe yaratmaktadır.

Temmuz-Eylül ayları arasında ise, yıllık bazda, büyüme oranı % 2 olarak açıklanmıştır. Bir önceki çeyrekle kıyaslandığında Amerikan ekonomisi Temmuz-Eylül ayları arasında binde beş oranında büyümüştür.

ABD Küresel kriz sürecinde etkili bir denetim gereğinin farkına varmıştır. ABD'de finansal sektör reform tasarısı yasalaşma aşamasındadır. Bankaların sermaye tabanları arttırılmakta, belli bir büyüklüğün üzerine çıkmaları önlenmekte, finansal araçların ihracı ve ticareti daha sıkı denetime tabi tutulmaktadır.

Krizle birlikte ABD ekonomisinin en büyük sorunu işsizlik olmuştur. ABD büyümesinin aldığı ivme, istihdam verileri ile karşılaştırıldığında işsizlik oranlarındaki toparlanmanın oldukça yavaş olduğu görülmektedir. Nitekim, krizin patlak vermesiyle birlikte %5,8'lerden, %10'lara hızlı bir çıkış yapan işsizlik oranları son dönemdeki büyüme rakamlarına karşın sınırlı bir toparlanma kaydetmiş, %9,5 seviyelerine gerileyebilmiştir. Bunu ekonominin olağan dengesi olarak yorumlamak gerekmektedir. Nitekim, büyüme rakamlarının istihdama yansımaları uzun bir süreç almaktadır. Uzmanlar ekonominin mevcut düzeyde büyümesinin işsizliğin azaltılması için yeterli olmadığı görüşündedir.

Büyüme hızının nispeten artmasına karşın Amerikan ekonomisi, ağır ekonomik krizin ardından yavaş bir toparlanma süreci yaşıyor. IMF verilerine göre, 2010 yılında % 2,6 olan ABD'nin ekonomik büyümesinin, 2011 yılına % 2,2'ye düşmesi, 2012 yılında ise % 2,8'e çıkması beklenmektedir.

IMF tarafından açıklanan Dünya Ekonomik Görünümü raporuna göre, ABD ekonomisi için devam eden ancak yavaş bir toparlanma beklentisinin yaygın olduğu, büyümenin daha önceki toparlanmalardan daha zayıf olacağı belirtilerek, bunda, tüketici harcamalarının zayıflığının temel neden olduğu üzerinde durulmuştur.

"ABD'de işsizlik oranının ısrarla yüksek kalması bekleniyor" uyarısında bulunulan raporda, 2008 yılında ekonomik krizin vurduğu ABD'nin 4 yıl daha, yaşadığı işsizlik sorununu aşmasının beklenmediği de kaydedildi. Raporda, genel ekonomik görünüme ilişkin risklerin yüksek ve gayrimenkul piyasalarının hala kırılabilir olduğu, artan kamu borçlanmasının da mali piyasalarda kaygı yarattığı belirtilmiştir.

Diğer yandan, ABD ekonomisinin dolar kurunu gevşeterek, ihracatını arttırması ve dış ticaret açığını azaltması son derece doğru bir yaklaşım olmakla birlikte, altının onsunun yükselmesi de ABD ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Bugün dünya altın rezervinin büyük bir kısmını elinde bulunduran ABD'nin bu silahı çok doğru yönde kullandığı görülmektedir.

3.2. AB Ekonomisi ve Euro Bölgesi

Son ekonomik kriz AB'nin 2009 yılı gayri safi yurtiçi hasılasının % 4 oranında düşmesine, sanayi üretiminin 1990 yılı seviyelerine gerilemesine, işsizlik oranının % 10'a yükselmesine yol açarken, AB başta Çin ve Hindistan gibi hızla gelişmekte olan ekonomilerle rekabet etmekte giderek zorlanır hale gelmiştir.

IMF tahminlerine göre, Avrupa'da 2010 yılında % 1,6 olan ekonomik büyümenin 2011'de % 1,3'e düşmesi, 2012 yılında ise % 1,7 olması beklenmektedir. Avrupa ülkeleri arasında özellikle Yunanistan, İrlanda, Portekiz ve İspanya'daki ekonomik büyümenin ortalamasının daha altında olacağı, bu 4 ülkenin ekonomilerinin durgunlukta kalmaya devam edeceği öngörülmektedir.

AB ekonomisinde 2010 yılının en büyük sorunu ülkelerin kamu borçlarını çevirememesi olmuştur. Yunanistan'ın çöküşüyle devlet borçlarının sanıldığından daha büyük bir sorun olduğu ortaya çıkmıştır. Sorunun boyutları ve dünya ekonomisinde yol açabileceği bir dizi tehlike bir yana, Yunanistan'ın kurtarılmasında izlenen yol, yeni bir döneme girilmesine sebep olmuştur. Bundan böyle AB, ABD ile yollarını ayırmış, kendisi için bağımsız bir rota çizme arayışına yönelmiştir. Sürecin en çarpıcı gelişmelerinin başında AB'nin, deyim yerindeyse, IMF'yi Avrupa'dan kovması gelmiştir. Bu gelişmenin doğrudan bir sonucu olarak AB, IMF'ye alternatif Avrupa Para Fonu'nun (EMF) yaratılması projesine hız vermiştir. Yunanistan krizinin yol açtığı ikinci çarpıcı gelişme, AB'nin ABD'li mali kuruluşları -yani Wall Street bankerlerini- Avrupa mali

piyasalarından dışlaması olmuştur. Yunanistan'ın çöküş öyküsü, Wall Street'in dev bankalarından Goldman Sachs'ın krizi nemalanmak için bir fırsat olarak kullandığını tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermiş, AB'yi bu radikal kararı almaya zorlamıştır.

Diğer yandan AB, geçtiğimiz yıl yaşanan mali ve ekonomik krizden sonra olası yeni krizleri önlemek üzere yasal önlemler paketini parlamentodan geçirmiştir. Bu çerçevede finans piyasalarının denetiminde tek tek ülkelerin yetkilerini, tek elde toplayan yeni mali denetim organları kurulmaktadır. Buna göre AB'ye bağlı çalışacak üç denetleme dairesi, önümüzdeki yılın başından itibaren bu sektördeki ulusal dairelerle birlikte, bankalar, sigortalar ve borsaları denetleme yetkisine sahip olacaktır. Ayrıca bu üç AB dairesinin istisna durumlarda denetledikleri kurumlara doğrudan talimat vermesi de mümkün hale getirilmiştir. Denetleme dairelerinin merkezî hale getirilmesine rağmen birliğe bağlı ülkelerin denetleme mercileri varlıklarını ve günlük çalışma rutinlerini sürdürecektir. Avrupa merkezî dairelerinin ise oldukça güçlü müdahale hakları olacaktır. Bu yeniden yapılanma, gelecekte ağır mali krizlere geçit vermeme niyetinin bir kanıtı olarak gösterilmektedir.

Yunanistan'ın borç krizinden kurtulmak için Avrupa Birliği (AB) ve Uluslararası Para Fonundan (IMF) yardım almasından sonra Avrupa'nın bir diğer zayıf halkası daha kopmuştur. PİGS ülkeleri olarak adlandırılan Portekiz, İrlanda, Yunanistan ve İspanya'dan oluşan en sorunlu dörtlüden Yunanistan'ın ardından İrlanda da iflas bayrağını çekerek IMF ve AB'den yardım istemiştir. Yunanistan ve İrlanda'dan sonra yardım için sıraya girecek diğer ülkelerin Portekiz ve İspanya olacağı tahmin edilmektedir. Bu dört ülke içinde en fazla kamu borcuna ve en fazla işsizlik oranına İspanya, en büyük bütçe açığına Yunanistan sahip bulunmaktadır.

Bununla birlikte gerek Yunanistan'a gerekse İrlanda'ya yapılan kurtarma operasyonları yapısal borç bozuklukları yüzünden suni kalmaktadır.

Avrupa'da Euro bölgesinde yaşanan her kriz sonrasında AB'nin ve ortak para biriminin geleceği sorgulanmaktadır. Borç krizi nedeniyle zora düşen ülkelerin Euro birliğinden çekilmeleri ve kendi ulusal para birimlerine dönüş yapmaları gündeme gelmektedir. Bu durumda birliğin en büyük aşamalarından biri olan ortak para Euro'nun geleceğine duyulan kuşkuları körüklemeye devam etmektedir.

Her kriz sonrasında, her ne kadar Almanya ve Fransa gibi AB'nin lokomotif ülkeleri birliğin geleceğine dair bütünleştirici mesaj gayretine girse de, her kriz sonrasında AB'nin var olma paradigması zedelenmeye devam etmektedir.

Sonuç olarak Yunanistan'ın ardından İrlanda'nın da düşmesi ve sırada düşmeyi bekleyen başka ülkelerin de olması AB'yi ekonomik ve siyasal yönden zayıflatmaya devam etmektedir.

3.3. Japonya

Japonya, mali krizden dolayı olarak etkilenmiş, finans sektöründe büyük zarar görülmemiştir. Bununla birlikte bu kriz Japonya'nın ihracatını büyük oranda etkilemiştir. Buna Japonya'nın iç pazarındaki tüketimle ilgili sorunları eklenince Japon ekonomisinin kötüye gitmesi kaçınılmaz olmuştur.

Bu çerçevede Japonya, son açıkladığı büyüme rakamlarıyla, en büyük ekonomiler sıralamasında 3'üncülüğe düşmüş ve yerini Çin'e kaptırmıştır.

Japonya'nın bu yıl için büyüme tahmini % 2,8 olarak açıklanırken, 2011 yılı için ise büyüme tahmini % 1,5'e indirilmiştir. Japonya'nın 2011 yılı büyüme tahmininin azaltılmasında, bu ülkenin yaklaşık 20 yıldır süren zayıf büyümeyle mücadele etmesi etkili olmuştur.

Diğer yandan Japonya'da yendeki yükselişin ve Japon mallarına olan küresel talebin yavaşlamaya başlamış olması, son aylarda, ısrarla ekonominin iyiye gittiğini açıklayan Japon hükümetini zora sokmuş durumdadır. Özellikle, son zamanlarda, Asya'ya olan ticaretin de zayıflaması, Japon hükümetini altı yıldır ilk kez döviz piyasasına müdahale etmesine neden olmuştur. Buna rağmen, yen hala dolar karşısında 15 yılın en yüksek seviyesinde seyretmektedir. Hükümet, ihracatçıyı korumak için 63 milyar dolarlık teşvik paketini Parlamento'dan geçirmiştir. Buna rağmen, Japonya'da resesyona dönüş olma ihtimali hala % 40 olarak öngörülmektedir.

Diğer yandan Japonya'da halk oldukça tedirgin olup tasarruf etmektedir. Yıllarca işsiz kalmaktan korkmayan Japonlar işverenin ömür boyu istihdam etme ilkesinden geri adım atması nedeniyle endişelidir. Bu da tüketimin durma noktasına gelmesine yol açmıştır.

4. YÜKSELEN PİYASALAR VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

TABLO 4. Gelişmekte Olan Ülkelerin Büyüme Oranları (%)

	2009	2010	2011
Gelişmekte olan Ülkeler	2,5	7,1	6,4
Gelişen Avrupa Ülkeleri	-3,6	3,7	3,1
Türkiye	4,7	7,8	3,6
Çin	9,1	10,5	9,6
Rusya	-7,9	4,0	4,3
Hindistan	5,7	9,7	8,4
Brezilya	-0,2	7,5	4,1

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü ; Ekim 2010

* 2010 ve 2011 yıllarına ilişkin değerler tahminidir.

Gelişmekte olan ülkeler ekonomik krizden gelişmiş ülkeler kadar etkilenmezken, gelişmiş ekonomilerin % 3,2 oranında küçüldüğü 2009 yılında bu ülkeler, % 2,5 oranında bir büyüme performansı kaydetmiştir. Bu farkın 2010 ve 2011 yıllarında da devam etmesi, gelişmekte olan ekonomilerde ise büyümenin yine sırasıyla % 7,1 ve % 6,4 ile yüksek seviyelerde devam edeceği tahmin edilmektedir.

IMF'in Dünya Ekonomik Görünümü raporuna göre, Çin, Hindistan ve Brezilya'nın ekonomik büyümesinde gelecek 2 yıl içinde yavaşlamalar görülebilir. Ekonomik büyümesi bu yıl sırasıyla % 10,5, 8,4 ve 7,6 olan bu 3 ülkenin, 2011 yılında ekonomik büyümelerin sırasıyla % 8,9, 8,2 ve 4,5; 2012 yılında ise % 9, 8,4 ve 5,2 olmasının beklendiği açıklanmıştır.

Rusya'da ise bu yıl % 3,9 olan ekonomik büyümenin gelecek yıl % 3,7'ye düşmesinin, 2012 yılında ise yine 3,9'a çıkmasının öngörüldüğü belirtilmiştir.

Ekonomik büyümenin Latin Amerika ülkelerinde gelecek yıl % 4,1, 2012 yılında % 4,3, Afrika'da ise 2011'de % 5, 2012'de de % 5,1 olmasının beklendiği ifade edilmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelerin aksine kriz öncesindeki güçlü mali yapıları nedeniyle kamu dengelerindeki bozulma oldukça sınırlı olmuş ve olumsuz ekonomik etkiler doğurmamıştır. Gelişmekte olan ülkelerin kamu borç stoklarında önemli miktarda bir bozulma beklenmemekte ve önümüzdeki dönemde genel hükümet borç stokundaki artışın sınırlı kalacağı tahmin edilmektedir.

Gelişmekte olan ekonomilerin güçlü kamu dengeleri ve güçlü ödemeler dengesi pozisyonları sayesinde, dış kaynak akışının önemli ölçüde gerilediği dönemlerde bile büyümeyi ve rezerv birikimini sürdürdükleri görülmektedir. Söz konusu dinamiğin önümüzdeki dönemde de büyük ölçüde korunması ve gelişmekte olan ekonomilerin dünya ekonomisindeki ağırlığının artmaya devam etmesi beklenmektedir. Bu ülkelerin başını Çin ve Hindistan'ın çekmesi beklenmektedir. Çünkü bu ülkelerin risk primleri daha düşük olacak ve yabancı kaynaklar bu tür ülkeleri tercih edecektir.

4.1. Çin

2010 yılında Çin, ekonomik büyümesini sürdürmüş ve en büyük ekonomiler sıralamasında Japonya'yı geçerek 2. sıraya yerleşmiştir. Son yıllarda dünyadaki gücünü istikrarlı bir şekilde artıran Çin, yeni bir zafer daha kazanmış oldu. Küresel ekonomide sadece Japonya değil, çok sayıda ülke, çeşitli büyüklükler açısından Çin tarafından geçilmiş durumdadır. Örneğin, 2009'da 1.2 trilyon dolarlık ihracatla, Almanya'nın elinden ihracat liderliğini almıştır. Yine aynı yıl, 13.6 milyon otomobil satışıyla, ABD'yi geride bırakıp, birinciliği elde etmiştir.

Yıllardır ekonomik büyüme rekorları kıran, küresel krizden çıkmada büyük başarı gösteren Çin'in ekonomik gidişatı, olumlu gelişmelerin yanında endişeleri de beraberinde getirmektedir.

Çin, 2009 sonu itibariyle % 9,1 oranında gerçekleşen ekonomik büyüme oranını, 2010 yılının ilk çeyreğinde % 11,9'a taşımıştır. Uluslararası alanda ekonomistler % 12'ye yaklaşan büyüme oranını Çin ekonomisinin ısınmaya başladığının işaretleri olarak yorumlamaktadır. Bu süreçte büyümeye en önemli katkıyı yatırımlar ve tüketim yapmıştır. Bu aynı zamanda, Çin hükümetinin küresel krizin en yoğun yaşandığı dönemde uygulamaya koyduğu sektörel teşvik paketleri ile ihracata dayalı büyüme sürecinden tüketime dayalı sürece geçiş politikalarının doğru işlediği şeklinde yorumlanmaktadır.

Bu süreçte Çin ekonomisinin iki temel öngörülebilir sorunu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi emlak piyasasının ve fiyatlarının aşırı ölçüde şişmesi ile yüksek büyüme hızlarının gerçekleşmesi ve tüketici eğilimlerinin gelişmesi sonucunda enflasyon beklentisidir.

2010 yılının Ocak ayında Çin'deki en büyük 70 şehirdeki emlak fiyatları % 9,5, Şubat ayında 10,7 ve Mart ayında ise % 11,7 oranında artmıştır. Hükümetin kredileri azaltma ve emlak fiyatlarındaki artışı kontrol etme amaçlı politikaları ilk 3 ayda istenen sonucu vermemiştir.

Merkezi hükümet bu süreçte yeni politikalar üzerinde çalışıp yakın dönemde ekonomiyi kontrollü olarak yavaşlatmayı hedeflemiştir ve bu konuda ikinci çeyrekte itibaren olumlu sonuçlar alınmaya başlamıştır. Bu politikalar neticesinde Çin ekonomisi ikinci çeyrekte % 10,3 büyümüştür. Çin ekonomisinin yıllık büyüme hızı üçüncü çeyrekte ise % 9,6'ya gerilemiştir. Böylece Çin'de büyüme üçüncü çeyrekte tek hanelere inmiştir. IMF, 2010 yılı sonu itibariyle Çin ekonomisinin büyüme oranını %10-10,5 olarak tahmin etmektedir. Çin Hükümeti'nin koyduğu büyüme hedefi ise %8 olarak açıklanmıştır.

Öte yandan Çin'de 2010 yılı Ekim ayında, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE), bir önceki yılın aynı ayına göre %4,4 oranında artış göstermiştir. Eylül ayındaki artış ise %3,6 olarak kaydedilmişti. Ekim ayı artışı, son 25 ayın en yüksek rakamı olarak gerçekleşmiştir.

Çin Hükümeti, bu gelişmenin dönemsel olduğunu belirtmektedir. Ancak, geçen ay alınan faiz artışı kararları (Üç yıl sonra, 25 baz puan artış yapılarak bir yıllık mevduat faizi %2,5'e, bir yıllık kredi faizi ise %5,56'ya yükseltilmiştir.) ve Ekim ayındaki artış, enflasyonun dönemsel yapıdan çıkarak, daha etkin mücadele edilmesi gereken bir ekonomik gelişme olduğunu göstermiştir.

Çin'in dış ticaretine bakıldığında ise, 2009 yılı ile 2010 yılı Ocak-Ekim dönemine ilişkin değerlendirme yapıldığında, ihracatın, %32,7 oranında artış kaydederek, 1.271 milyar ABD dolarına ulaştığı; ithalatın, %40,8 oranında artış kaydederek, 1.122 milyar ABD dolarına ulaştığı görülmektedir. Bu rakamlar kapsamında, son altı yıllık dönemde (2004 yılı Nisan ayından bu yana) Çin Halk Cumhuriyeti ilk defa dış ticaret açığı ile karşılaştığı (7,24 milyar ABD doları) Mart ayından sonra, dış ticaret fazlası vermeye devam etmiştir. Ekim ayındaki dış ticaret fazlası 27,15 milyar ABD Doları ile yılın en yüksek ikinci rakamına ulaşmıştır. Yıl sonu itibariyle Çin'in dış ticaret hacminin 2,8 trilyon ABD dolarını ve dış ticaret fazlasının ise 170 milyar ABD dolarını aşması beklenmektedir.

Sonuç olarak küresel krizden çıkmada ilk ve en başarılı ülke olma özelliği gösteren Çin ekonomisi, yakın bir dönemde iç ve dış gelişmelerin etkisiyle, tüm dünya ekonomilerini etkileyecek yeni gelişmelerle karşı karşıya kalabilecektir.

4.2. Hindistan

Hindistan çok da uzak olmayan gelecekte dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olmaya aday bir ülkedir. Ancak günümüzde, birey başına gelir yönünden dünyanın fakir ülkelerinden birisidir. Daha açık söylemek gerekirse, yaklaşık 1.030 dolar gelire dünya sıralamasında 128. sırada yer almaktadır. Bununla birlikte nüfusun büyüklüğü nedeniyle toplam gelir yönünden dünyanın 12. büyük ekonomisi durumundadır. Hatta satın alma gücü paritesine göre yapılan hesaplamada 4. sıraya oturmuştur.

Ancak Hindistan ekonomisini yakından izlemeye değer kılan, bu göstergelerden çok yakın geçmişte ülke ekonomisinde gözlenen gelişmeler ve geleceğe yönelik beklentilerdir. Hindistan ekonomisi 1990'lardan itibaren tırmanışa geçmiş ve bu yükseliş 2000'li yıllarda daha da hız kazanmıştır. Son dünya krizine kadar Hindistan ekonomisi yılda ortalama % 9 oranında büyüyordu.

Kriz döneminde büyüme bir ölçüde hız kesmiş olsa da, 2009 yılında ekonominin büyüme hızı yine de % 6.7 gibi küçümsenemeyecek bir düzeyde olmuştur. Kriz Hindistan ekonomisini gerçek anlamda teğet geçmiştir. İlk tahminler büyümenin 2010 yılında % 9.7, 2011'de ise % 8,4 olacağını göstermektedir. Sonraki yıllarda ise ortalama % 9'luk büyüme hızının yeniden yakalanması beklenmektedir.

Bu veriler Hindistan'ın, bir miktar geriden de olsa Çin'dekine benzer bir gelişme içinde olduğunu göstermektedir. Çin'deki gelişmeyi daha görünür kılan büyümenin her şeyden çok ihracat artışından kaynaklanıyor olmasıdır. Bugün piyasada görülen ithal mallarının büyük bölümü Çin'den gelmektedir. Hindistan'daki büyümenin sürükleyicisi ise dışa dönük çalışan hizmet sektörüdür. Buna bir de üretimin önemli bir bölümünün ülke içi talebi karşılamaya yönelmiş olduğunu eklemek lazım.

Ancak tüm bu verilere rağmen ekonomistler hâlâ temkinlidir. Tüketici talebinin yeterli seviyede olmadığını, küresel ekonomik belirsizliğin harcamaları, sanayi üretimini ve kredilerde yaşanacak büyümeyi olumsuz etkileyeceğini belirtmektedirler. Ayrıca yüksek büyümeye bağlı enflasyonist baskı da devam etmektedir. Bu çerçevede Hindistan Merkez Bankası'ndan 2010 sonuna kadar faiz oranında 50 baz puanlık bir artış daha gerçekleştirmesi beklenmektedir.

5. ENFLASYON

Petrol ve emtia fiyatlarındaki belirgin düşüşün yanı sıra talepte yaşanan daralma, 2009 yılında tüketici fiyat artışlarının tarihsel ortalamalarının oldukça altında gerçekleşmesine yol açmıştır. 2009 yılında gelişmekte olan ülkelerde tüketici fiyatları % 5,2 oranında artarken, gelişmiş ülkelerde % 0,1 gibi düşük bir oranda artmış, bazı gelişmiş ekonomilerde deflasyon riski ortaya çıkmıştır.

Tüketici enflasyonunun, 2010 yılında ekonomik toparlanma ile 2009 yılına göre bir miktar artış gösterse de, emtia ve petrol fiyatlarının enflasyonist baskı oluşturmaması, talebin düşük seyri ve atıl kapasitelerin varlığı nedeniyle uzun dönemli ortalamaların altında kalması ve yıl sonunda gelişmiş ülkelerde % 1,4, gelişmekte olan ülkelerde ise % 6,2 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2011 yılında ise, büyümenin sürmesine karşın, talebin ılımlı bir seyir izlemesi nedeniyle dünya genelinde tüketici enflasyonunun 2010 yılına göre bir miktar yavaşlayacağı tahmin edilmektedir.

6. KÜRESEL İŞSİZLİK

Son açıklanan verilere bakılarak küresel krizin en ağır bedelinin işsizlik cephesinde ödendiği söylenebilir. Bu süreçte milyonlarca insan çalışma hayatı dışına itilmiş ve yaşamlarının yönü değişmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre, krizin damgasını vurduğu 2009 yılında işsizler ordusuna 34 milyon kişi daha katılmıştır. Durumun daha da vahim olmasını ise, G-20 ülkelerinin uyguladığı ekonomi canlandırma paketleri engellemiştir. Bu paketler sayesinde 21 milyon kişinin işsiz kalması engellenmiş ve işgücü kaybı % 40 azaltılmıştır. Ancak krizin etkisi öylesine derin olmuştur ki bütün çabalar bir noktada yetersiz kalmıştır. Küresel işsizlik hâlâ 212 milyon gibi kabul edilemez bir düzeydedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) göre, işsizlik 2010 yılının sonuna kadar yükselme eğilimini sürdürecektir. Her ne kadar 2010'da küresel ekonomi büyümeye başlasa bile bu büyümenin işsizlik oranlarının düşüşüne önemli katkı sağlaması beklenmemektedir. OECD'nin tahminlerine göre, 30 üye ülkede işsiz sayısı 20 milyonun üzerine çıkacak, bu da 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana en yüksek rakam olacaktır.

Küresel ekonomik krizin işsizlik üzerindeki etkisi bölgeler ve ülkelerde farklı olmuştur. Dünyanın en büyük ekonomisi ABD'de, işsizlik oranında psikolojik sınır olan % 10 geçilmiş ve geçen yıl Ekim ayında % 10,2 ile 26 yılın en yüksek seviyesine çıkmıştır. Başlangıçta ABD'deki finansal krizi "Pasifik'in öte yakasındaki yangın" olarak gören Japonya, kriz sırasında rekor seviyelerdeki işsizlik oranlarıyla mücadele etmiştir.

Son bir buçuk yıldır AB işgücü piyasalarında da kötü gidiş ortadadır. Avrupa Birliği İstatistik Bürosu Eurostat, Avro kullanılan 16 ülkede işsizlik oranının Ağustos 1998'den bu yana en yüksek seviyeye ulaştığını duyurmuştur. AB genelindeki işsizlik oranı 2008'de %7 idi. 2009'da rakam %8,9'a çıkmıştır. 2010'da ise %9,8 olması beklenmektedir. Ülke bazında baktığımızda da, bazı ülkelerdeki işsizliğin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Eurostat'ın verilerine göre, üye ülkelerin işsizlik oranları arasındaki fark da giderek açılmaktadır. Hollanda'da %4,5 olan işsizlik oranı, İspanya'da %20,5'e ulaşmıştır.

Gelişmiş ülkelerde 2009 yılında yüksek seviyelere ulaşan işsizlik oranları 2010 yılında daha da yükselmiştir. Bu çerçevede 2009 yılında gelişmiş ekonomilerin tamamında % 8 olarak gerçekleşen işsizlik oranının, 2010 yılı sonunda % 8,4 olarak gerçekleşmesi, Avro Bölgesi ve ABD ekonomilerinde ise sırasıyla % 9,7 ve % 10,1 ile yüksek seviyelere ulaşması beklenmektedir. Gelişmiş ülkelerin tamamında işsizlikteki artış, talebin canlanmasını ve büyüme hızını yavaşlatmaktadır. Bunun yanında işsizliğin gelmiş olduğu yüksek seviye nedeniyle, ekonomideki gelir kaybına uyumun gecikmeli etkisinin talebe yansımaları ile talepte bir düşüş yaşanması ve büyümenin durması tehlikesi bulunmaktadır.

IMF, gelişmiş ülkelerde, istihdamda bu yıl görülecek olan toparlanmaya rağmen, işsizliğin 2011 yılında da yüksek seyretmeye devam edeceğini açıklamıştır. Ekonomik krizde dünyada en az 30 milyonluk istihdam kaybının yaşandığını belirten IMF, bu istihdamın geri kazanılabilmesi için en az 5 yıl gerektiği öngörüsünde bulunmuştur.

7. KÜRESEL TİCARET

Küresel ticaretteki canlanma, 2010 yılında dünya ekonomisinde kaydedilen toparlanmanın en önemli sürükleyicisi olmuştur. 2009 yılında % 11 oranında gerileyen dünya ticaret hacminin, 2010 yılında % 11,4, 2011 yılında ise % 7 oranında artması beklenmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin ticaret hacimlerinin, gelişmiş ülkelere göre 2009 yılında daha az gerilediği, 2010 yılında ise daha yüksek oranda arttığı görülmüştür. Söz konusu farkın 2011 yılında da devam edeceği ve gelişmekte olan ülkelerin daha yüksek ticaret hacmi artışı kaydedeceği öngörülmektedir. 2009 yılında belirgin düşüşler yaşayan ticaret fiyatlarının 2010 yılında söz konusu kayıpları bir ölçüde karşılanmakla beraber kriz öncesi düzeylere ulaşılmayacağı öngörülmektedir. 2009 yılında, ABD doları bazında % 6,1 oranında gerileyen mamul mal fiyatlarının mevcut kapasite fazlası nedeniyle 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 3,1 ve % 1,4 gibi düşük oranlarda artması beklenmektedir.

8. KUR SAVAŞLARI

Küresel krizin ikinci yılında ortaya çıkan bir gelişme de kur savaşları olmuştur. Kur savaşlarının fitilini ABD-Çin arasında başlayan para savaşları ateşlemiştir. Çin, kendi ürünlerinin küresel fiyatlarını düşük tutmak için ulusal para birimi yuan'ın dolar karşısında değer kazanmaması için adım atarak, 2008 yılının sonundan itibaren yuan'ın değerini ABD Dolarının karşısında dondurmıştır. Kur savaşının başlangıcı olarak kabul edilen bu gelişme ile birlikte diğer ülkelerde, ihracatta zora girdikleri gerekçesi ile para birimlerine müdahale etmeye başlamışlardır.

2010 yılının Mart ayında ABD, parasının olması gereken değerin altında tuttuğunu, bunun da Çin'in ihracatına haksız bir rekabet üstünlüğü sağladığı gerekçesiyle Çin'i suçlamıştır. ABD-Çin arasında yaşanan kur savaşlarında gelinen son nokta ise; ABD kongresinden Çin mallarına gümrük tehdidi olmuştur. Çin'in para biriminin değerini düşük tutarak ticari avantaj sağladığını öne süren Amerikan Kongresi üyeleri, Çin mallarına gümrük getiren yasa tasarısını onaylamıştır. Yasa tasarısının tam olarak yasalaşması için Başkan Obama'nın imzası beklenmiştir. Çin, ABD'nin Kanada'dan sonra en büyük ticari ortağı durumundadır. Böyle bir tasarımın yasalaşması gerek ABD ekonomisinde, gerekse Çin ekonomisinde ciddi sonuçlar doğuracaktır. ABD'nin daha öncede başvurduğu bu tehdidin yasalaşma ihtimalinin zayıf olduğunu belirtelim.

ABD'nin gevşek para politikalarını krizden çıkışta stratejik olarak kullanması da, gelişmekte olan ülkelere özellikle bakir olan Uzakdoğu ve Asya piyasalarının cazibesini artırırken, bu ülkelere yaşanan para girişleri milli paraların değerini güçlendirmektedir. Güçlü bir milli para ise uluslararası ticaretin ihracat bacağına ülkeleri zora sokmaktadır.

Dünyadaki birçok merkez bankası ülkesinin rekabet gücünü artırmak amacıyla kendi parasının değerini diğer ülke paralarının değeri karşısında ucuzlatmak amacıyla önlem almaktadır. İlk olarak Japonya'nın altı yıl aradan sonra başlattığı kura müdahale hamlesi sonrasında Brezilya, Güney Kore, Tayvan ve Malezya gibi ülkeler para piyasalarında önlem almaya çalışmaktadır.

Küresel finans krizinin etkisi tüm dünyaya yayılmaya başladığı andan itibaren, krizin etkilerinden daha çabuk sıyrılarak hızlı büyümek isteyen hükümetlerin düşük kuru tercih etmesi sonucu yayılan kur savaşı neredeyse tüm dünyayı sarmış durumdadır. Tüm dünya ülkeleri daha fazla ihracat yapmak ve ithalatını dengelemek adına milli parasının değerini düşürmeye çalışmaktadır.

Son olarak Çin ve Rusya, dış pazarda dolara olan bağımlılıklarını azaltmak için ikili ticaretlerinde ulusal para birimleri olan yuan ve ruble'yi kullanma konusunda anlaşmışlardır.

Bundan sonrası için küresel ekonomide endişe edilmesi gereken ise; kur savaşlarının ardından, zaten gizli den gizliye yaşanan ticaret savaşlarının ayyuka çıkmasıdır.

9. ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEME İLİŞKİN BEKLENTİLER

Önümüzdeki döneme baktığımızda, dünya ekonomisinin 2011 yılında da toparlanmayı sürdürmesi beklenmektedir. Gelişmiş ülkelerde tüketici ve yatırımcı güveninin düşük seyretmesinin yanında, dünya çapında krize karşı alınan önlemlerin oluşturduğu kamu dengelerindeki bozulmayı giderici uygulamaların hayata geçmesi ve parasal sıkılaştırmanın da başlamasıyla, 2011 yılında küresel büyümenin 2010 yılına göre bir miktar yavaşlayarak % 4,2 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Bununla birlikte, önümüzdeki dönemde şu anda yaşanmakta olan olumlu gelişmelerin ardındaki politikaların gücünü yavaş yavaş kaybedeceği ve reel sektörün ve finans sektörünün toparlanmaya başlasa da halen zayıf durumda olduğu görülmektedir. Özellikle de mali canlandırmanın zayıflaması ve stokları arttırma hareketinin etkisini giderek kaybetmesi beklenmektedir. Pek çok ekonomide finansal durumun hala sıkışık olması nedeniyle, tüketim ve yatırımlardaki iyileşme son derece yavaş seyretmektedir. 2009'da %1 civarında düşen küresel ekonomik faaliyetin 2010'da %3 civarında artacağı tahmin edilmektedir ki bu oran kriz öncesinde gerçekleşen oranların ciddi ölçüde altında bulunmaktadır.

Büyümenin yavaşlaması riski, kademeli olarak azalıyor olmakla birlikte halen ciddi bir endişe kaynağı. Kısa vadedeki en büyük risk, düzelme sürecinin kesintiye uğraması. Uygulanan politikalar sayesinde elde edilen düzelmeye bakılarak özel talepte ciddi bir toparlanma başladığının zannedilmesi riski nedeniyle, destekleyici para politikalarına ve mali politikalara zamanından önce son verilmesi de önemli bir tehlike olarak ortaya çıkmaktadır. Genel olarak bakıldığında, kırılma durumunda olan dünya ekonomisi, petrol ve altın fiyatlarının artması, jeopolitik gelişmeler veya korumacı eğilimlerin güçlenmesi gibi bir dizi şok karşısında halen savunmasız görünmektedir.

Orta vadeye bakıldığında ise, başta büyük gelişmiş ekonomilerde olmak üzere, düzelmelerin devamını önleyebilecek başka ciddi risklerin de mevcut olduğu görülmektedir. Finans cephesinde başlıca kaygılardan biri, krizin sorumlusu olarak görülen firmaların kurtarılmış olması nedeniyle kamuoyunda oluşan olumsuz duyguların finans sektöründeki yeniden yapılanmaya verilen kamuoyu desteğini azaltması ve bunun da durgunluğun uzamasına neden olmasıdır. Makro ekonomi politikaları cephesinde ise en önemli risk, finans sektörüne destek olma amaçlı önlemlerin de etkisiyle mali pozisyonun bozulmasıdır.

Bugün yapılan orta vadeli üretim tahminlerinde de, üretimin kriz öncesine kıyasla çok daha düşük seviyelerde seyredeceği öngörülmekte ve bu durum da potansiyel üretimde kalıcı bir düşüş olacağı senaryosuna uygun görünmektedir. Finans ve emlak krizlerinden etkilenen ekonomiler başta olmak üzere pek çok ülkede yatırımlar ciddi ölçüde azalmış durumdadır. Ayrıca orta vadede pek çok gelişmiş ekonomide işsizliğin yüksek düzeylerde seyretmeye devam etmesi beklenmektedir.

Küresel ticarete ise küresel talep dengesinin de yeniden kurulması gerekmektedir. Özellikle ihracata dayalı büyüme stratejisi uygulayan ve cari fazla veren pek çok ekonominin iç talebe ve ithalata ağırlık vermesi gerekecek. Bu süreç, genellikle cari açık veren ve varlık fiyatlarında (hisse veya konut) çöküş yaşanan ekonomilerde (örneğin ABD, Birleşik Krallık, Avro ortak para alanının bazı bölümleri ve gelişmekte olan Avrupa ekonomilerinin çoğu) iç talepte yaşanan düşüşün telafi edilmesine yardımcı olacaktır. Talep tarafında yapılacak ayarlamalara paralel olarak arz tarafında da bazı değişiklikler yapılması gerekecektir. Bunun içinse, finans sistemlerini sağlığına kavuşturulmasına, kurumsal yönetimin ve finansal aracılık sisteminin iyileştirilmesine, kamu yatırımlarının

arttırılmasına ve sosyal güvenlik ağlarının ihtiyati tasarrufu azaltacak şekilde yeniden yapılandırılmasına yönelik önlemlerin alınması ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Ancak, tüm ülkeler bu reformları ve diğer gerekli reformları gerçekleştirmek konusunda kesin kararlı olsa dahi, küresel talep dengesinin yeniden kurulmasına yönelik bu sürecin vakit alması ve sürecin kurların daha esnek hale getirilmesi suretiyle desteklenmesinin gerekeceği öngörülmektedir.

Gelişmiş ekonomilerin çoğunda işsizlikteki artış önemli bir sorun kaynağı olmaya devam edecektir. Geçmiş dönemlerde yaşanan krizlere bakıldığında, finansal şokların ardından işsizlik oranının genellikle önemli ölçüde artış eğilimi sergilediği ve uzun yıllar boyunca yüksek seviyelerde kaldığı görülmektedir. İş kaybının yavaşlatılması için, maaş artışlarının sınırlı tutulması ve hatta pek çok çalışanın maaşının düşürülmesi gerekebilir. Yapılması gereken ayarlamaların işgücünün nispeten daha fakir kesimleri üzerindeki olumsuz etkilerinin, gelir vergisi muafiyetleri veya maaş ayarlamalarının sosyal yansımalarını azaltacak benzer uygulamalar yoluyla hafifletilmesi mümkün görünmektedir. Çalışanların daha doğru işlere yerleştirilmesi ve eğitim yoluyla da iş ve maaş kayıplarının bir dereceye kadar önüne geçilebilir.

Gelişmekte olan ülkelerin çoğu ise yoksullukla ilgili sorunlarla boğuşmaya devam edecektir. 2009'da kişi başı reel GSYİH'nin son 10 yıl içinde ilk defa düştüğü Sahra Altı Afrika ülkeleri başta olmak üzere bir dizi gelişmekte olan ülkede, fakirlik ciddi şekilde tırmanışa geçebilir. Bu ekonomilerin büyük zorluklarla elde ettikleri makroekonomik istikrarın korunması için, gelişmiş ekonomilerin bağış desteğini sürdürmesi büyük önem taşımaktadır.

II. TÜRKİYE EKONOMİSİ

1. GİRİŞ

2008 yılının ikinci çeyreğinden itibaren daralmaya başlayan Türkiye ekonomisi, küresel krizin etkilerini azaltmaya ve yurt içi talep ve üretimi artırmak için alınan önlemler ile 2009 yılının ikinci çeyreğinden itibaren canlanmaya başlamıştır.

Krize karşı alınan mali ve parasal tedbirler sonucunda belirsizliklerin azalması, tüketici güveninin artması, kredi koşullarının iyileşmesi tüketim ve yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemiş ve yurtiçi talep artmıştır. Böylece, 2009 yılının son çeyreğinde GSYH % 6 oranında artmıştır. Ekonomik canlanmada sağlanan bu gelişme 2010 yılında da devam etmiş ve 2010 yılı üçüncü dönemine ilişkin hesaplanan GSYH değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla % 5,5 artış göstermiştir. Böylece, Türkiye dünyanın en hızlı büyüyen birkaç ekonomisi arasında yer almıştır.

2010 yılının ilk yarısında ise ekonomik aktivitenin öngörülenden fazla artması, belirsizliklerin azalması ve istihdamın artırılmasına yönelik alınan tedbirler, istihdam olanaklarını artırmış ve işsizlik oranı Ekim itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre 2,1 puan azalarak % 11,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2010 yılında gıda ve enerji fiyatlarındaki değişimlere bağlı olarak yıllık enflasyon dalgalı bir seyir izlemiş ve Kasım ayında bir önceki aya göre % 0,03 oranında artış göstermiştir.

Türkiye'nin krize karşı geliştirdiği politikalar ve gösterdiği dayanıklılığın sonucu, ülke kredi notumuz bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından iki kademe olmak üzere, dört farklı derecelendirme kuruluşu tarafından çok kısa aralıklarla bir kademe artırılmıştır.

Türkiye'nin risk primi göstergeleri bazı gelişmiş ekonomilerin de altına inmiş ve Türkiye, yatırımcıların daha az riskli kabul ettiği bir ülke olmuştur.

2. BÜYÜME VE İSTİHDAM

2.1. GSMH ve Sektörel Büyüme Hızları

2010 yılının ilk çeyreğinin ardından ikinci çeyreğinde de çift haneli GSYH artış hızına ulaşılmıştır. Beklentilerin aksine 2010 yılının ikinci çeyreğinde GSYH % 10,3 oranında artmıştır. Bu artış Çin, Tayvan ve Singapur hariç AB ve OECD ülkelerinde aynı dönemde gerçekleşen en yüksek artış olmuştur.

Mevsim ve takvim etkisinde arındırılmış GSYH, 2010 yılının ikinci çeyreğinde % 3,7 oranında artmıştır. Bu oran önceki iki çeyreğe göre ekonomik canlanmada artışa işaret etmektedir.

İkinci çeyrekte sanayide katma değer artışı % 14,9, büyümeye katkısı 4,1 puan olmuştur. İmalat sanayi katma değerdeki artış % 15,4, aylık sanayi üretim endeksindeki artış ise % 13,8'dir.

Hizmetler sektöründe canlanma ikinci çeyrekte de artarak devam etmiştir. Bu artışta toptan ve perakende ticarete % 14, ulaştırma-haberleşmede % 10,2 oranındaki katma değer artışı etkili olmuştur. İnşaat sektöründe katma değer % 21,8 artarken, otel ve lokantalarda pozitif büyüme yaşanarak % 3,2 oranında katma değer artışı gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucu hizmetler sektöründe 2010 yılının ikinci çeyreğinde katma değer % 9,6 oranında artış göstermiştir. Bu artışın büyümeye katkısı ise 6,2 puan olmuştur.

GSYİH'nin bir diğer önemli alt bileşeni olan vergi sübvansiyon katma değeri, 2010 yılının ikinci çeyreğinde % 14,1 oranında artmıştır.

TABLO 1. Sektörel Büyüme Hızları (%)

	2009					2010		2009	2010
	I. Ç.	II. Ç.	III.Ç.	IV. Ç.	Yıllık	I. Ç.	II. Ç.	I. YARI	I. YARI
Tarım	-1,2	6,2	4,4	2,0	3,5	0,4	1,1	3,4	0,8
Sanayi	-20,9	-11,2	-4,2	11,6	-6,7	19,2	14,9	-15,9	16,8
İmalat	-22,1	-11,5	-4,2	13,0	-7,0	21,0	15,4	-16,7	18,0
Hizmetler	-12,8	-7,6	-3,8	4,4	-5,0	9,7	9,6	-10,2	9,6
İnşaat	-18,5	-20,9	-18,2	-6,4	-16,1	8,3	21,9	-19,7	15,1
Ticaret	-23,6	-13,6	-4,7	9,7	-8,5	18,1	12,8	-18,5	15,3
Ulaştırma	-16,1	-10,0	-4,6	3,2	-7,0	11,5	10,2	-13,0	10,8
Mali Aracı Kur.	10,6	7,5	7,8	8,3	8,5	4,9	8,8	9,1	6,8
Konut	3,2	3,3	2,8	2,5	2,9	2,7	2,6	3,2	2,6
Vergi-Sübvansiyon	-21,9	-7,7	-7,9	6,4	-8,1	17,2	14,1	-15,0	15,6
GSYH	-14,6	-7,6	-2,7	6,0	-4,7	11,7	10,3	-11,1	11,0

Kaynak: DPT

2010 yılının ilk yarısında gerçekleşen % 11 oranındaki GSYH büyümesine, katma değer tarım sektöründe % 0,8, sanayide % 16,8 ve hizmetlerde % 9,6 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre büyümeye katkılar bakımından tarımın katkısı 0,1 puan, sanayi sektörünün katkısı 4,5 puan, hizmetler sektörünün katkısı ise 6,4 puan olarak hesaplanmıştır.

2010 yılının ikinci çeyreğinde GSYH deflatörü % 6,1 oranında artış göstermiştir.

2.1.1. Talep Unsurlarındaki Gelişmeler

2010 yılının ikinci çeyreğinde de yurtiçi talepteki canlanma artarak sürmüştür.

Toplam yurtiçi talep 2010 yılının ikinci çeyreğinde % 11,8 oranında artış göstermiştir. Toplam tüketim ise aynı dönemde % 5,9 artış göstermiştir. Özel tüketimdeki artış % 6,2 oranında gerçekleşmiştir.

Yılın ikinci çeyreğinde yerleşik ve yerleşik olmayan hane halklarının yurtiçi tüketiminin alt bileşenleri incelendiğinde bu dönemde en yüksek artışların % 27,8'lik artışla giyim harcamaları, % 10,8'lik artışla mobilya ve ev aletleri harcamaları ile sağlık harcamaları ve % 4'lük artışla ulaştırma-haberleşme harcamalarında gerçekleşmiştir.

Özel sabit sermaye yatırımlarında 2010 yılının ikinci çeyreğindeki artış (cari fiyatlarla GSYH içindeki payı % 15,4) % 32,1 olarak gerçekleşmiştir. Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının bileşenleri incelendiğinde; yılın ikinci çeyreğinde özel kesim makine teçhizat yatırımlarının % 36,8, inşaat yatırımlarının ise % 22,9 oranında arttığı gözlemlenmiştir.

TABLO 2. Talep Unsurlarındaki Gelişmeler (% Değişim)

	2009					2010		2009	2010
	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.	IV. Ç.	Yıllık	I. Ç.	II. Ç.	I.YARI	I.YARI
Toplam Tüketim	-8,4	-1,4	-1,1	7,0	-1,0	7,5	5,9	-4,9	6,7
Kamu	5,1	0,5	5,2	17,9	7,8	1,0	3,6	2,7	2,3
Özel	-10,1	-1,7	-1,9	5,0	-2,2	8,5	6,2	-5,9	7,3
Sabit Sermaye Yat.	-27,6	-24,4	-18,5	-4,6	-19,1	15,2	28,7	-25,9	22,2
Kamu	11,8	0,2	-5,7	-8,6	-2,3	-25,6	14,6	4,9	-2,8
Özel	-32,2	-28,6	-21,0	-3,5	-22,3	23,1	32,1	-30,4	27,7
Stok Değişimi ⁽¹⁾	-7,6	-3,8	0,3	2,2	-2,1	7,6	1,2	-5,6	4,2
Toplam Nihai Y.İçi Talep	-12,9	-7,0	-4,9	4,5	-5,1	9,0	10,4	-9,9	9,7
Toplam Yurt İçi Talep	-20,1	-10,5	-4,3	6,9	-7,2	17,6	11,8	-15,3	14,5
Net Mal ve Hizm. İhr.⁽¹⁾	6,6	3,3	1,7	-0,9	2,7	-5,6	-1,6	5,0	-3,5
Mal ve Hizmet İhracatı	-11,5	-11,1	-5,4	7,4	-5,3	-0,3	12,1	-11,3	6,0
Mal ve Hizmet İthalatı	-31,0	-20,6	-11,7	11,0	-14,3	22,3	17,8	-25,8	19,9
GSYH	-14,6	-7,6	-2,7	6,0	-4,7	11,7	10,3	-11,1	11,0

Kaynak: DPT

(1) GSYH Büyümesine Katkı

İncelenen dönemde kamu maaş ve ücret ödemelerinin % 0,5 oranında, diğer cari harcamaların da % 6,7 oranında artması, kamu tüketiminin % 3,6 oranında artmasında belirleyici olmuştur.

2010 yılının ikinci üç aylık döneminde; kamu makine-teçhizat yatırımlarının % 8,1 oranında azalmasına rağmen, inşaat yatırımlarının % 18 oranında artması, kamu sabit sermaye yatırımlarının % 14,6 oranında artmasında belirleyici olmuştur.

2010 yılının ikinci çeyreğinde mal ve hizmet ihracatının % 12,1, mal ve hizmet ithalatının da % 17,8 oranında artmasının etkisiyle, net mal ve hizmet ihracatının GSMH büyümesine katkısı “eksi” % 1,6 puan olarak gerçekleşmiştir.

Stok değişimlerinin GSYH büyümesine katkısı, 2010 yılının ikinci üç aylık döneminde % 1,2 puan olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılının ikinci üç aylık döneminde; özel tüketim % 7,3, kamu tüketimi % 2,3, özel sabit sermaye yatırımları % 27,7 oranında artış göstermiştir. Sözü edilen dönemde ihracat % 6,0, ithalat ise % 19,9 oranında artmış ve buna göre net mal ve hizmet ihracatının GSYH büyümesine katkısı “eksi” % 3,5 puan olarak gerçekleşmiştir.

2.1.2. Üretim ve Talebe İlişkin Son Gelişmeler

2.1.2.1. Aylık Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranları

2010 yılı Eylül ayında sanayi üretim endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre % 10,4 oranında artmıştır.

Aylık sanayi üretim endeksinde, 2010 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre madencilik ve taşocaklığı sektörü endeksi % 0,9, imalat sanayi sektörü endeksi % 10,9 oranında artmıştır.

2010 yılı Ekim ayında ise sanayi üretim endeksinde bir önceki yılın aynı ayına göre % 9,8 artış gözlenmiştir.

Alt sektörlerde, madencilik ve taşocaklığı sektörü endeksi % 11,4 azalırken, imalat sanayi sektörü endeksi % 11,3 artmıştır.

Ekim ayında sanayi üretimi, kriz öncesindeki zirve değerine ulaştı. Böylece, küresel krizle birlikte içine düştüğümüz çukurdan çıkmış olduk. Sanayi üretimindeki bu artış ile 2010'a ilişkin büyüme tahminlerinin de % 7,5'i geçmesi beklenmekte.

TABLO 3. Aylık Sanayi Üretim Endeksi (Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre % Değişim) (2005=100)

	Yıllık		2010					
	2008	2009	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim
Sanayi	-0,6	-9,9	15,0	10,0	8,8	10,8	10,4	9,8
Madencilik	8,2	-0,8	11,2	3,7	-1,9	-1,7	0,9	-11,4
İmalat	-1,5	-11,3	16,0	10,6	9,2	10,9	10,6	11,3
Gıda Ürünleri	3,3	-0,4	7,9	5,3	8,6	2,9	13,3	0,2
Tekstil	-12,0	-12,0	20,2	11,2	10,9	6,2	4,6	6,3
Giyim	-9,5	-8,5	12,8	6,3	10,7	13,9	3,6	3,3
Kimya	-6,3	-0,5	19,6	16,0	8,0	4,9	8,0	3,3
Ana Metal	-2,1	-15,3	10,4	1,1	7,8	10,0	11,1	10,3
Fabr. Metal Ürünleri	-6,4	-15,1	30,0	13,3	19,7	16,2	7,6	11,3
B.y.s. Makine-Teçhizat	-4,2	-22,9	21,7	32,5	35,1	26,4	34,2	31,4
Taşıt Araçları	6,2	-30,0	25,8	28,7	6,0	27,8	19,4	31,9
Enerji	3,8	-2,3	8,6	8,1	10,0	12,6	9,5	5,5

Kaynak: DPT – TÜİK

2010 yılı Ekim ayı toplam imalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2009 yılının aynı ayına göre 7,1 puan artarak % 75,3 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre ise kapasite kullanım oranı Ekim ayında 1,8 puan artış göstermiştir.

TABLO 4. Aylık Kapasite Kullanım Oranı (%)

	Yıllık		2009			2010			
	2008	2009	Ekim	Kasım	Aralık	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim
İmalat Sanayi	76,7	65,2	68,2	69,8	67,7	74,4	73,0	73,5	75,3
Gıda Ürünleri	73,6	68,4	72,5	71,1	70,8	67,9	65,6	66,5	74,7
Tekstil Ürünleri	70,8	67,6	71,6	74,4	72,2	77,8	78,9	78,0	78,3
Giyim	73,0	68,1	71,3	72,5	72,8	78,6	76,3	76,1	75,5
Basım Yayım	71,5	73,4	79,5	75,6	75,9	77,8	73,4	73,3	73,5
Petrol Ürünleri	87,3	58,0	61,9	60,8	54,1	68,1	77,7	69,5	75,5
Kimya	72,4	68,9	76,0	77,8	76,0	81,1	82,8	81,0	82,8
Metal Olm. Diğer Min.	76,6	65,8	69,2	70,1	69,2	79,4	79,5	78,3	78,8
Ana Metal	82,7	70,1	69,1	74,8	73,0	79,8	74,4	77,2	74,8
B.y.s. Mak-Teçhizat	73,0	55,6	54,2	59,0	57,7	71,4	70,6	70,6	71,4
Motorlu Taşıtlar	83,3	57,4	65,4	66,2	62,9	71,3	68,8	69,6	74,2

Kaynak: DPT**2.1.2.2 Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergelerdeki Gelişmeler**

2010 yılının Eylül ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre; beyaz eşya üretimi % 5,1, ihracatı % 2,1 ve ithalatı % 24,9 oranlarında artarken, yurtiçi satışları % 3,6 oranında azalmıştır. 2010 yılının Ocak-Eylül döneminde; bu ürünlerin üretim, ihracat, yurtiçi satışları ve ithalatında sırasıyla, % 12,8, % 9,7, % 8,1 ve % 13,5 oranında artış gözlemlenmiştir.

TABLO 5. Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergeler (%)

	2010							
	2008	2009	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
Beyaz Eşya Yurtiçi Satışları*	-3,5	-4,5	6,3	-14,2	-9,0	6,8	21,1	-3,6
Toplam Otomobil Üretim	-2,1	-17,8	6,0	9,1	2,0	-13,4	22,6	7,4
Toplam Otomobil Satışı	-14,4	20,9	1,0	-8,4	2,6	148,8	87,3	-18,6
İthal Otomobil Satışları	-12,6	17,8	5,3	-4,4	10,3	176,5	92,6	-15,6
Trafığa Kayıtlı Araç Say.	-3,8	-13,8	9,1	-7,6	-22,8	47,5	-	-

Kaynak: DPT

*Dört ana beyaz eşya kapsamına, 2010 yılı Ocak ayından itibaren derin dondurucu ve kurutma makinesi eklenmiştir.

2010 yılının Eylül ayında % 7,4 oranında olan otomobil üretimi, Ocak-Eylül döneminde de % 18,2 oranında artmıştır. 2010 yılının Eylül ayında otomobil ihracatı, 2009 yılının aynı dönemine göre % 1,3 oranında artarken, Ocak-Eylül döneminde % 19,3 oranında artmıştır. 2009 yılının Ocak-Eylül döneminde % 73,3 olarak gerçekleşen otomobil ihracat-üretim oranı, 2010 yılının aynı döneminde % 69,2 olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılının 9 aylık döneminde otomobil satışları % 11,2 olurken, ithal otomobil satışları da % 15,7 oranında artış göstermiştir. 2009 yılının 9 aylık dönemindeki ithal otomobil-toplam otomobil satış oranı % 66,3 iken bu oran 2010 yılının aynı döneminde % 69 olarak gerçekleşmiştir.

2.2.İstihdam ve İşgücü

Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 462 bin kişi azalarak 2 milyon 934 bin kişiye düşmüştür. İşsizlik oranı ise 2,1 puanlık azalış ile % 11,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2010 yılı Eylül döneminde, ülkemizde kurumsal olmayan nüfus bir önceki yılın aynı dönemine göre 801 bin kişi artarak 71 milyon 508 bin kişiye ulaşmıştır. Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusta ise 856 bin kişi artış sonucu 52 milyon 718 bin kişiye ulaşılmıştır.

2010 yılı Eylül döneminde, Türkiye’de işgücüne katılma oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,1 puanlık artışla % 49,1 olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılı Eylül döneminde istihdam edilenlerin sayısı, 2009 yılının aynı dönemine göre 953 bin kişi artarak, 22 milyon 973 bin kişiye ulaşmıştır.

TABLO 6. Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri

	2009 Eylül	2010 Eylül
Kurumsal olmayan nüfus (Bin kişi)	70.707	71.508
+15 yaştaki nüfus (Bin kişi)	51.862	52.718
İşgücü (Bin kişi)	25.416	25.907
İstihdam (Bin kişi)	22.020	22.973
İşsiz (Bin kişi)	3.396	2.934
İşgücüne katılma oranı (%)	49,0	49,1
İstihdam oranı (%)	42,5	43,6
İşsizlik oranı (%)	13,4	11,3
İşgücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	26.446	26.810

Kaynak: TÜİK

Eylül 2010 döneminde istihdam edilenlerin % 47,7’si hizmetler, % 26,6’sı tarım, % 19,5’i sanayi, % 6,6’sı ise inşaat sektöründedir. Bu oranlar içerisinde geçtiğimiz yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında sadece hizmetler sektöründe bir azalış olurken, tarım, sanayi ve inşaat sektörü payında artış görülmüştür.

2010 yılı Eylül döneminde mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam edilenlerin sayısı, bir önceki döneme göre 4 bin kişi, işsiz sayısında ise 30 bin kişi azalış gerçekleşmiştir. Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı bir önceki döneme göre 0,1 puanlık azalış ile % 48,4, istihdam oranı 0,1 puanlık azalış ile % 42,7, işsizlik oranı ise 0,1 puanlık azalış ile % 11,8 olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılı büyüme tahminlerindeki verilerin etkisiyle Türkiye, krizden çıkma yolunda emin adımlarla ilerliyor. Ancak, krizin etkilerinden tamamen arındık diyebilmek için işsizlik oranının da kriz öncesi döneme dönmesi gerekir. Ancak, işsizlik oranının düşmesi için biraz daha zaman gerekli.

3. ÖDEMELER DENGESİ

3.1 Cari İşlemler Dengesi

ABD Mortgage kaynaklı çıkan ve hızla diğer ülkelere yayılan küresel daralma, 2009 yılında daha da derinleşerek Türkiye'nin dış ticaretini olumsuz etkilemiştir. 2009 yılı ihracatı 2008 yılına göre % 22,6 oranında azalarak, 102,1 milyar dolar olmuştur. 2010 yılının ilk on ayında ise iç ve dış talepteki canlanmanın etkisiyle dış ticarete önemli bir artış görülmüştür. Ancak, bir önceki yılın Ekim ayında 332 milyon dolar fazla veren cari işlemler hesabı, bu yılın aynı ayında 3.677 milyon dolar açık vermiştir. Bu yılın Ocak-Ekim döneminde ise cari işlemler hesabı 35.723 milyon dolar açık vermiştir. Bu rakam 2009 yılının aynı döneminde 9.199 milyon dolar açık olarak gerçekleşmiştir.

TABLO 7. Dış Ticaret Dengesindeki Gelişmeler (Milyon Dolar)

	İhracat		% Değişme		İthalat		% Değişme		Dış Ticaret Dengesi	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Ocak	7.885	7.844	-25,8	-0,5	9.281	11.690	-43,2	25,9	-1.397	-3.846
Şubat	8.435	8.276	-23,9	-1,9	9.075	11.779	-43,4	29,8	-640	-3.504
Mart	8.156	9.900	-28,6	21,4	10.522	15.020	-37,4	42,7	-2.367	-5.120
Nisan	7.562	9.413	-33,5	24,5	10.120	14.937	-43,4	47,6	-2.559	-5.524
Mayıs	7.347	9.813	-41,1	33,6	10.868	14.724	-43,7	35,5	-3.521	-4.911
Haziran	8.330	9.561	-29,2	14,8	12.501	15.229	-35,8	21,8	-4.171	-5.668
Temmuz	9.056	9.598	-28,1	6,0	12.856	16.062	-37,5	24,9	-3.801	-6.465
Ağustos	7.840	8.557	-29,0	9,1	12.811	15.437	-33,5	20,5	-4.971	-6.880
Eylül	8.481	8.914	-33,7	5,1	12.485	15.637	-30,2	25,2	-4.004	-6.723
Ekim	10.096	10.982	3,8	8,8	12.773	17.309	-14,5	35,5	-2.677	-6.327
Kasım	8.903		-5,2		12.618		4,5		-3.714	
Aralık	10.055		30,2		15.019		31,7		-4.964	
Toplam	102.143		-22,6		140.928		-30,2		-38.785	

Kaynak: DPT - TUİK

3.1.1 Dış Ticaret Dengesi

TUİK ve Gümrük Müsteşarlığı işbirliği ile oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre; 2010 yılı Ekim ayında, 2009 yılının aynı ayına göre ihracat % 8,8 artarak 10.982 milyon dolar, ithalat ise 35,5 artarak 17.310 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Sözü edilen dönemde dış ticaret açığı 2.677 milyon dolardan 6.328 milyona ulaşmıştır.

2009 Ekim ayında % 79 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2010 Ekim ayında % 63,4'e gerilemiştir.

3.1.1.1 İhracatta Yaşanan Gelişmeler

2009 yılı Ocak-Ekim döneminde 83,1 milyar dolar olan toplam ihracat, 2010 yılının aynı döneminde 92,8 milyar dolara ulaşmıştır.

2009 yılında yaşanan küresel krizle beraber yaşanan durgunluk Avrupa Birliği'ni de etkilemiş, söz konusu ülke grubunun ihracat içindeki payı azalmıştır. 2007 yılında % 56,3 olan AB'nin toplam ihracattaki payı 2008 yılında % 48'e düşmüştür.

2009 Ekim ayında % 50,2 olan AB'nin ihracattaki payı 2010 Ekim ayında % 47,6'ya düşmüştür. AB'ye yapılan ihracat, 2009 yılının aynı ayına göre % 3 artarak 5.222 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

2010 Ekim ayında en fazla ihracat yapılan ülke Almanya oldu. Bu ülkeye yapılan ihracat 2009 Ekim ayında % 23 oranında artarak 1.206 milyon dolar olurken, Almanya'yı sırasıyla 762 milyon dolar ile İngiltere, 656 milyon dolar ile İtalya, 557 milyon dolar ile Irak ve 524 milyon dolar ile Fransa izlemiştir.

Fasıllar düzeyinde ihracata bakıldığında en büyük ihracat kalemi 1.382 milyon dolar ile Motorlu Kara Taşıtları olurken, bu fasılı 966 milyon dolar ile Demir ve Çelik izlemiştir.

3.1.1.2 İthalatta Yaşanan Gelişmeler

2009 yılının son çeyreğinde başlayan ekonomik büyüme ile iç talebin ve üretimin canlanması, 2010 yılında da devam etmiştir. İthalat 2010 yılının ilk on ayında 147,8 milyar dolar seviyesine yükselmiştir.

Söz konusu dönemde en çok ithalat yapılan ülke Rusya Federasyonu olmuştur. 2010 yılında Rusya Federasyonu ithalatını % 18,4 oranında artırarak 1.920 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Rusya Federasyonu'nun ardından 1.625 milyon dolar ile Çin, 1.589 milyon dolar ile Almanya ve 1.038 milyon dolar ile ABD gelmektedir.

Fasıllar düzeyinde ithalata bakıldığında en büyük ithalata sahip olan fasıl 3.560 milyon dolar ile Mineral Yakıtlar ve Yağlar olmuştur. Ardından ise 1.878 milyon dolar ile Kazan Makine ve Cihazlar, Aletler ve Bunların Aksam-Parçaları gelmektedir.

3.2 Hizmetler Dengesi

Turizm gelirleri 2010 yılı Ocak-Ekim döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre % 3,4 oranında azalarak 18.069 milyon dolar olarak gerçekleşirken, turizm giderleri % 17,6 artarak 3.887 milyon dolara yükselmiştir. Aynı dönemde hizmetler başlığının diğer önemli bir kalemi olan taşımacılık kaleminde 208 milyon dolar tutarında net giriş gerçekleşmiştir. İnşaat hizmetlerinden kaynaklanan net döviz girişi, 2010 yılının Ocak-Ekim döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre % 26,6 oranında azalarak 621 milyon dolara gerilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda, 2009 yılının Ocak-Ekim döneminde toplam 15.037 milyon dolar fazla veren hizmetler dengesi kalemi, 2010 yılının aynı döneminde % 18,3 oranında bir azalış göstererek 12.291 milyon dolar fazla vermiştir.

3.3 Yatırım Geliri Dengesi

2010 yılı Ocak-Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre % 7 azalarak 6.461 milyon dolar net çıkış görülmüştür. Yatırım geliri kaleminin altında yer alan doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve faizlerden oluşan diğer yatırımlarda gerçekleşen net çıkışlar, sırasıyla 2.226 milyon, 500 milyon ve 3.591 milyon dolar olmuştur. 2010 yılının ilk on ayında uzun ve kısa vadeli kredilere ilişkin faiz giderleri, bir önceki yılın aynı dönemine oranla % 27 azalarak 4.439 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

3.4 Cari Transferler

2010 yılının Ocak-Ekim döneminde cari transferler, % 27,8 oranında azalarak 1.107 milyon dolar giriş kaydetmiştir. Söz konusu dönemde genel hükümet kaleminden 421 milyon dolar ve işçi gelirlerinden 692 milyon dolar giriş sağlanmıştır.

4. FİNANS HESAPLARI ve YABANCI SERMAYE

2010 yılının Ocak-Ağustos döneminde 26,8 milyar dolar tutarında net sermaye girişi gerçekleşmiştir. Aynı dönemde yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içinde yaptıkları net doğrudan yatırımlar bir önceki yılın aynı dönemine göre % 22,3 oranında azalarak 4,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde yurt dışında yerleşik kişilerin net gayrimenkul alımları 2,1 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Aynı dönemde, yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışında yaptıkları net doğrudan yatırımlar 1,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda doğrudan yatırımlarda gerçekleşen net sermaye girişi, 2010 yılının ilk sekiz ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre % 22,3 oranında azalarak 4,1 milyar dolar olmuştur.

TABLO 8. Sermaye Hareketleri (Milyon Dolar)

	Yıllık		Ocak-Ağustos	
	2008	2009	2009	2010
Sermaye ve Finans Hesapları	36.305	9.761	3.025	26.826
1.Doğrudan Yatırımlar	15.720	6.879	5.336	4.148
Yurtdışında	-2.549	-1.553	-792	1.134
Yurtiçinde	18.269	8.432	6.128	5.282
2.Portföy Yatırımları	-5.046	196	1.598	13.805
Varlıklar	-1.276	-2.742	-1.732	-1.354
Yükümlülükler	-3.770	2.938	3.330	15.159
3.Diğer Yatırımlar	24.574	2.797	-4.547	18.906
Varlıklar	-10.935	10.191	2.740	5.726
Yükümlülükler	35.509	-7.396	-7.287	13.180
4.Rezerv Varlıklar	1.057	-111	638	-10.033
Net Hata Noksan	5.641	4.641	5.710	1.152

Kaynak: DPT - TCMB

2010 yılı Ocak-Ağustos döneminde uluslararası fon akımındaki artışın etkisiyle portföy yatırımlarında net sermaye girişi 13,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde yurtdışında yerleşik kişiler hisse senedi piyasasında 1.336 milyon dolar ve borçlanma senetleri piyasasında ise 9.327 milyon dolar net akım gerçekleşmiştir. Yurtiçinde yerleşiklerin yurt dışında aynı dönemde 1,4 milyar dolar net menkul değer alımı gerçekleştirdiği görülmektedir.

Diğer yatırımlar kaleminde 2009 yılının Ocak-Ağustos döneminde 4.5 milyar dolar net çıkış gerçekleşirken, 2010 yılının aynı döneminde ise 18,9 milyar dolar net giriş gerçekleşmiştir.

2009 yılının Ocak-Ağustos döneminde resmi rezervler 0,6 milyar dolar azalırken, 2010 yılının aynı döneminde 10 milyar dolar artmıştır.

2009 yılı sonunda 70,7 milyar dolar seviyesinde bulunan Merkez Bankası brüt rezervleri, geçici verilere göre 2010 yılı Ağustos ayında 76,0 milyara yükselmiştir.

5. ÖZELLEŞTİRME

Özelleştirme uygulamaları ülkemizde 1983 yılında başlamıştır. Özelleştirme ile amaç, bir yandan finansal piyasalara ve sermaye piyasalarına yönelmeyen yerli ve yabancı tasarrufları bu piyasalara yönlendirerek yeni kaynaklar yaratılması, diğer yandan da kamu kesiminin fonlar üzerindeki talebi nedeniyle sıkışan mali piyasa üzerindeki olumsuz baskının engellenmesidir.

1985'ten 2009 yılına kadar geçen 24 yıllık sürede kapsama alınan kuruluşların 3/4'üne yakın bir kısmı tamamen özelleştirilmiştir. Devlet, turizm, tekstil, yem, çimento, süt ve süt ürünleri, orman ürünleri, havaalanları yer hizmetleri sektörlerinden tamamen çekilmiştir.

1986-2002 yılları arasında Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından 8 milyar dolar tutarında özelleştirme yapılmış iken, 2003 yılından itibaren bu tutar 30,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2008 yılında ortaya çıkan ve 2009 yılında da devam eden küresel ekonomik kriz, ülkemizdeki özelleştirme uygulamalarını da etkilemiştir. 2009 yılında gerçekleştirilen özelleştirme uygulamaları 2,2 milyar ABD doları tutarında olmuştur.

1985 yılından itibaren özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı 41 milyar ABD doları seviyesindedir.

TABLO 9. 1986-2010 Dönemi Gerçekleştirilen Özelleştirme İşlemleri (\$)

	1986-2008	2009	2010	Toplam
Blok Satış	20.257.066.639	0	0	20.257.066.639
Tesis/Varlık Satışı	7.077.423.863	2.270.728.895	2.404.712.698	11.752.865.456
Halka Arz	7.091.202.610	0	0	7.091.202.610
İMKB'de Satış	1.261.053.768	0	0	1.261.053.768
Yarım Kalmış Tesis Satışı	4.368.792	0	0	4.368.792
Bedelli Devirler	705.653.756	4.256.264	3.255.604	713.165.624
TOPLAM	36.396.769.428	2.274.985.159	2.407.968.302	41.079.722.889

Kaynak: ÖİB

6. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ VE BORÇ STOK DURUMU

2010 yılının ilk dokuz aylık döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre, merkezi yönetim bütçesi gelirleri % 19,9 oranında, harcamaları ise 5,9 oranında artmıştır. 2009 yılı Ocak-Eylül döneminde 40,8 milyar TL olan merkezi yönetim bütçesi, 2010 yılının aynı döneminde 21,3 milyar TL açık verirken, faiz dışı denge ise bu dönemde 18 milyar TL fazla vermiştir.

İktisadi faaliyetteki canlanmaya bağlı olarak artan vergi gelirleri ve faiz giderlerindeki düşüş, bütçe performansındaki iyileşmenin temel kaynağını oluşturmaktadır. Buna ilaveten, faiz dışı harcamalardaki artış hızının da görece zayıflaması, bütçe açığındaki düşüşe katkı sağlamıştır.

Merkezi yönetim bütçe dengesi ve faiz dışı bütçe dengesinin GSYİH'a oranlarının, 2010 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla 2009 yılının aynı dönemine göre belirgin olarak iyileştiği, ancak 2007 ve 2008 yıllarının aynı dönemlerindeki performansı yakalayamadığı gözlenmektedir. Merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYİH'a oranının vergi gelirlerindeki yüksek performansa bağlı olarak 2009 yılının son çeyreğinden itibaren istikrarlı artış eğilimini koruduğu, merkezi yönetim faiz dışı harcamalarının GSYİH'a oranının ise, 2009 yılının sonuna göre bir miktar gerilediği gözlenmiştir.

2009 yılı Ocak-Eylül döneminde vergi gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre % 22,7 oranında artmıştır. Cari transferler, sermaye giderleri ve sosyal güvenlik kurumları devlet primi kalemlerindeki artışın etkisiyle merkezi yönetim bütçe harcamaları geçen yılın aynı dönemine göre % 5,9 artmıştır.

2010 yılı ilk üç çeyreğinde genel bütçe gelirleri, 2009 yılının aynı dönemine göre % 19,6 oranında artarak 181,7 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Genel bütçe gelirleri kalemlerinde, 2009 yılının aynı dönemine göre vergi gelirleri % 22,7 ve sermaye gelirleri % 58,1 oranında artarken vergi dışı gelirler % 0,5 oranında azalış göstermiştir. Böylece, bu dönemde 153,8 milyar TL vergi geliri tahsil edilirken, genel bütçe vergi dışı gelirleri 24 milyar TL, sermaye gelirleri ise 2,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı dönemde özel bütçeli idarelerin gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre % 44,1, düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri ise % 5,2 oranında artmıştır.

TABLO 10. Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri (Milyon TL)

	Ocak-Eylül		% Artış	2010 Bütçe Tah./Baş. Ödeneği	% Gerç. Oranı
	2009	2010			
Gelirler	156.358	187.538	19,9	236.794	79,2
Genel Bütçe Gelirleri	151.880	181.683	19,6	229.947	79,0
Vergi Gelirleri	125.332	153.789	22,7	193.324	79,6
Vergi Dışı Gelirler	24.163	24.033	-0,5	24.571	97,8
Sermaye Gelirleri	1.450	2.292	58,1	10.649	21,5
Alınan Bağış-Yardım	713	1.435	101,2	964	148,8
Alacakların Tahsilatı	222	135	-39,2	438	30,8
Özel Bütçe Gelirleri	2.938	4.234	44,1	4.898	86,4
Düzenleyici ve Denet. Kurullar	1.540	1.620	5,2	1.949	83,1
Harcamalar	197.169	208.827	5,9	286.981	72,8
Faiz Dışı Harcamalar	151.657	169.544	11,8	230.231	73,6
Personel Giderleri	42.597	47.423	11,3	60.349	78,6
SGK Devlet Primi	5.139	8.018	56,0	11.110	72,2
Mal-Hizmet Alımları	17.325	16.955	-2,1	25.190	67,3
Cari Transferler	70.205	77.695	10,7	102.173	76,0
Sermaye Giderleri	10.292	1.2219	18,7	18.924	64,6
Sermaye Transferleri	2.194	2.844	29,7	3.429	82,9
Borç Verme	3.904	4.388	12,4	6.903	63,6
Yedek Ödenek	0	0	0,0	2.153	0,0
Faiz Harcamaları	45.512	39.283	-13,7	56.750	69,2
Bütçe Dengesi	-40.811	-21.289	-47,8	-50.187	42,4
Faiz Dışı Denge	4.702	17.994	282,7	6.563	274,2

Kaynak: DPT

2010 yılının ilk dokuz ayında dış ticaretteki artışın da etkisiyle uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergi tahsilatı geçen yılın aynı dönemine göre % 36,5 oranında artarak 27,8 milyar TL olmuştur. Bu dönemde, ithalde alınan KDV gelirindeki artış oranı 37,3 oranında artarak 25,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılının Ocak-Eylül döneminde Merkezi Yönetim Bütçesi faiz dışı harcamaları geçen yılın aynı dönemine göre % 11,8 oranında artarak 169,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde sosyal güvenlik kurumlarına olan devlet primi ödemeleri 15 Ocak 2010 tarihinden itibaren genel sağlık sigortası kapsamına alınan kamu personeli için yapılan sağlık sigortası ödemelerinin de etkisiyle geçen yılın aynı dönemine göre % 56 oranında artarak 8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

TABLO 11. Merkezi Yönetim Bütçesi Gelirleri (Milyon TL)

	Ocak-Eylül		Artış (%)
	2009	2010	
Toplam	156.358	187.538	19,9
Genel Bütçe Gelirleri	151.880	181.683	19,6
Vergi Gelirleri	125.332	153.789	22,7
Vergi Dışı Gelirler	24.163	24.033	-0,5
Sermaye Gelirleri	1.450	2.292	58,1
Alınan Bağış ve Yardımlar	713	1.435	101,2
Özel Bütçe Gelirleri	2.938	4.234	44,1
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Geliri	1.540	1.620	5,2

Kaynak: DPT

Orta Vadeli Programa göre, faiz dışı bütçe harcamalarının 2010 yılından itibaren kademeli olarak azaltılması öngörülmektedir. Bunun yanı sıra, iç borçlanma faizlerinde yaşanan düşüşle beraber faiz giderlerinin de azalması beklenmektedir.

TABLO 12. Merkezi Yönetim Bütçesi Harcamaları (Milyon TL)

	Ocak-Eylül		Artış (%)
	2009	2010	
Merkezi Yön. Bütçe Harcamaları	197.169	208.827	5,9
Faiz Dışı Harcamalar	151.657	169.544	11,8
Personel Giderleri	42597	47423	11,3
SGK Devlet Primi	5139	8018	56,0
Mal ve Hizmet Alımları	17325	16955	-2,1
Cari Transferler	70205	77695	10,7
Sermaye Giderleri	10292	12219	18,7
Sermaye Transferleri	2194	2844	29,7
Borç Verme	3904	4388	12,4
Yedek Ödenek	0	0	0
Faiz Harcamaları	45.512	39.283	-13,7

Kaynak: DPT

2010 yılının ilk üç çeyreği itibarıyla merkezi yönetim bütçesi faiz harcamaları geçen yılın aynı dönemine göre % 13,7 oranında azalarak 39,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Faiz harcamaları için ayrılan bütçe ödeneğinin % 69,2'si kullanılmıştır.

2009 yılının son çeyreğinden itibaren iktisadi faaliyetin beklenenden daha hızlı toparlanmasının kamu maliyesi dengelerinde yarattığı iyileştirici etki, düşen reel faizlerle beraber kamu sektörünün borçlanma ihtiyacını önemli ölçüde azaltmış ve bu durum 2010 yılının ilk üç çeyreği itibarıyla kamu borç stoku göstergelerini olumlu yönde etkilemiştir. Bu dönemde, kamu borç oranlarında iyileşme yaşandığı, borçlanmanın reel maliyetinin önemli oranda düştüğü, borcun ortalama vadesinin uzadığı ve borç stoku içinde TL cinsinden borcun payının arttığı görülmektedir.

TABLO 13. Merkezi Yönetim Bütçesi Borç Stoku (Milyon TL)

	2009 (Yıl sonu)	2010 (Eylül)	% Değişme
Merkezi Yönetim Brüt Borç Stoku	441.508	460.710	4,3
İç Borç Stoku	330.005	347.759	5,4
Dış Borç Stoku	111.503	112.951	1,3
Borç Stoku Döviz-Faiz Yapısı	441.507	460.710	4,3
TL-Sabit Faizli	144.891	167.358	15,5
TL-Değişken Faizli	167.945	171.445	2,1
Döviz Cinsinden	128.671	121.906	-5,3
Borç Stokunun Alacaklıya Göre Dağılımı			
İç Borç Stoku	330.005	347.759	5,4
Dış Borç Stoku	111.503	112.951	1,3

Kaynak: DPT

Merkezi Yönetim Bütçesi Borç Stoku 2010 yılı Eylül ayı itibarıyla, 2009 yıl sonuna göre % 4,3 oranında artarak 460,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu dönemde iç borç stoku % 5,4 oranında, dış borç stoku ise % 1,3 oranında artış göstermiştir.

Borçlanmanın alıcılara göre dağılımında; 2010 yılı Ocak-Eylül döneminde iç borç stokunda yer alan, piyasaya olan borçlanmanın % 8,9 oranında artışla 293,1 milyar TL'ye yükseldiği, kamu kesimine olan borçların ise % 10,3 oranında azalarak 54,7 milyar TL'ye düştüğü görülmektedir. Aynı dönemde dış borç stokunda yer alan uluslararası kuruluşlardan ve hükümet kuruluşlarından kullanılan krediler % 1,1 oranında azalmış, yurt dışına yönelik tahvil ihracı yoluyla oluşan yükümlülükler ise % 3,2 oranında artmıştır.

7. MALİ PİYASALARDAKİ GELİŞMELER VE PARA POLİTİKASI

2010 yılı Eylül ayında bir önceki ay sonuna göre, Net Dış Varlıklar % 0,8 milyar dolar azalırken, İç Döviz Yükümlülükleri 1,5 milyar dolar artmıştır. Varlık ve yükümlülük kalemlerinde görülen bu gelişme neticesinde Merkez Bankası Net Döviz Pozisyonu aynı dönemde 2,3 milyar dolar azalarak 40,4 milyar dolara gerilemiştir. Bu dönemde Merkez Bankası Net Rezervleri 75,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Eylül ayında Merkez Bankası Net İç Varlıkları -3,2 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde, Net İç Varlıkları oluşturan Toplam İç Krediler 5,3 milyar TL seviyesinde, Diğer İç Varlıklar kalemi ise -8,5 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Toplam İç Krediler kaleminin alt detayına bakıldığında ise, Değerleme Hesabı 0,8 milyar TL artarken, Hazinesinin Borçları 0,9 milyar TL azalmıştır.

TABLO 14. Parasal Büyüklüklerdeki Gelişmeler

	2010 Eylül / 2010 Ağustos	2010 Eylül / 2009 Aralık	2010 Eylül / 2009 Eylül
Emisyon	2,47	21,24	22,43
Rezerv Para	1,24	3,41	23,39
M1*	2,94	12,13	22,97
M2*	1,75	11,03	17,21
TÜFE	1,23	4,77	9,24

Kaynak: DPT – T.C. Merkez Bankası

*Avrupa Merkez Bankası istatistik tanım ve standartlarına uyum çalışmaları çerçevesinde Merkez Bankası tarafından para arzı tanımlarında değişiklik yapılmıştır. Bu tabloda verilen M1 ve M2'ye ilişkin değişim oranları, yeni para arzı tanımlarına göre hesaplanan oranlardır.

Eylül ayında M1 para arzı, vadesiz YP mevduatlarındaki % 4,7 seviyesindeki artıştan dolayı, bir önceki aya göre % 2,5 oranında yükselmiştir. Aynı dönemde M2 para arzı ise M1 para arzı ve vadeli TL mevduatlarındaki artışın etkisiyle % 1,8 oranında artış göstermiştir. 2009 yıl sonuna göre bakıldığında ise, M1 para arzının % 12,1 ve M2 para arzının % 11 oranında yükseldiği görülmektedir.

7.1. Para Politikası

Küresel kriz, ekonomi politikalarının şekillendirilmesiyle önemli sonuçlara yol açmıştır. Para politikası bağlamında meydana gelen en önemli dönüşüm, merkez bankalarının finansal istikrar konusunda daha duyarlı olmaları gerektiğidir. Bu çerçevede, yaşanan finansal krizle birlikte giderek merkez bankaları finansal istikrarı daha belirgin şekilde gözetilen politikalar izlemeye başlamıştır.

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu, Ekim ayı toplantısında gecelik borçlanma faiz oranını bir önceki ay değeri olan % 6,25'ten % 5,75'e çekmiş ve borç verme faiz oranını % 8,75'te tutmuştur.

7.2. Faiz Oranları

Merkez Bankası'nın faiz politikası, gelecek dönem enflasyonundaki olası gelişmeleri değerlendirmek suretiyle oluşturulmaktadır. Dolayısıyla, Merkez Bankası, Para Politikası Kurulu toplantılarının ardından, enflasyon hedefi ve tahminleri ile tutarlı olarak, faiz oranları düşülebilmekte, yükselebilmekte veya değişebilmektedir.

Merkez Bankası gelecekteki enflasyonu öngörebilmek için sermaye, para ve döviz piyasasındaki gelişmeler yanında toplam arz-talep dengesi, verimlilik, istihdam, ücret, birim maliyet gibi makroekonomik veriler, enflasyon beklentileri ve uluslararası piyasalardaki gelişmeler ışığında olası dışsal şoklar çerçevesinde kurum içinde yapılan risk analizlerini ve enflasyon tahminlerini göz önüne almaktadır.

TABLO 15. İç Borç Stoku Reel Faizi (%)

		TOPLAM	KAMU			PİYASA		
		İç Borç Stoku	TL	Döviz ve Döviz End.	Toplam	TL	Döviz ve Döviz End.	Toplam
2003	Aralık	11,91	7,66	1,50	6,53	22,35	-0,04	16,45
2004	Aralık	9,49	9,01	-2,60	7,50	14,55	-4,59	10,66
2005	Aralık	7,96	6,35	-2,08	5,61	10,55	2,24	9,02
2006	Aralık	7,79	7,66	-3,66	6,82	9,89	-0,68	8,17
2007	Aralık	7,64	6,13	-2,49	5,57	10,17	-5,35	8,38
2008	Aralık	6,45	5,29	5,73	5,32	6,16	13,61	6,81
2009	Aralık	2,53	2,38	4,31	2,50	2,71	-0,68	2,54
2010	Ocak	1,54	1,63	2,92	1,71	1,67	-2,51	1,50
	Şubat	1,54	1,44	5,83	1,69	1,61	-1,11	1,51
	Mart	1,77	2,21	4,93	2,36	1,70	0,04	1,64
	Nisan	1,81	2,67	2,47	2,66	1,80	-3,11	1,62
	Mayıs	2,23	3,02	9,06	3,39	2,04	0,95	2,00
	Haziran	2,21	2,68	11,77	3,24	1,91	4,29	2,00
	Temmuz	1,1	0,34	0,21	0,34	2,11	0,50	2,05
	Ağustos	1,8	0,32	0,82	0,34	2,25	-0,02	2,17
Eylül	1,2	0,8	-10,06	0,21	1,54	-2,40	1,46	

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

7.3. Döviz Kuru

Dalgalı döviz kuru rejimi ile birlikte yürütülen enflasyon hedeflemesi, gelişmekte olan ülkelerde yoğun dolarizasyon ve yüksek kur riskini beraberinde getirmektedir. Yoğun dolarizasyon ve yüksek kur riskinin hakim olduğu ekonomide dalgalanmaya bırakılan döviz kurlarının artırdığı oynaklık, ekonomideki bütün sektörler için kaygı verici olabilmekte ve bu durum kırılganlığı da artırabilmektedir.

Döviz kurundaki günlük yüzde değişimlerin yıllık yüzde ortalama değişim düzeyi ile arasındaki farkın açılması, yabancı para pozisyonlarındaki risk yönetimi kriterlerine göre hareket etmeyen ve özellikle reel sektörde faaliyet göstermekte olan kesimler için daha büyük bir öneme sahiptir.

Reel efektif döviz kuru ile TL'nin değerine bakıldığında 2005 yılında YTL'nin % 19,6 değer kazandığı, 2006 yılında % 6,5 değer kaybettiği, 2007 yılında % 18,6 değer kazandığı, 2008 yılında % 12,2 değer kaybettiği, 2009 yılında ise % 0,8 değer kazandığı görülmektedir.

Türk Lirası 2010 Eylül ayında önceki aya göre % 1,60 değer kazanırken, yıllık ise % 12,5 oranında değer kazanmıştır. TL, 2003 baz endeksine göre 2010 Eylül sonu itibariyle döviz karşılığı % 28,99 değerli durumdadır.

TABLO 16. Reel Efektif Döviz Kuru Değeri ve Değişim Oranı (%)

Dönem	TÜFE Bazlı Reel Efektif Döviz Kuru (2003=100)	Önceki Aya Göre Artış (%)
Ocak 2009	113,66	-0,9
Şubat 2009	112,65	-0,8
Mart 2009	109,49	-2,8
Nisan 2009	113,98	4,1
Mayıs 2009	115,10	1,5
Haziran 2009	113,31	-1,5
Temmuz 2009	115,14	-0,7
Ağustos 2009	115,96	0,7
Eylül 2009	114,58	-1,1
Ekim 2009	117,17	2,2
Kasım 2009	116,34	-0,2
Aralık 2009	116,61	0,2
Ocak 2010	122,67	5,1
Şubat 2010	124,42	1,4
Mart 2010	123,18	-0,9
Nisan 2010	127,53	3,5
Mayıs 2010	128,32	0,6
Haziran 2010	127,47	-0,6
Temmuz 2010	125,69	-1,3
Ağustos 2010	126,95	1,01
Eylül 2010	128,99	1,60

Kaynak: T.C. Merkez Bankası, Reel Efektif Döviz Kuru, Ekim 2010

7.4. Fiyat Gelişmeleri

2010 yılı Kasım ayında TÜFE’de bir önceki aya göre % 0,03, bir önceki yılın Aralık ayına göre % 6,72, bir önceki yılın aynı ayına göre % 7,29 ve on iki aylık ortalamalara göre % 8,59 oranında artış gerçekleşmiştir.

Ana harcama gruplarına bakıldığında; bir ay öncesine göre en yüksek artış % 3,87 oranında giyim ve ayakkabı grubunda olmuştur. Kasım ayında endekste yer alan gruplardan lokanta ve otellerde % 0,87, çeşitli mal ve hizmetlerde % 0,76, alkollü içecekler ve tütünde % 0,61, ev eşyasında % 0,61, konutta % 0,58, ulaşımda % 0,45, haberleşmede % 0,32, sağlıkta ise % 0,01 oranında artış görülürken, eğitimde % 0,14, eğlence ve kültürde % 0,81, gıda ve alkolsüz içeceklerde % 1,89 oranında düşüş görülmüştür.

Mevcut konjonktürde enflasyonu olumsuz etkileyen geçici fiyat hareketlerinin tedrici olarak düşmesinin de katkısıyla, enflasyonun önümüzdeki iki çeyrek boyunca belirgin bir azalış göstereceği ve 2011 yılının ikinci yarısından itibaren orta vadeli hedeflerle uyumlu seviyelere geleceği tahmin edilmektedir.

TABLO 17. Ana Harcama Gruplarına Göre Tüketici Fiyatları Endeksi ve Değişim Oranı (%) (2003=100)

	Bir Önceki Aya Göre Değişim	Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim	12 Aylık Ortalamalara Göre Değişim	Endeks
	Kasım 2010	Kasım 2010/ Aralık 2009	Kasım 2010/ Kasım 2009	(2009-2010)- (2008-2009)	Kasım 2010
GENEL TÜFE	0,03	6,72	7,29	8,59	182,40
Ev Eşyası	0,61	2,93	2,55	1,69	144,12
Eğlence ve Kültür	-0,81	-2,57	-2,94	3,24	143,95
Alkollü İçecekler	0,61	24,60	24,54	34,65	290,17
Eğitim	-0,14	4,20	4,20	5,49	189,43
Lokanta ve Oteller	0,87	9,39	10,08	9,27	236,84
Sağlık	0,01	0,53	0,09	0,88	127,79
Ulaştırma	0,45	5,65	5,38	9,73	172,30
Giyim ve Ayakkabı	3,87	6,63	3,65	4,43	134,15
Haberleşme	0,32	-5,72	-4,85	0,31	108,58
Çeşitli Mal ve Hizmetler	0,76	3,41	3,93	7,65	194,43
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	-1,89	9,95	12,39	10,79	194,34
Konut	0,58	4,69	5,20	5,98	210,91

Kaynak: TÜİK

2010 yılı Kasım ayında ÜFE’de bir önceki aya göre % 0,31 oranında düşüş, bir önceki yılın Aralık ayına göre % 7,47 oranında artış, bir önceki yılın aynı ayına göre % 8,17 artış ve on iki aylık ortalamalara göre % 8,27 artış olmuştur.

ÜFE’de aylık değişim tarım sektöründe % 4,25 oranında azalış ve sanayi sektöründe % 0,63 oranında artış ile gerçekleşmiştir.

Tarım sektörü endeksine bakıldığında; bir önceki yılın Aralık ayına göre % 16,57 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre % 18,78 oranında ve on iki aylık ortalamalara göre % 19,95 oranında artış görülmüştür. Sanayi sektörü endeksinde ise; bir önceki yılın Aralık ayına göre % 5,59 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre % 5,98 oranında ve on iki aylık ortalamalara göre % 5,85 oranında artış görülmüştür.

ÜFE’de en yüksek artış % 4,77 ile ham petrol ve doğalgaz çıkarımında gerçekleşmiştir.

Bir önceki ay ile karşılaştırıldığında endeks artışı en fazla olan alt sektörler; ham petrol ve doğalgaz çıkarımı, kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, metal cevheri, tekstil ürünleri imalatı ve mobilya imalatı alt sektörleridir.

Endeks düşüşü bir önceki aya göre en fazla gerileyen alt sektörler; taşocakçılığı ve diğer madencilik ürünleri, tıbbi, hassas ve optik aletler imalatı, iletişim teçhizatı imalatı, elektrik, gaz üretimi ve dağıtımı alt sektörleridir.

TABLO 18. Sektör ve Alt Sektörlere Göre Üretici Fiyat Endeksi ve Değişim Oranı (%) (2003=100)

	Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı	Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim Oranı	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranı	12 Aylık Ortalamalara Göre Değişim Oranı	Endeks
	Kasım 2010	Kasım 2010/ Aralık 2009	Kasım 2010/ Kasım 2009	(2009-2010)-(2008-2009)	Kasım 2010
GENEL ÜFE	-0,31	7,47	8,17	8,27	177,92
Genel Tarım Endeksi	-4,25	16,57	18,78	19,95	205,56
Sanayi	0,63	5,59	5,98	5,85	172,01
Madencilik ve Taşocakçılığı	0,33	5,22	7,65	9,56	228,90
Hampetrol ve Doğalgaz Çıkarımı	4,77	5,04	15,83	36,47	304,13
Metal Cevherler Madenciliği	2,96	18,14	21,66	21,28	374,52
Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	-1,55	0,83	1,21	2,49	150,16
İmalat	0,80	4,57	4,87	5,90	167,87
Tekstil	2,64	12,61	14,28	8,31	162,16
Kok, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri ve Nükleer Yakıtlar	3,08	8,28	7,64	24,12	283,80
Radyo, Televizyon, Haberleşme Teçhizatı ve Cihazları	-1,08	-3,92	-4,33	-2,91	88,82
Tıbbi Aletler; Hassas ve Optik Aletler	-1,16	-4,23	-3,18	4,68	107,20
Mobilya ve BYS Diğer İmalatlar	1,89	-0,49	0,28	-3,11	144,79
Elektrik, Gaz ve Su	-0,77	15,89	16,63	1,24	195,48
Elektrik, Gaz, Buhar ve Sıcak Su Üretimi ve Dağıtımı	-0,93	17,05	17,88	-0,43	199,94

Kaynak: TÜİK

8. BİZİ NELER BEKLİYOR?

2010 yılının ilk yarısı itibarıyla dünyada artık çok kutupluluğa gidiş ve yeni bölgesel güçlerin oluşumu söz konusu olmuştur. Üretim ve ihracat eksenini batıdan doğuya doğru kaymaktadır. Yani, bizim için de ihracat pazarlarındaki payımızın artma ihtimali oldukça yüksek görünüyor.

İçeride seçim ekonomisi ve buna ilişkin tartışmalar yaşanırken gerileyen enflasyon, artan sanayi üretim endeksi ve düşen işsizlik oranı var. İşsizlik oranı düştü; fakat ülkemiz gibi gelişmekte olan ve gerek iç gerekse de dış etkenlerden etkilenme derecesi yüksek olan ülkelerde mali disiplin son derece önemlidir. Mali disiplini sağlarken kullanılan vergi ayarlamaları aynı zamanda enflasyonu da etkilemektedir. Dolayısıyla, mali disiplinin kalitesi enflasyon oranlarını da yansıtmaktadır diyebiliriz. Mali disiplini sağlanmaya yönelik orta vadeli programlarda enflasyon hedefi bu yıl için %5,3 ve 2011 yılı için ise %4,9 olarak hedeflenmektedir.

Amerikan Merkez Bankası'nın yıl içinde ekonomik görünüm için "belirsiz" ifadesini kullanması ile piyasalarda ikinci bir dip beklentisini yükseltmiştir.

"İkinci bir dip olur mu?" sorusu dünyanın en çok tartışılan konusu haline gelmiştir. Büyümedeki yavaşlamanın devam etmesi ve borç sorunu bu ihtimali beslemektedir. Bizler açısından da dünyada yaşanabilecek çift dipli resesyon büyük önem taşımaktadır. Özellikle ihracatın büyük bölümünün yapıldığı Avrupa'da ikinci dip ihtimali psikolojik olarak harcamaların kısılması sonucuna neden olabilir.

Bu çerçevede tüm dünya genelinde iktisadi talebi arttırmaya yönelik tedbirler alınmaya çalışılıyor. Örneğin, vergiler düşürülüyor ve böylece piyasa canlandırılmaya çalışılıyor.

Diğer yandan, küresel krizin finansal krize dönüştüğü, reel sektörü derinden etkilediği noktada kriz, borç krizi halini almaktadır. Böyle bir ortamda da 1980'lerden beri devam eden serbest piyasa mantığının revize edilmesi şart olmuştur. Avrupa krizi yaşarken, Asya ülkelerinin büyümesi yeni sistem ve yeni dünya hakkında bizlere fikir vermektedir. Ekonomik dinamik, hızla Asya'ya kaymaktadır.

Bizler muhtemel ikinci dip dalgasında olumsuzlukları bertaraf edebilmek için ihracatta katma değeri yüksek olan ürünlere ağırlık vermeliyiz.

Dünya, İrlanda ile ikinci dip tartışmalarına sahne olurken Türkiye ekonomisinde sıcak para artışı devam etmektedir. Sıcak para, ekonomide yer aldığı sürece iyidir ama piyasadan çıkmaya başladığı anda problemler ortaya çıkar. Ayrıca, sıcak para sahiplerinin de ekonomik baskı oluşturma ihtimali her zaman vardır.

Bu çerçevede değerli TL, yeterli büyüme önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. TL'nin değerli olmasında dünyadaki döviz bolluğu da etkili olmaktadır. Bu da şu sonuca ulaşmamızı sağlar ki, ülkemizdeki döviz bolluğu ihracatımızdaki artıştan değil, küresel bolluktan kaynaklanmaktadır. Bu durum ithalatın artması ve ihracatın azalması kısır döngüsünü yaşatmaktadır. Yani süreklilik arz eden değerli ulusal para, bir noktadan sonra dış ticaret dengesine zarar vermektedir.

2011-2013 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program (OVP) Ekim ayında kamuoyuna açıklanmıştır. OVP’de sunulan kamu maliyesine ilişkin göstergeler, ekonominin öngörülenden daha erken ve güçlü bir biçimde toparlanmasının da katkısıyla 2010 yılında ortaya çıkan iyileşmenin, önümüzdeki dönemde de devam edeceğini göstermektedir.

Son dönemlerde iktisadi faaliyetteki toparlanmanın beklenenden de olumlu seyretmesi, kredi derecelendirme kuruluşlarından not artırımına dair gelen işaretler, referandum sürecinin sona ermesiyle siyasi belirsizliğin azalması ve güncellenen OVP’nin mali disiplinin süreceğine işaret etmesi gibi gelişmeler ülkemize yönelik sermaye girişlerinin sürebileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla, ileride finansal istikrara ilişkin oluşabilecek risklere karşı hazırlıklı olunması gerekmektedir.

III. İLİMİZİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

1. NÜFUS

Konya ilinin nüfusu 31.12.2009 tarihinde açıklanan son resmi veriler itibariyle 1 milyon 992 bin 675'dir. 31.12.2008 yılı verilerine göre 1 milyon 969 bin 868 olan nüfus binde 11,51 oranında artmıştır. 2000 yılı nüfus sayımına göre 2 milyon 192 bin olan Konya'nın nüfusu, son sayımla birlikte yine 2 milyonun altında kaldı.

2008 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre 1 milyon 423 bin 546 olan şehir nüfusu, 2009 yılı nüfus sayımında 1 milyon 450 bin 682'ye yükselmiştir. 2008 yılında 546 bin 322 olan köy nüfusu ise 2009 yılında 541 bin 993'e düşmüştür.

Şehirde yaşayanların oranı %72,8, köyde yaşayanların oranı %27,2'dir. Şehirdeki nüfusun 719 bin 95'i erkek, 731 bin 587'si ise kadındır. Köy nüfusunun 266 bin 343'ü erkek, 275 bin 650'si kadındır.

Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen bir kilometrekareye düşen kişi sayısı, Türkiye genelinde 94 iken, yüzölçümü büyüklüğüne göre ilk sırada yer alan Konya ilindeki nüfus yoğunluğu 51'dir. 2000 yılında yapılan sayımda nüfus yoğunluğu 57 idi.

TABLO 1. Cinsiyete Göre Şehir-Köy Nüfusu Ve Nüfus Yoğunluğu, 2009

İl	Toplam			Şehir	Köy	Nüfus Yoğunluğu
	Toplam	Erkek	Kadın			
Türkiye	72.561.312	36.462.470	36.098.842	53.611.723	17.754.093	94
Konya	1.992.675	985.438	1.007.237	1.450.682	541.993	51

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Konya'nın en kalabalık ilçe merkezi 474 bin 993 kişi ile Selçuklu iken en az nüfusa sahip ilçe merkezi ise 967 kişi ile Ahırlı'dır. Konya'nın 3 merkez ilçesinin toplam nüfusu ise 1 milyon 3 bin 373'tür. 2000 nüfus sayımına göre kent merkezi nüfusunda %30 oranında bir artış olmuştur.

2. TARIM

Konya ilinin toplam 38.257 km² olan yüzölçümünün 2.659.890 hektar alanı tarıma elverişli durumdadır. Tarıma elverişli arazinin ise 346.445 hektarı sulanmakta olup KOP (Konya Ovaları Projesi) ile sulanması planlanan arazi miktarı ise 645.205 hektardır. Bu proje gerçekleştirildiğinde il ekonomisine önemli bir katkı sağlayacaktır (Tablo 2).

TABLO 2. İlin Arazi Varlığı

İlin Yüzölçümü	38.257 Km ²
Tarıma Elverişli Arazi	2.659.890 Ha
Sulanan Arazi	346.445 Ha
Sulanması Planlanan Arazi (KOP Projesi)	645.205 Ha

Kaynak: Konya İl Tarım Müdürlüğü

İlimiz, özellikle tahıl, şeker pancarı ve baklagiller alanında ülkemiz ihtiyacının büyük kısmını karşılayarak bu alanda önemli rol oynamaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2009 yılı verilerine göre, ilimizde ekili alan 11 milyon 934 bin 406 dekar, nadasa bırakılan alan 8 milyon 619 bin dekar, sebze bahçeleri alanı 205 bin 640 dekar, meyve alanı ise 347 bin 808 dekadır.

TABLO 3. Konya İli 2009 Yılı Önemli Sebze Ürünleri Üretim Değerleri*

Ürün Adı	Üretim (Ton)
Havuç	373.405
Domates	242.926
Karpuz	45.217
Kavun	36.085
Hıyar	25.117
Kabak	8.290

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

* Sebze üretiminde, birden fazla ekimlerin oluşturduğu mükerrer alanlardan dolayı, ürün ekim alanları verilmemektedir. Sebze üretimine, örtüaltı üretimi de dahildir (açıkta sebze+örtüaltı)

En çok üretimi gerçekleştirilen sebzeler arasında; 373 bin 405 tonluk üretim ile havuç başta gelmektedir. Domates ise geçen yılki bir buçuk milyonluk üretim rakamının oldukça altına düşerek 242 bin 926 tonluk üretim ile ikinci sırada yer almıştır. 2009 yılında 45 bin 217 ton karpuz üretimi gerçekleşirken, 36 bin 85 ton kavun, 8 bin 290 ton kabak üretimi gerçekleşmiştir (Tablo 4).

TABLO 4. Konya İli 2009 Yılı Tarla Bitkilerinin Ekim Alanı, Üretim ve Verim Değerleri

Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)	Hasat Edilen Alan (Dekar)	Üretim Miktarı (Ton)	Verim (Kg/Da)
Buğday (Durum)	1.644.083	1.644.083	494.546	301
Buğday (Diğer)	4.630.171	4.630.171	1.201.619	260
Arpa (Biralık)	421.865	421.865	114.734	272
Arpa (Diğer)	2.652.794	2.652.794	723.762	273
Nohut	244.640	244.640	34.807	142
Şeker pancarı	859.923	859.923	5.284.787	6.146
Fasulye (kuru)	162.680	162.680	51.477	316
Mercimek (yeşil)	19.545	19.545	1.741	200
Mercimek (kırmızı)	8.700	8.700	2.687	137
Patates	87.470	87.470	315.825	3.611
Mısır	131.378	131.378	104.129	793

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Konya'da üretimin büyük bir kısmı endüstriyel bitkilerde gerçekleştirilmektedir. Endüstriyel üretimin içinde, en büyük paya sahip olan bitki ise şeker pancarıdır. Konya, Türkiye'de şeker pancarı üretimini en yüksek oranda gerçekleştiren ilimizdir. 2009 yılı şeker pancarı üretim miktarı 5 milyon 284 bin 787 ton'dur (Tablo 4).

Tahıllarda Türkiye üretiminin yaklaşık %10'luk kısmı Konya'da yapılmaktadır. Burada buğday ve arpa ilk sırada gelmektedir. 2009 yılı verilerine göre ilimizde ekili alan bakımından 6 milyon 274 bin 254 dekar ile buğday ilk sırada yer almakta olup, üretim miktarı 1 milyon 696 bin 165 ton'dur. Bu üretimden elde edilen verim ise 561 Kg/Da'dır. Baklagillerde ise nohut, kuru fasulye, yeşil mercimek ve kırmızı mercimek başı çekmektedir. (Tablo 4).

Konya, Türkiye meyve üretiminin %4'ünden fazlasını gerçekleştirmektedir. Önemli meyve ürünleri elma, kiraz, vişne, armut ve kayısıdır. (Tablo 5).

TABLO 5. Konya İli 2009 Yılı Meyve Ürünleri Ağaç Sayısı ve Üretim Değerleri*

Meyve Adı	TOPLU MEYVELİKLER			TOPLAM AĞAÇ SAYISI	ÜRETİM (Ton)
	Kapladığı Alan	Ağaç Sayısı (Adet)			
		Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta		
Armut	4.121	210.627	16.665	227.292	5.580
Elma	822.588	2.632.394	356.162	3.041.908	70.188
Kayısı	3.826	210.770	47.790	258.560	5.293
Kiraz	59.490	970.758	570.355	1.541.113	128.442
Vişne	26.613	601.339	27.510	628.849	22.595
Üzüm**	133.748	133.748	0	133.748	57.609

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

*Meyve alanları, plantasyon (toplu) alanlar olup, dağınık ağaçların alanları dahil edilmemiştir.

Ağaç sayılarına dağınık ağaçlar dahildir.

**Üzümde meyve veren ve meyve vermeyen ağaç sütunları alan dekadır, bu nedenle ağaç sayısı toplamına dahil etmeyiniz. Üzümde, toplam bağ alanı; meyve veren ve vermeyen bağ alanlarının toplamıdır.

Tarımsal sanayi alanında çok önemli bir yere sahip olan Konya, Türkiye'nin en fazla un, tuz ve şeker üreten ilidir. Toz şeker üretiminde ikisi özel, 4 adet şeker fabrikası ile en önemli illerden birisidir. Türkiye'nin tuz ihtiyacının %65'inden fazlasını Konya karşılamaktadır. Aynı zamanda en fazla un üretimi yapılan il Konya'dır. Ülkemiz tahıl fiyatlarının belirlenmesinde, Konya tahıl piyasası çok önemli bir fonksiyona sahiptir.

Diğer taraftan Organik tarım konusunda da Konya söz sahibi olmaya aday bir ildir. Organik Tarım; üretimde kimyasal gübre ve ilaç kullanmadan yönetmelikler çerçevesinde izin verilen girdiler kullanımı ile yapılan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve nihai ürünü sertifikalandıran bir tarımsal üretim biçimidir. Organik tarımda amaç; toprak ve su kaynakları ile havayı kirletmeden çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığını azami derecede korumaktır.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı verilerine göre, Konya’da 306 çiftçi, 695,65 hektarı gerçek alan, 109,79 hektarlık alanı nadas alanı olmak üzere toplam 805,45 hektarlık alanda toplam 8.817,15 tonluk üretim gerçekleştirmiştir. En fazla üretimi yapılan ürün vişnedir. (TABLO 6.)

TABLO 6. Konya İli Organik Tarım Verileri

Ürün adı	Üretim miktarı(ton)	Ürün adı	Üretim miktarı(ton)
Armut	47,89	Üzüm	7,99
Ayva	0,25	Vişne	2543,35
Badem	2,97	Ahududu	0,10
Biber	5,97	Arpa	20,33
Buğday	267,96	Ceviz	81,73
Çilek	1.787,05	Soğan	16,65
Domates	6,00	Yulaf	7,97
Elma	448,62	Fiğ	21,99
Erik	88,15	Havuç	2175,25
Fasulye	13,68	Patates	612,26
Haşhaş	0,53	Yonca	114,00
Hıyar	1,77	Marul	0,50
Kabak	0,90	Roka	0,25
Kayısı	16,97	Sarımsak	6,39
Kimyon	122,94	Maydanoz	0,25
Kiraz	340,32	Bal kabağı	0,10
Mercimek	36,75	Nadasta olan	0,00
Nohut	11,72	Yerfıstığı	0,10
Patlıcan	0,40	Bakla	3,26
Pırasa	1,15		
Şeftali	2,69	Toplam	8.817,15

Kaynak: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Ülkemizde organik tarım faaliyetleri 1986 yılında Avrupa’daki gelişmelerden farklı şekilde, ithalatçı firmaların istekleri doğrultusunda ihracata yönelik olarak başlamıştır.

İlimizde ise organik tarım çalışmaları; Tarım İl Müdürlüğü’nün öncülüğünde özellikle Akşehir, Ereğli, Doğanhisar ilçeleri ile merkez köylerinde yapılmaktadır.

TABLO 7. Konya ili Hayvan Sayısı ve Üretilen Toplam Süt Miktarı, 2009

Hayvan Çeşidi	Toplam Hayvan Sayısı	Sağılan Hayvan Sayısı	Süt (Ton)
Sığır	399.189	151.952	506.738
Manda	108	58	74
Koyun	1.171.434	585.197	45.046
Keçi	75.561	26.133	2.499

Kaynak: TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu 2009 yılı verilerine göre; ilimizde toplam 1 milyon 246 bin 599 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Küçükbaş hayvanların bir milyon 171 bin 434 adeti koyun, 75 bin 561 adeti keçiden oluşmaktadır. İlimizde 399 bin 297 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunlardan 399 bin 189 adeti sığır, 108 adeti mandadan oluşmaktadır. (Tablo 7)

2009 yılında toplam 7 milyon 827 bin 103 adet tavuk sayısına sahip olan Konya, toplam 1 milyar 950 milyon 274 bin adet yumurta üretmiştir. 356 köyde yapılan arıcılık faaliyetlerinde ise 91 Bin 131 adet toplam kovan ile 1 milyon 54 bin 30 ton bal üretimi gerçekleştirilmiştir.

3. SANAYİ VE TİCARET

Konya benimsediği medeniyeti, kültürel birikimi, ticari potansiyeli ve insan gücü ile büyük bir şehirdir. İlimiz ticari potansiyeli ile ülkemize örnek gösterilebilecek bir şirketleşme ve dayanışma içindedir. Konya Selçuklular zamanından itibaren ticari faaliyetin çok yoğun olduğu bir merkez durumundadır. Diğer coğrafi bölgelerimizin istikametlerinden gelen yolların Konya'da birleşmesi şehre ticari bir canlılık katmaktadır.

İlimizdeki en eski sanayi ürünleri; dokuma ürünleri olan halı, kilim, ipek ve keten, kahve değirmeni, tabanca, makas, her türlü deri ve deri mamulleri, ayakkabıcılık, bezir-susam-haşhaş yağları ve baruttur. 17. yy. sonlarında kurulduğu sanılan barut fabrikası bilinen en eski fabrikadır. 1906 yılında ilk buharlı un fabrikası ve 1909'da Konya eşrafi tarafından "Eşrafi Şirket-i İktisadiye-i Milliye" adıyla komandit şirket olarak bir banka kurulmuştur. Bu şirket, 1911 yılında Konya İktisad-ı Milli Anonim Şirketi adını almıştır. 1920 yılına gelindiğinde 19 adet anonim şirket vardır. Bu yıllarda Konya'da sanayi alanında büyük atılımlar yapılmış ve Anadolu'da milli uyanışın merkezi olmuştur. 1925 yılına gelindiğinde 7 buharlı un fabrikası ve Meram Çayı üzerine kurulu 22 değirmen vardır. Konya'da un fabrikasından başka tesis olmadığı için şeker fabrikası kurulması için çalışılmış ve 1953 yılında ilk şeker fabrikası kurulmuştur.

1933 yılında uygulamaya konulan I.Sanayi Planında Konya, sanayi şehri olarak düşünülmüş ve Ereğli Et Kombinası'nın kurulması kararlaştırılmıştır. 1950'li yıllar Konya'da yenileşme hareketlerinin başladığı ve sanayileşmede temellerin atıldığı yıllar olmuştur.

Ülkemizde 1960'lı yıllarda organize sanayi bölgeleri kurulmaya başlanmıştır. İlimizde I. Organize Sanayi Bölgesi 1967 yılında, II. Organize Sanayi Bölgesi 1976 yılında ve son olarak da III. Organize Sanayi Bölgesi 1995 yılında kurulmuştur. 1 Mayıs 2006 tarihi itibarıyla II. ve III. Organize Sanayi Bölgeleri Konya Organize Sanayi Bölgesi (KOS) olarak birleştirilmiştir. IV. Organize Sanayi Bölgesi çalışmalarında ise gelinen son duruma göre, imar ve parselasyon çalışmaları tamamlanmış olup, İl Özel İdaresi tarafından onaylanmıştır. Tapu Sicil Müdürlüğünden tapusu çıkarılmıştır ve altyapıya ilişkin proje çalışmaları devam etmektedir.

Konya sanayisi, yapısı itibariyle diğer ülke illeri sanayilerinden farklı olarak aynı anda bir çok alanda faaliyet gösteren sektörleri içerisinde barındırmaktadır. Konya'daki gelişmiş sektörlerin başında, aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi otomotiv yan sanayi ve makine sanayi gelmektedir. Ziraat alet makineleri imalat sanayi, döküm sanayi, plastik boya ve kimya sanayi, inşaat malzemeleri sanayi, kağıt ve ambalaj sanayi, gıda ve ayakkabıcılık sektörü ilimizin diğer gelişmiş sektörleridir.

2010 yılı Ekim ayı verilerine göre I.OSB’de 150, Konya Organize Sanayi Bölgesi’nde 325 ve Büsan Sanayinde 458 adet olmak üzere Organize Sanayi Bölgelerimizde toplam 933 firma faaliyet göstermektedir (Tablo 8).

TABLO 8. Organize Sanayi Bölgelerindeki Firmaların Sektörel Dağılımı (Ekim 2010)

Sıra	Sektör	1.OSB	KOS	BÜSAN	TOPLAM
1	Otomotiv Yan Sanayi	27	61	66	154
2	Oto Dış Aksamı, Damper, Karasör Sanayi	-	9	-	9
3	Ziraat Alet Makineleri İmalat Sanayi	16	24	-	40
4	Makine ve Yedek Parça İmalat Sanayi	13	26	25	64
5	Döküm Sanayi	11	32	-	43
6	Kağıt ve Ambalaj Sanayi	4	17	7	28
7	Sondaj Boru ve Sulama Sistemleri	13	3	-	16
8	Plastik, Boya ve Kimya Sanayi	12	29	28	69
9	İnşaat Malzemeleri Sanayi	4	18	44	66
10	Deri ve Tekstil Ürünleri İmalat Sanayi	5	7	7	19
11	Değirmen Makineleri İmalat Sanayi	6	9	-	15
12	Demir Dışı Metaller (Alüminyum Sanayi)	5	14	29	48
13	Gıda Sanayi	-	16	38	54
14	Ağaç, Mobilya ve Orman Ürünleri	-	10	17	27
15	Diğer	34	43	197	274
	Toplam	150	325	458	933

Kaynak: 1-2-3.OSB Müdürlükleri

1. Organize Sanayi Bölgesi'nde yaklaşık olarak 3.500 kişi, 2. ve 3. Organize Sanayi Bölgesi'nde (Konya Organize Sanayi Bölgesi) ise yaklaşık 15 bin kişi istihdam edilmektedir.

Konya merkez ve ilçelerinde toplam 38 adet küçük sanayi sitesinde 6.800 işyeri bulunurken, bu işyerlerinin istihdam kapasitesi 15.330 kişiye denk gelmektedir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın kredi desteği ile tamamlanan küçük sanayi siteleri Türkiye’de 438 adet iken Konya’da 21 adettir. Türkiye’de kredi desteği ile tamamlanan küçük sanayi sitesi sayısı sıralamasında Konya 1. sırada yer almakta ve Türkiye’de bulunan küçük sanayi sitelerinin %4’ü Konya’da bulunmaktadır.

Konya’da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın desteğiyle kurulmuş 4.500 adet işyeri bulunmaktadır.

Ticaret Odası'na, Sanayi Odası'na, Ticaret Borsası'na ve Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'ne toplam 74.489 faal üyenin kayıtlı bulunduğu ilimizde, 21.000 üye Ticaret Odası'na, 1.380 üye Sanayi Odası'na, 1.187 üye Ticaret Borsası'na ve 50.922 üye de Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'ne kayıtlıdır.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı verilerine göre 2009 yılı Ocak-Ekim aylarını kapsayan dönemde Türkiye genelinde 1.353 adet yatırım teşvik belgesine toplam 13.219 milyon TL'lik teşvik verilirken, 2010 yılı Ocak-Ekim aylarını kapsayan dönemde 1.488 adet yatırım teşvik belgesine toplam 13.219 milyon TL'lik teşvik verilmiştir.

2009 yılı Ocak-Ekim döneminde 40 adet teşvik belgesi alan Konya, 2010 yılının aynı dönemi itibariyle 79 adet teşvik belgesi almıştır. Söz konusu belgelere ilişkin artış %97 düzeyindedir. Geçtiğimiz yılın ilk 10 aylık toplamına göre bu yıl sabit yatırım tutarı %35 oranında azalarak 130 milyon 699 bin 518 TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde istihdam 719 kişidir.

TABLO 9. Konya İli Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı, Yatırım ve İstihdam Verileri*

Sektörler	Belge Sayısı	Top.Yatırım (YTL)	İstihdam (Kişi)
İmalat	59	103.686.515	574
Hizmet	20	27.013.003	145
Toplam	79	1330.699.518	719

Kaynak: TC. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı –

*2010 yılı Ekim ayı itibariyle

Konya ili 2010 yılı Ocak-Eylül döneminde toplam marka başvuru sayısında 1.193 marka başvurusu ile 7. sırada yer alırken, 781 kabul edilen marka sayısı ile 5.sırada yerini almıştır.

Yıllık bazda bakıldığı zaman ise, Konya en fazla marka başvurusunu 2006 yılında yapmıştır. Bu yılda toplam marka başvuru sayısı 1.900'e ulaşarak rekor düzeye ulaşmıştır. 2007 yılında 1.146'ya düşse de 2008 yılında tekrar 1.621'e çıkarak yükselişe geçmiştir. 2009 yılında marka başvurusu sayısı 1.554'e düşmüştür. Buna karşın onaylanan marka sayısında ise en fazla 2007 yılında olmuş ve 1.309 adet marka başvurusu kabul edilmiştir (Tablo 10).

TABLO 10. Marka Başvuru ve Tescil Sayısı Türkiye Sıralaması (Ocak-Eylül 2010)

Sıra	İller	Marka Başvuru Sayısı	Sıra	İller	Marka Tescil Sayısı
1	İstanbul	26.965	1	İstanbul	13.018
2	Ankara	4.028	2	Ankara	1.908
3	İzmir	3.064	3	İzmir	1.468
4	Bursa	2.106	4	Bursa	862
5	Antalya	1.743	5	Konya	781
6	Gaziantep	1.550	6	Antalya	675
7	Konya	1.193	7	Gaziantep	615
8	Kocaeli	978	8	Kocaeli	489
9	Adana	876	9	Adana	391
10	Mersin	660	10	Kayseri	369
	Toplam	43.163		Toplam	20.576

Kaynak: TPE

Konya ili 2010 yılı Ocak-Eylül döneminde toplam 100 patent başvurusu yaparken bunların ancak 10'u kabul edilmiştir. Sıralamada ise başvuru sayısında 6. sırada yer alırken, tescil olan patent sıralamasında ise 7. sırada yerini almıştır. Geçen yıl ile kıyasladığımızda tescil sıralamasında yükseldiği görülmektedir. (Tablo 11)

TABLO 11. Patent Başvuru ve Tescil Sayısı Türkiye Sıralaması (Ocak-Eylül 2010)

Sıra	İller	Patent Başvuru Sayısı	Sıra	İller	Patent Tescil Sayısı
1	İstanbul	964	1	İstanbul	227
2	Ankara	240	2	Ankara	54
3	Manisa	145	3	İzmir	29
4	Bursa	136	4	Manisa	22
5	İzmir	104	5	Bursa	21
6	Konya	100	6	Kocaeli	19
7	Kocaeli	64	7	Konya	10
8	Kayseri	58	8	Tekirdağ	10
9	Tekirdağ	42	9	Denizli	8
10	Antalya	37	10	Eskişehir	6
	Toplam	1.890		Toplam	406

Kaynak: TPE

4. DIŞ TİCARET

Konya sanayisi ve ticaretinde faaliyet gösteren şletmeler uluslararası pazarlarda daha fazla söz sahibi olmayı hedefleri arasına koymuşlardır. Bu nedenle sürekli değişim ve gelişme içerisinde olan uluslararası konjonktüre uyum sağlama yönünde geçmiş yıllara oranla daha fazla isteklidirler. Bilindiği gibi ülkemizde birçok firma ihracatını, faaliyet gösterdiği il dışındaki illerde yer alan Gümrük Müdürlüklerinden yapmaktadır. Bu gerçek göz önüne alındığında ilimizin yıllık ihracat rakamının 1 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre ilimizin toplam ihracatı 2010 yılı Ocak-Ekim döneminde 680,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise bu rakam (11 aylık) 671,8 milyon dolarda kalmıştı.

İlimizin toplam ithalatına bakıldığı zaman ise, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2009 yılının tamamında toplam 583,4 milyar dolar, 10 aylık toplamında 477,1 milyar dolar ithalat gerçekleşirken, 2010 yılı Ocak-Eylül döneminde 564 milyar dolar ithalat gerçekleştirilmiştir.

2010 yılının Kasım ayı itibariyle Konya'nın ihracat yaptığı ülkelerin başında Irak gelmektedir. İhracatta önde gelen diğer ülkeler ise sırasıyla şöyledir: İran, Suudi Arabistan, Suriye, Almanya, Mısır, Cezayir, Kazakistan, Yemen ve Libya'dır. (Tablo 12)

TABLO 12. 2010* Yılında Konya Firmalarının İhracat Yaptığı İlk On Ülke (\$)

Sıra	Ülke	Toplam	Sıra	Ülke	Toplam
1	Irak	77.067.569	6	Mısır	8.901.206
2	İran	17.719.144	7	Cezayir	8.410.994
3	Suudi Arabistan	10.465.392	8	Kazakistan	7.051.059
4	Suriye	9.889.051	9	Yemen	6.529.998
5	Almanya	9.806.855	10	Libya	5.667.797

Kaynak: TİM

* 2010 yılı Kasım ayı itibariyle

Konya Ticaret Odası Dış Ticaret Servisi kayıtlarına göre, Konya ihracatının %26,7'sini kazan, makine ve mekanik cihazlar oluşturmaktadır. 2010 yılı Kasım ayı verilerine göre kazan, makine ve mekanik cihazlar alanında 67 milyon 578 bin 964 dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir. Motorlu kara taşıtları, aksamı ve parçaları alanında gerçekleştirilen ihracat aynı dönemde 38 milyon 121 bin 524 dolar olup, ihracatta ikinci sıraya yerleşmiştir. İhracatta üçüncü sırada ise 30 milyon 724 bin 646 dolarlık ihracat ile değirmencilik ürünleri yer almaktadır (Tablo 13).

TABLO 13. 2010* Yılında Konya'dan En Fazla İhraç Edilen İlk On Ürün (\$)

Sıra	Sektör	Tutar	Sıra	Sektör	Tutar
1	Kazanlar, Makineler, Mekanik Cihazlar	67.578.964,21	6	Plastikler Ve Mamulleri	10.746.667,45
2	Motorlu Kara Taşıtı, Aksamı, Parçaları	38.121.524,57	7	Kağıt Ve Karton Ve Mamul Eşya	7.783.251,13
3	Değirmencilik Ürünleri	30.724.646,12	8	Kakao Ve Kakao Müstahzarları	6.263.648,83
4	Süt Ürünleri, Yumurta, Bal.	22.822.331,48	9	Alüminyum Ve Alüminyumdan Eşya	6.151.036,62
5	Şeker Ve Şeker Mamulleri	21.471.698,05	10	Demir Ve Çelikten Eşya	5.497.445,26

Kaynak: TIM

*2010 yılı Kasım ayı itibariyle

5. ENERJİ

MEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 2004 yılında Konya ilinde elektrik aboneleri sayısı 762 bin 469 iken 2009 yılında bu sayı 887 bin 318'e yükselmiştir. 2004 yılında toplam 2 milyar 4 milyon 431 bin 242 Kwh'lık elektrik enerjisi tüketilirken, 2009 yılı elektrik tüketimi 3 milyar 157 milyon 838 bin 248 Kwh olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılında abone başına tüketim 2 bin 628 Kwh ve kişi başına tüketim 859 Kwh iken, 2009 yılında abone başına tüketim 3 bin 559 Kwh ve kişi başına tüketim bin 603 Kwh olarak gerçekleşmiştir (Tablo 14).

2010 yılının 9 aylık toplamında gerçekleşen elektrik tüketim oranına bakıldığında; 3 milyar 873 milyon 803 bin 730 Kwh'lık elektrik tüketimi gerçekleştiğini görüyoruz. Aynı dönemde kişi başına tüketim 1.966 Kwh'a tekabül etmektedir. Abone sayısı 901 bin 394 iken, abone başına tüketim ise 4.297 Kwh'dir (Tablo 14).

TABLO 14. Konya İlinde Son Beş Yıllık Enerji Tüketimleri

Yıllar	Tüketimler (Kwh)	Abone Sayıları (Adet)	Kişi Başına Tüketim (Kwh)	Abone Başına Tüketim (Kwh)
2004	2.296.649.748	843.788	883	2.722
2005	2.444.363.560	782.864	1.030	3.122
2006	2.664.236.878	807.465	1.105	3.300
2007	3.058.379.103	829.356	1.561	3.687
2008	3.358.488.053	856.740	1.714	3.920
2009	3.157.838.248	887.318	1.603	3.559
2009 (Dokuz Aylık)	2.238.794.680	880.018	1.137	2.544
2010 (Dokuz Aylık)	3.873.803.730	901.394	1.966	4.297

Kaynak: MEDAŞ Genel Müdürlüğü

Elektrik tüketiminin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, 2009 yılında Konya sanayinde elektrik tüketiminin 2007 yılına göre %1,1 oranında azalış göstererek 905 milyon 897 bin 372 kwh'a ulaştığı görülmektedir.

2009 yılı 9 aylık toplamında sanayide 626 milyon 924 bin 782 Kwh olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılı dokuz aylık toplamı itibariyle ise sanayi de 949 milyon 908 bin 534 kwh'lık elektrik tüketimi gerçekleşmiştir. Tarımsal sulamada toplam elektrik tüketimi 1,14 milyon 78 bin 528 kwh olarak gerçekleşmiştir. (Tablo 15).

TABLO 15. Konya İli Elektrik Tüketimlerinin Sektörlere Göre Dağılımı

	2008 Kwh	2009 Kwh	2009 (9Aylık)	2010 (9 Aylık)
Resmi	109.334.972	115.812.133	79.168.307	117.556.939
KİT	14.983.829	14.256.802	11.008.698	5.744.567
Sanayi	905.897.372	875.474.292	626.924.782	949.908.534
Ticaret	382.442.373	387.169.072	278.302.296	433.873.750
Meskenler	797.168.724	807.843.765	587.647.751	935.678.558
Şantiye	85.182.354	85.406.604	75.422.078	113.944.446
Tarımsal sulama	772.801.414	608.223.710	405.438.122	1.014.078.528
Hayır kurumu	21.859.386	22.456.623	15.816.061	7.429.307
Hayır kurumu (bedelsiz)	5.522.188	3.353.285	2.136.571	-
Genel aydınlatma	109.762.020	93.759.718	52.302.482	119.570.527
Belediye	91.829.722	92.709.981	69.162.697	24.757.817
Diğer	13.299.316	6.458.184	35.464.835	151.260.757
Toplam	3.358.488.053	3.157.838.248	2.238.794.680	3.873.803.730

Kaynak: MEDAŞ Genel Müdürlüğü

6. İÇ PİYASALAR

İlimizin büyüyen ekonomisi için gösterge niteliği taşımakta olan vergi gelirlerinin son beş yıl itibariyle durumunu incelediğimizde; özellikle 2005 yılından bu yana tahakkuk tutarlarında yaşanan artışın onun kadar olmasa da tahsilat tutarında da yaşandığı gözlemlenmektedir.

Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerine göre, ilimizde tahakkuk tutarı 2009 yılında 1 milyar 587 milyon 349 bin TL olarak gerçekleşmiştir. Tahsilat ise 1 milyar 189 milyon 892 bin TL olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılı Eylül sonu itibariyle ise tahakkuk tutarı 1 milyar 783 milyon 155 bin TL, tahsilât ise 1 milyar 302 milyon 679 bin TL'dir (Tablo 16).

Tahsilât oranında 2010 Eylül ayı itibariyle 2009 yılı aynı dönemine göre %17 oranında artış yaşanmıştır.

TABLO 16. Konya İlinin Vergi Gelir Durumu

Yıl	Tahakkuk (Bin TL)	Tahsilat (Bin TL)	Tah.Art. (%)	Tahs.Art. (%)
2002	416.228	343.584	47	49
2003	641.290	541.340	54	57
2004	632.721	527.958	-1	-2
2005	795.466	643.996	26	22
2006	1.067.793	863.426	34	34
2007	1.291.765	1.018.845	21	18
2008	1.426.803	1.074.265	10,4	5,4
2009	1.894.718	1.500.248	10,30	9,03
2009 (Eylül)	1.521.298	1.113.297	13,26	11,73
2010 (Eylül)	1.783.155	1.302.679	17,21	17,01

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü

2010 yılı Ekim ayında 2003 Temel Yıllı Tüketici Fiyatları Endeksi'nde bir önceki aya göre %1,83, bir önceki yılın Aralık ayına göre %6,69, bir önceki yılın aynı ayına göre %8,62 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,45 artış gerçekleşmiştir. Ana harcama grupları itibariyle bir ay önceye göre en yüksek artış %7,63 ile giyim ve ayakkabı grubunda gerçekleşmiştir.

2010 yılı Ekim ayında 2003 Temel Yıllı Üretici Fiyatları Endeksi'nde bir önceki aya göre %1,21, bir önceki yılın Aralık ayına göre %7,80, bir önceki yılın aynı ayına göre %9,92 ve on iki aylık ortalamalara göre %7,71 artış gerçekleşmiştir. Aylık değişim tarım sektöründe %6,59, sanayi sektöründe %0,01 olarak gerçekleşti.

Konya Ticaret Odası verilerine göre, Konya ilinin 2010 yılı Kasım ayı başında alınan tüketici fiyatlarında bir önceki aya göre değişim oranı ise %1,26'dır. Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı ise %6,21'dir. Konya enflasyonunda aylık bazda en yüksek artış %2,68 ile çeşitli harcamalar kaleminde görülürken, en yüksek düşüş ise %-0,20 azalış ile inşaat malzemeleri kaleminde görülmüştür.

7. BANKACILIK

Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre 2009 yılında tüm Türkiye'nin toplam banka mevduatı 467 milyar 350 milyon 330 bin TL iken, Konya ilinin toplam banka mevduatı 4 milyar 824 milyon 742 bin TL'dir (Türkiye genelinde banka mevduatlarına göre 10.sırada yer almaktadır).

TABLO 17. Banka Mevduatları ve Banka Kredileri - 2009

	Banka Mevduatı (Bin TL)	Banka Kredisi (Bin TL)	Banka Sayısı (Adet)	Banka Şubesi (Adet)
Türkiye	467.350.330	314.652.065	45	8.972
Konya	4.824.742	4.256.853	22	172

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Ülkemizde kullanılan banka kredisi 2009 yılı verilerine göre 314 milyar 652 milyon 65 bin TL iken, ilimizde kullanılan toplam banka kredisi 4 milyar 256 milyon 853 bin TL'dir. Türkiye genelinde 10.sıradadır (Tablo 17).

Türkiye genelinde 45 banka ve 8 bin 972 adet banka şubesi bulunurken, İlimizde ilçeler dahil 22 banka ve 172 banka şubesi bulunmaktadır. Konya ili için şube başına mevduat 28 milyon 50 bin TL olup Türkiye'de 32. sırada yer almaktadır. Şube başına kredi tutarı 24 milyon 749 bin TL olup Türkiye genelinde 29. sırada yer almaktadır. Konya şube başına kişi sayısı 11 bin 585 olup 50. sırada yer almaktadır. Kişi başına kredi miktarı 2 bin 136 TL olup Türkiye genelinde 43. sırada yer almaktadır.

2010 yılı Ocak-Ekim aylarını kapsayan 10 aylık dönemde Konya'da; 2009'in aynı dönemine göre açılan şirket sayısı yüzde 51 oranında artarak 651'den 991'e yükselmiştir. Kooperatif sayısındaki artış %64, şahıs şirketlerindeki artış oranı ise %15 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde kapanan şirket sayısı %10 oranında artarak 116'dan 128'e yükselmiştir. Kapanan kooperatif sayısı %27 oranında artarken, kapanan şahıs şirketi sayısı ise %29 oranında azalmıştır.

TABLO 18. Konya'da Şirket, Kooperatif ve Ticaret Ünvanlı İşyerlerinin Bir Önceki Yıl Aynı Dönemine Göre Değişimi

Dönem	Firma Tipi		Konya	Türkiye	Konya Pay (%)	Konya Değişim 2009/2010 (%)	Türkiye Değişim 2009/2010 (%)
2010 Ocak-Ekim (10 Aylık)	Açılan	Şirket	991	42.294	2.3	51	18
		Kooperatif	82	1.339	6.1	64	41
		Gerçek kişi	497	42.417	1.2	15	16
	Tasfiye	Şirket	170	12.702	1.3	36	17
		Kooperatif	97	2.596	3.8	20	20
	Kapanan	Şirket	128	9.046	1.4	10	10
		Kooperatif	65	1.553	4.1	27	3
		Gerçek kişi	409	25.361	1.7	-29	-11

2009 Ocak-Ekim (10 Aylık)	Açılan	Şirket	654	35.748	1.9	-	-
		Kooperatif	50	948	5.2	-	-
		Gerçek kişi	430	36.610	1.1	-	-
	Tasfiye	Şirket	125	10.837	1.1	-	-
		Kooperatif	81	2.165	3.8	-	-
	Kapanan	Şirket	116	8.198	1.4	-	-
		Kooperatif	51	1.507	3.3	-	-
		Gerçek kişi	574	28.730	2.0	-	-

Kaynak: www.tobb.org.tr

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verilerine göre, 2010 yılı Ocak-Ekim aylarını kapsayan 10 aylık dönemde Türkiye genelinde yabancı sermayeli şirket sayısı 2 bin 5 adet olup, yabancı sermaye oranı %55,77'dir. Bu şirketlerin 234'ü anonim, 1.771'i ise limited şirket mahiyetindedir.

Yabancı sermayeli şirketlerin illere göre dağılımı incelendiğinde Konya'daki yabancı sermayeli limited şirket sayısının 14 adet olduğu görülmektedir.

T.C. Merkez Bankası verilerine göre 2010 yılı Eylül sonu itibariyle tüm Türkiye'de protesto edilen senet sayısı 907 bin 556 adettir. Türkiye genelinde protesto edilen senetlerin toplam tutarı ise 4 milyar 373 milyon 248 bin 195 TL'dir. (Tablo 19).

TABLO 19. Türkiye ve Konya'da Protesto Edilen Senet Sayısı ve Tutarı

(Ocak-Eylül 2010)

	Türkiye		Konya	
	Protesto Edilen Senet Sayısı	Protesto Edilen Senet Tutarı TL	Protesto Edilen Senet Sayısı	Protesto Edilen Senet Tutarı TL
Ocak	106.911	600.762.794	3.579	15.067.081
Şubat	91.129	413.677.428	2.851	11.676.222
Mart	106.560	489.702.333	3.273	12.392.375
Nisan	98.048	463.812.298	3.256	11.908.219
Mayıs	95.529	430.775.038	3.224	12.832.123
Haziran	102.904	473.137.448	3.349	12.650.507
Temmuz	101.981	557.755.264	3.602	26.585.685
Ağustos	99.551	467.169.962	3.627	15.676.423
Eylül	104.943	476.455.630	3.836	15.804.539
TOPLAM	907.556	4.373.248.195	30.597	134.593.174

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

İlimizde aynı dönem itibariyle protesto edilen senet sayısı 30 bin 597 iken, bu senetlerin toplam tutarı ise 134 milyon 593 bin 174 TL'dir. Konya'da protesto edilen senet sayısı Türkiye genelinde protesto edilen senetlerin % 3,3'ünü oluşturmaktadır. Protesto edilen senet tutarı ise Türkiye genelinde protesto edilen senet tutarının % 3,1'ine tekabül

etmektedir (Tablo 20). Konya tüm iller içerisinde ise hem adet bazında hem de tutar bazında 6. sırada yerini almıştır.

TABLO 20. Protestolu Senetler Adet Ve Miktar Bazında İller Sıralaması (Ocak-Eylül 2010)

(000 TL)

Sıra	İller	Adet Bazında	Sıra	İller	Tutar Bazında
1	İstanbul	152.180	1	İstanbul	1.255.189.510
2	Ankara	78.977	2	Ankara	541.531.546
3	İzmir	41.872	3	İzmir	239.095.135
4	Antalya	34.075	4	Antalya	221.555.554
5	Bursa	32.841	5	Bursa	209.755.950
6	Konya	30.597	6	Konya	134.593.174
7	Muğla	15.445	7	Muğla	112.731.484
8	Kocaeli	14.229	8	Kocaeli	85.551.270
9	Mersin	12.318	9	Adana	72.797.706
10	Adana	12.269	10	Gaziantep	72.659.385
	Toplam	424.803		Toplam	2.945.460.714

Kaynak: TCMB

8. SAĞLIK

Konya'da toplam 37 hastane mevcuttur. Bunun 12 tanesi özel hastane, 3 tanesi üniversite ve 22'si Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerdir. Konya ilindeki devlet hastanelerinin toplam yatak sayısı 3.431, üniversite hastanelerinin yatak sayısı 2.198 ve özel hastanelerin yatak sayısı 539'dur (Tablo 21).

TABLO 21. Konya'da Bulunan Hastane ve Yatak Sayısı

Hastane Sayısı	37
- Özel Hastane	12
- Üniversite Hastanesi	3
- Sağlık Bakanlığı'na Bağlı Hastaneler	22
Devlet Hastanelerinin Yatak Sayısı	3.431
Üniversite Hastanelerinin Yatak Sayısı	2.198
Özel Hastanelerin Yatak Sayısı	539

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü

Konya İli Sağlık Müdürlüğü'nde çalışan toplam personel sayısı 7 Ekim 2010 tarihi itibarıyla toplam 7 bin 310'dur. Bunlardan 738'i uzman doktor, 1.839'u hemşire, 1.270'i ebe, 187'si dış tabibidir. Özel hastane ve diyaliz merkezlerinde çalışan personel sayısı 1.121 kişidir. Konya ilinde bir Sağlık Ocağına düşen ortalama nüfus 8 bin 987'dir.

2011 yılında; 2010 yılında devam eden ve tamamlanmayan yatırımların tamamlanması sağlanacaktır. Karatay Çayır Mahallesiine 400+400 yatak kapasiteli bir hastane yapılması planlanmaktadır. Çumra İlçesi Devlet Hastanesine 50 yatak kapasiteli ek bina yapılması planlanmaktadır.

Seydişehir İlçesine 75 yatak kapasiteli yeni bir hastane yapılması planlanmaktadır. Kulu İlçesi Devlet Hastanesine Ek bina yapılması için Sağlık Bakanlığı'ndan talepte bulunulmuştur. Ilgın İlçesine 75+25 yatak kapasiteli yeni bir hastane yapılması planlanmaktadır. Ereğli İlçesine 200 yatak kapasiteli yeni bir hastane yapılması planlanmaktadır.

9. TURİZM

Konya'da, Anadolu Selçuklu devletine başkentlik yapması nedeniyle çok sayıda İslam eseri bulunmaktadır. Selçukludan kalma han, kervansaray, cami, medrese ve kümbetlerle yasayan bir tarihin sahibi olan kent, bugün de dünyaca ünlü düşünce adamı Mevlana'nın "Gel, ne olursan ol yine gel" çağrısına cevap verenlerin uğrak yeridir. İlimiz Antalya-Kapadokya-Pamukkale üçgeninde bulunması, geniş anlamda İstanbul, İzmir ve Antalya çıkışlı kültür turlarının ana tur güzergâhında bulunması ve kültür değerlerinin çokluğu ve çeşitliliği nedeniyle önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Ayrıca, Konya büyük bir alternatif turizm potansiyeline de sahiptir. Sadece inanç-kültür turizmi açısından değil, doğa turizmi, mağara turizmi, sağlık turizmi gelişebilecek turizm alanları olarak göze çarpmaktadır.

Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün verilerine göre ilimizde turistik işletme belgesine sahip 20 otel vardır. Bunların 2'si beş yıldızlı, 6'sı dört yıldızlı, 7'si üç yıldızlı ve 2'si iki yıldızlı ve 1 tanesi tek yıldızlı ve 2 tanesi de özel belgelidir. Bu otellerin toplam oda sayısı bin 457, toplam yatak sayısı 2 bin 996'dır.

İlimizde turizm belgesine sahip 17 adet restoran bulunmaktadır. Bunlardan 5 tanesi özel restoran olup 8 tanesi 1.sınıf, 3 tanesi 2. sınıf ve 1 tanesi mola noktasıdır. Ayrıca, 71'i A Grubu, 7'si A-G grubu, 6'sı B Grubu ve 1 tanesi C grubu olmak üzere toplamda 85 adet seyahat acentesi bulunmaktadır.

Konya Müzelerinin toplam ziyaretçi sayısı 2008 yılında 1 milyon 717 bin 942 kişi iken, 2009 yılında bu sayı 1 milyon 626 bin 341'e düşmüştür. 2010 yılı Eylül sonu verilerine göre toplam ziyaretçi sayısı 9 aylık toplamda 1 milyon 366 bin 573'dür. Bunlardan 1 milyon 253 bin 45'i Mevlana Müzesi ziyaretinde bulunmuştur. Ziyaretçilerin 1 milyon 20 bin 32'si yerli, 346 bin 541'i ise yabancısıdır. 2010 Eylül ayı itibariyle elde edilen toplam gelir önceki yıla göre %16 oranında azalarak 1 milyon 605 bin 431 TL olarak gerçekleşmiştir.

2009 yılı istatistikî verilerine göre, Konya'da toplam 32 adet halk kütüphanesi bulunmakta olup İl Halk Kütüphanesinde bulunan kitap sayısı 55 bin 567, okuyucu sayısı 330 bin 749'dur. 2010 yılının birinci altı aylık verilerine göre İl Halk Kütüphanesinde bulunan kitap sayısı 53 bin 542, okuyucu sayısı 156 bin 272'dir.

2010 yılı Kasım ayı sonu itibariyle Konya Havaalanının gelen-giden yolcu trafiği incelendiğinde, iç hatlardan gelen-giden yolcu sayısı 459 bin 377 iken, dış hatlardan gelen-giden yolcu sayısının ise 42 bin 767 olduğu görülmektedir. Geçen yılın aynı dönemine göre iç hatlardaki yolcu sayısında %100'lük bir artış olurken, dış hatlardaki yolcu sayısında ise %45'lik bir artış gözlenmiştir.

10. ULAŞIM

İlimizde kullanılan motorlu taşıt sayısına bakıldığında, 2010 yılı Ağustos ayı sonu itibariyle toplam 479 bin 819 adet motorlu kara taşıtı bulunduğu görülmektedir.

TABLO 22. Konya Motorlu Araç Sayısı (2010 Ağustos Ayı Sonu İtibariyle)

	Türkiye	Konya	Oran (%)
Otomobil	7.374.747	209.218	2,8
Minibüs	385.797	9.568	2,4
Otobüs	204.556	4.121	2
Kamyonet	2.331.094	66.752	2,8
Kamyon	728.345	32.693	4,4
Motosiklet	2.380.679	92.736	3,8
Özel Amaçlı Taşıtlar	35.568	1.037	2,9
Traktör	1.387.224	63.694	4,5
Toplam	14.828.010	479.819	3,2

Kaynak: TÜİK

Tabloda da görüldüğü üzere ilimizin araç sayısı ülkemizdeki araç sayısının %3,2'sini oluşturmaktadır. En fazla ağırlığı, ülke geneline kıyasla oransal olarak sırasıyla %4,5 ile traktör ve % 4,4 ile kamyon almaktadır. Rakamsal bir sıralama yapılacak olursa, 209 bin 218 adet ile otomobil birinci sırayı alırken, 92 bin 736 adet ile motosiklet ikinci; 63 bin 694 adet ile traktör üçüncü sırada yer almaktadır.

11. EĞİTİM

İlimizde 1 devlet ve 2 vakıf üniversitesi olmak üzere 3 üniversite bulunmaktadır. Ayrıca ilimize ikinci devlet üniversitesinin (Konya Üniversitesi) kurulması için çalışmalar başlamıştır.

İlimizin ilk üniversitesi ve devlet üniversitesi olan Selçuk Üniversitesi'ne bağlı 23 fakülte, 26 meslek yüksek okulu, 4 enstitü, 28 Araştırma ve Uygulama Merkezi ve 74.794 öğrenci bulunmaktadır.

KTO Karatay Üniversitesi, Konya Ticaret Odası Eğitim ve Sağlık Vakfı tarafından kurulmuş olup, arkasında sanayici ve ticaret kesiminin desteği mevcuttur. Üniversite adını, Laleyi Anadolu'ya kazandıran Selçuklular tarafından 1251 yılında yaptırılmış ilk üniversite niteliğinde olan Karatay Medresesi'nden ve 1882 yılında kurulmuş olan Konya

Ticaret Odası (KTO)'ndan almaktadır. Üniversite 2010-2011 öğretim yılında 3 fakülte ile eğitimine başlamıştır.

Mevlana Üniversitesi, Gevher Sultan Eğitim Araştırma Kültür ve Sağlık Vakfı tarafından kurulmuştur. Üniversite 2010-2011 öğretim yılında 2 fakülte ile eğitimine başlamıştır.

Konya'da okul öncesi eğitim veren resmi ve özel dahil 43 okul/kurum olup, ilköğretimde 955 okul, 116 genel lise, 104 meslek lisesi, 9 tane mesleki eğitim merkezi, 101 özel dersane bulunmaktadır. İlimizde görev yapan personel sayısı devlet okullarında 20 bin 602, özel okullarda 4 bin 334 olmak üzere toplamda 22 bin 351'dir (Tablo 23).

TABLO 23. Konya'da Eğitim Veren Okul/Kurum Bilgileri (2010)

Kurum Türü	Resmi		Kurum Türü	Özel	
	Okul/ Kurum Sayısı	Personel Sayısı		Okul/ Kurum Sayısı	Personel Sayısı
Okul Öncesi	32	143	Okul öncesi	11	58
İlköğretim	930	14.476	İlköğretim	25	725
Genel Ortaöğretim	100	2.475	Genel Ortaöğretim	16	402
Mesleki Ortaöğretim	104	3.264	Özel Dersane	101	1.393
Meslek Eğitim Merkezi	9	244	Rehabilitasyon Merkezi	55	420
			Motorlu Taşıtlar Sürücü Kursu	92	1.156
			Muhtelif Kurslar	37	158
			Özel Eğitim Okulu	2	22

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü

IV. KONYA İLİNİN ÖNCELİKLİ PROJELERİ VE ÖNERİLERİMİZ

1. TARIMSAL SANAYİ VE KOP PROJESİ

Konya tarıma dayalı sanayi, bitkisel ve hayvansal üretim merkezidir. Tarım ve hayvancılık sektörü Konya ilinde, taşıdığı yüksek potansiyel itibariyle Türkiye için büyük önem arz etmektedir.

Eski çağlardan bugüne kadar medeniyetlerin merkezleri su havzalarına yakın bölgelerde kurulmuştur. Ancak dünya nüfusunun hızla artması nedeni ile mevcut kaynaklar, yükselen talebi karşılayamaz hale gelmektedir. Bu da suyun hayati öneminin ne kadar arttığının ve stratejik bir değer haline geldiğinin çok önemli bir göstergesidir.

GAP'tan sonra Türkiye'nin en önemli sulama projesi Konya Ovalarını Sulama Projesidir. Konya Ovası Sulama Projesi (KOP) Türkiye'de ihale yolu ile yapılmış ilk projedir. KOP Projesi'nin geçmişi 1908-1913 yıllarına dayanmaktadır.

Konya, Niğde, Aksaray ve Karaman illerindeki depolama, baraj, gölet ve yer altı suyu sulamaları ile içme-kullanma ve endüstri suyu ihtiyacının karşılanması yanında, hidroelektrik enerji ve çevre projelerinin tümüne birden Konya Ovaları Sulama Projeleri (KOP) adı verilmektedir.

Dört ile ait 61 bin 909 km² alanda gerçekleştirilecek KOP bünyesinde muhtelif aşamalarda 16 adet proje yer almaktadır.

KOP Kapsamındaki Projeler ve Sulanacak Alanlar;

- **Konya - Çumra Projesi** (341.946 ha)
- **Ereğli Projesi** (42.225 ha)
- **Ilgın Projesi** (17.639 ha)
- **Karaman Projesi** (24.700 ha)
- **Ayrancı Projesi** (5.438ha)
- **Sarayönü – Beşgözler Projesi** (5.630 ha)
- **Beyşehir – Damlapınar Projesi** (1.020 ha)
- **Gebere Projesi** (930 ha)
- **Akaya Projesi** (2.000 ha)
- **Gümüşler Projesi** (414 ha)
- **Murtaza Projesi** (1.191 ha)
- **Ulurmak Projesi** (23.640 ha)
- **Küçük Su Projeleri** (181.958 ha)

KOP Kapsamındaki İçme Suyu Projeleri ve Enerji Projeleri;

- **Karaman Projesi-** 22,1 hm³/yıl (inşa halinde)
- **Konya İçme Suyu Projesi** 130 hm³/yıl (30 hm³/yıl işletmede)
- **Aksaray İçme Suyu Projesi-**12 hm³/yıl (işletmede)
- **Enerji Projeleri-**2.898,36 GWh/yıl

TABLO 1. KOP Kapsamındaki (Konya-Karaman) Projelerin Son Durumu

Sıra	Niteliksel Durum	Alan (Ha)
1	İşletmeye Açılan Projeler	874.878
2	İnşaatı Devam Eden Projeler	34.472
3	Planlaması Tamamlanan Projeler	230.650
TOPLAM		1.139.990

Kaynak: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü IV.Bölge Müdürlüğü

Konya Ovası Projeler demeti ile toplam 1 milyon 139 bin 990 hektarlık alanın sulanması planlanmaktadır.

Mavi Tünel Projesi

Konya Kapalı Havzası'nda su kaynaklarının yetersiz olması nedeniyle, komşu havzalardan yeni su kaynakları temin etmeye yönelik olarak geliştirilen projelerden birisi olan KOP kapsamında bulunan 12 adet proje demetinden en büyüğü Konya – Çumra Projesidir. 3 merhaleden oluşan Konya – Çumra Projesinin de en büyük ve en önemli kısmını “Konya – Çumra III. Merhale Projesi” teşkil etmektedir.

Konya – Çumra III. Merhale Projesi “Bozkır, Bağbaşı ve Afşar Barajları, Mavi Tünel ve Hidro Elektrik Santrali (HES) olmak üzere üç ana alt projeden oluşmaktadır.

Mavi Tünel Projesi, Göksu'nun güneye akan suyunu, tersine kuzeye çevirip, Konya Ovası'nı sulayacak büyük bir tarımsal sulama projesidir. Projeye Yukarı Göksu Havzası'nda Bağbaşı, Bozkır ve Afşar Barajları'nda toplanacak suyun Çumra ve Karaman Ovalarına aktarılması planlanmaktadır. Mavi Tünel Projesi 17 km uzunluğunda, 4 m çapında, 400 milyon dolarlık maliyeti olan bir projedir.

Proje ile Akdeniz'e boşalan Yukarı Göksu Havzası'nın sularından 414,13 hm³ünün yapılacak olan 3 adet baraj ve 17 km'lik tünel (Mavi Tünel) vasıtasıyla Konya Kapalı Havzası'na aktarılması amaçlanmaktadır. Projenin tamamlanmasıyla, 223 bin 410 ha alanın sulanmasının sağlanmasının yanı sıra, yıllık 147.050 GWh enerji üretimi gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Konya Ovası sınırları içerisinde irili ufaklı birçok akarsu bulunmaktadır. Küçük akarsuların çoğundan sulama amaçlı faydalanılırken en büyük debiye sahip olan Göksu Nehri'nden sulama amaçlı yararlanılamamıştır. Oysa Göksu Nehri'nin debisi Konya'da sulamada kullanılan akarsuların tamamının debisinden yüzde 50 daha fazladır. Bu nedenle Göksu nehrinin proje için önemi büyüktür.

İhalesi tamamlanmış olan Bağbaşı Barajı ve Mavi Tünel projesi ile yıllık ortalama çevrilecek su miktarı 160-180 hm³'tür. Bu miktar Çumra ovasının su ihtiyacının karşılanması ve yer altı sularının beslenimi için kullanılacaktır.

Konya, Göksu nehrinden denize akan 414 milyon m³ suyun Konya Ovası'na akıtılması durumunda, tarımı sınırlayan karasal iklimde kısmi değişimlerin olması söz konusudur. Mavi Tünel Projesi hayata geçirildiği takdirde tarımı sınırlayan karasal iklimin yerini ılıman kuşağa bırakacağı öngörülmektedir.

Konya Ovaları Sulama Projesi ile birlikte;

- Proje ile Konya Ovası'nın yüzde 70'ini sulanabilir hale getirecek ve bölgede su sıkıntısı çekilmeyecektir.
- Tarım ve tarıma dayalı endüstride büyük bir ekonomik potansiyel oluşacaktır. KOP'un gerçekleşmesi bölgesel ve sektörel kalkınmayı sağlayacak, bölgelerarası dengesizlikleri azaltacaktır.
- Projenin tamamlanmasıyla birlikte; hububat, şeker pancarı, meyve, sebze, yem bitkileri ve haşhaş yetiştiriciliğinde daha yüksek düzeyde verim alınması sağlanacaktır. Üretimi yapılamayan ürünler de yetiştirilebilecek ve pek çok yeni sektörel fırsatlar doğacaktır. Ürün çeşitliliğinin artmasının bir sonucu olarak sanayinin hammadde ihtiyacını karşılayacak ürünler yetiştirilmiş olacaktır.
- Farklı ürünler yetiştirilmesi yanında artan ürün miktarı, bunları yerinde işleyen entegre tarım tesisleri ve tarım sanayisi ihtiyacını beraberinde getirecektir. Bunun sonucu olarak bölge, sanayi şehri konumuna gelecek ve yeni istihdam alanları oluşacaktır. Üretim ile birlikte ihracat kapasitesi de artacak ve ülkemize döviz girdisi sağlanacaktır. Bu sayede Konya Ovası'nın her yıl milli ekonomiye 1 milyar dolarlık katkı sağlaması planlanmaktadır.
- Projeyle birlikte yılda 100 GWh enerji üretilebilecektir. Ürün yelpazesi içinde %80-90 olan hububat, %20'lere düşecek, yerini daha yüksek gelir elde edilecek sanayi ürünlerine bırakacaktır.
- Ekonomik değeri daha yüksek olan, yem, yağ bitkileri, bakliyat, sebze ve meyve ile organik ürünlerin üretimi yapılacaktır. Böylece organik tarımda Konya önemli bir yere sahip olacaktır. Organik ürünlerin yaklaşık %80'inin ihraç amaçlı üretileceği düşünülürse ihracatımız da da artış gerçekleşecektir.
- Projenin hayata geçirilmesi ile dondurulmuş ve kurutulmuş gıda sektörü daha da önemli bir sektör olarak öne çıkacaktır.
- Yaşanacak iklim değişikliği ile birlikte bitki örtüsünde meydana gelecek değişiklikler nedeniyle hayvancılık gelişecek ve hayvansal ürünlerde kalite, fiyat ve miktar olarak yüksek standartlar yakalanabilecektir.
- Son olarak KOP projesinin tamamı devreye girdiği takdirde 3 yılda kendini finanse edecektir.

Küresel kuraklık tehdidi ile birlikte, tarımda ve Konya'nın gelişiminde sulama son derece önemli bir yer teşkil etmektedir. Konya Ovası Sulama Projesi tamamlanamadığı için bugün ovada tarımsal üretim ve doğal hayat tehdit altındadır.

Devlet Su İşleri IV. Bölge Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre KOP kapsamında bulunan projelerin bir kısmı işletmede, bir kısmı inşa halinde, bir kısmının da planlama ve projeleri tamamlanmış olup, yatırım programına alınacaktır. Diğer taraftan işletmede olan sulamalardan klasik sisteme sahip olan tesislerin sulama şebekelerinin kapalı sisteme dönüştürülmesi amacıyla iyileştirme projeleri geliştirilmektedir. **Bütün bu projelerin gerçekleştirilmesi KOP Eylem Planı çerçevesinde 2023 yılına kadar tamamlanacaktır.**

Hükümet Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Doğu Anadolu Projesi (DAP) ve Konya Ovası Projesi başta olmak üzere öncelikli bölgesel ekonomik kalkınma ve sosyal gelişme projelerinin hızlandırılması için bir genelge yayımlanmıştır. Hükümetin GAP eylem planında, Konya Ovası Sulama Projesi de yer almakta ve projelerin tamamlanması temel hedeflerden birisi olarak açıklanmaktadır.

Konya'da yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve Selçuk Üniversitesi uzun zamandan beri Konya Ovası'nı kuraklığın etkisinden kurtarmak, tarımsal üretimi sürdürmek ve tarımsal sanayinin gelişmesini sağlamak için ciddi çaba göstermektedir.

Konya Ovası Sulama Projesi'nin bir an önce tamamlanması için kamuoyu oluşturmaya çalışılmakta ve projenin tamamlanması talebi sık sık gündeme getirilmektedir. Ancak ilimiz için son derece önemli olan bu projenin tamamlanamamasının en önemli nedeni bugüne kadar projeye yeterli kaynak ayrılmamış olmasıdır.

Konya Sulama Projesi İle İlgili Bizim Önerilerimiz Şu Şekildedir:

- KOP Projesinin idaresi amacıyla Orta Anadolu Kalkınma İdaresi Kurulmalı,
- KOP Eylem Planı Hazırlanmalı,
- Konya proje bölgesi incelenerek ve araştırmalar yapılarak, dile getirilen taleplerin de dikkate alınması ile birlikte ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla değerlendirme yapılmalı,
- KOP için 2011 yılı bütçe hazırlıklarında yeterli ödenek tahsis edilmeli ve ihtiyaç duyulması halinde yedek ödenek tertiplerinden ilave kaynak tahsisi yapılmalı,
- Mavi Tünel tamamlanması ile birlikte, suyun verimli ve bilinçli kullanılması için ovadaki üretim bugünden planlanmalıdır.

Ticarette KOBİ Başkenti olan Konya için hazırlanacak KOP eylem planı ile kuraklığın azaltılması, ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi, sosyal gelişmenin sağlanması, alt yapının geliştirilmesi için öngörülen faaliyetlerin gerçekleştirilmesiyle birlikte ilimiz sanayisi ve tarımı daha iyi bir noktaya gelecektir.

KOP'un desteklenmesi ile birlikte, ülkemizin tahıl ambarı olan Konya Ovası, yapılacak stratejik planlarla dünyaya açılacak ve hem Türkiye'nin, hem de dünyanın muhtemel gıda krizinden kurtulmasını sağlayabilecek kapasiteye ulaşacaktır. **Projenin sulama ayağının tamamlanmasıyla birlikte Konya gıda sanayinde önemli bir merkez haline gelebilecektir.**

2. ULAŞIM İLE İLGİLİ PROJELER

İlimiz İç Anadolu Bölgesinin ortasında diğer bütün illeri birbirine bağlayan önemli bir geçiş güzergahıdır. Bu nedenle Konya'yı **lojistik üst** haline getirilebilecek çalışmalar yapılmalıdır. Bu çerçevede Konya'da gerek karayolu ulaşımı gerekse demiryolu ulaşımına ilişkin çeşitli projeler yürütülmektedir. Bunlar şu şekildedir:

2.1. Karayolu Ulaşımı

2.1.1. Duple Yolların Tamamlanması

Konya ile çevre iller arasındaki yolların genişletilmesi, çift şeritli hale getirilmesi hem bölgemiz hem de ülkenin geneli açısından çok büyük faydalar sağlayacaktır. Konya-Ankara, Konya-Adana, Konya-Afyon, Konya-Antalya ve Konya-Mersin arasında duple yol çalışmalarına da bir an önce başlanması, başlanmış olanların ise bir an önce tamamlanması gerekmektedir. Ayrıca **Konya'yı ilçelerine bağlayan yollar ile köy yollarında da iyileştirilmelerin yapılması zaruridir.**

Karayolları 3. Bölge Müdürlüğü 2010 yılı içerisinde 145 kilometresi bölünmüş, 36 kilometresi tek şerit olmak üzere toplam 181 kilometrelik yolu bitirerek trafiğe açmıştır. Bu çalışmalarda 923 kilometre sathi kaplama ve 90 kilometre asfalt beton kaplama olmak üzere toplam bin 13 kilometre yolda asfaltlama çalışması yapılmıştır.

2011 yılında yapılmak üzere 187 kilometrelik yol yapım ihalesi gerçekleşmiştir. İhalesi yapılan yollar;

- Argıthanı-Doğanhisar-Hüyük-Beyşehir ayrımı,
- Bozkır-Kuruçay ayrımı,
- Beyşehir-Derebucak 13.Bölge hudut yolu,
- Beyşehir-Cevizli yolu,
- Yunak-Polatlı yolu,
- Yunak-Çeltik yolu,
- Konya-Seydişehir bölünmüş yolu,
- Seydişehir çevre yolu,
- Konya-Beyşehir yolu,
- Akşehir-Yalvaç yolu.

2010 yılında 2007 yılında açılan Konya-Ankara yoluna ilave olarak 135 kilometrekarelik Konya-Aksaray yolu ve 173 kilometrelik Konya-Ereğli-Ulukışla arasındaki bölünmüş yol çalışması tamamlanmıştır.

100 kilometrelik Konya-Karaman, 216 kilometrelik Konya-Akşehir-Afyonkarahisar arası bölünmüş yol çalışması da bitme noktasına gelmiştir. Konya’da hedeflenen bölünmüş yol uzunluğu 939 kilometredir. 2010 yılında yapılan yatırımlar için harcanan toplam miktar 110 milyon liradır.

Ticari ivmeyi artıracak olan **Konya-Kulu makasındaki Bala Yolunun açılması** gerekmektedir. **Bu yolun açılmasıyla birlikte Kırıkkale yolu açılacak, bu da Konya’nın Karadeniz’e ulaşımını kolaylaştıracaktır.**

2.1.2. Mevcut Yolların Rehabilite Edilmesi

Ereğli Makası-Pozantı Yolunun Rehabilite Edilmesi: Konya-Adana yolu ülkemizde en fazla kullanılan karayollarından birisidir. Konya, Isparta, İzmir ve bölgedeki tüm şehirlerimiz Adana ve ötesi için karayolu taşımacılığında bu yolu kullanmaktadır. Bu yolun Adana’dan Pozantı’ya kadar olan bölümü otoban olmakla birlikte, Pozantı’dan Ereğli’ye kadar bölümü ise dar tek yol şeklindedir. İki şeritli gidiş ve geliş olarak kullanılan yol çok fazla kullanıldığı için araçlar için kaza riski taşımaktadır. Bu nedenle yolun Ereğli’ye kadar bölümü acilen rehabilite edilmeli ve Konya Adana yolu sağlıklı seyahat edilebilecek duruma getirilmelidir.

2.1.3. Yeni Çevre Yolu Yapımı

Mevcut çevre yolunun meskun mahal içinde kalması etkinliğini kaybetmesine neden olmuştur. Bu nedenle nazım imar planı çerçevesinde 129 km.lik Konya dış çevre yolunun yapımı hususu bir an önce yatırım programına dahil edilmelidir. Yeni çevre yolu ulaşım bakımından şehir geçişinde güvenli ve hızlı trafik akışını sağlamak için de gereklidir.

2.2. Demiryolu Ulaşımı

2.2.1. Yüksek Hızlı Tren Projesi

Son yıllarda yüksek hızlı tren konusunda büyük atılım gerçekleştiren Türkiye, bu konuda birçok projeyi hayata geçirmeye devam etmektedir. Yüksek hızlı tren konusunda dünyada ilk 8 ülke arasında yer almayı hedefleyen ve son 3 yılda demiryolu konusunda önemli adımlar atan Türkiye’de, bu alanda önümüzdeki 12 yılda yaklaşık 20 milyar dolarlık yatırım planlanmaktadır. Özellikle şehir içi ve şehirlerarası trafikte yaşanan sorunlar, çevre kirliliğinin giderek artması, akaryakıt fiyatlarının giderek yükselmesi gibi nedenler hızlı treni oldukça cazip hale getirmektedir.

Konya, nüfus, tarım ve sanayi açısından Türkiye'nin büyük şehirlerinden biridir. Ankara-Eskişehir-Afyon koridorundan Ankara-Konya mevcut demiryolu 687 km, Ankara-Konya karayolu ise 258 km'dir. Ankara-Konya arasında demiryolu ile yapılan yolcu ve yük taşımacılığı uzun sürdüğü için kara yolu taşımacılığı tercih edilmektedir. Bu nedenle Konya'nın Türkiye'nin en büyük üç kentine (İstanbul, Ankara, İzmir) daha kısa zamanda ulaşımını sağlayacak hızlı demiryolu ile bağlantısını gerçekleştirmek amacı ile Ankara-Konya demiryolu yapılması planlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında demir ağlarla örülen Anadolu'da, 50 yıla yakın zamandır ciddi yatırım olmaması nedeniyle demiryolu uzunluğumuz 8 bin 500 kilometrede kaldı. Bu rakam ABD'de 212 bin, Rusya'da 95 bin, Almanya'da 44 bin kilometreye ulaşmaktadır. Bu yüzden demiryolu konusunda yapılacak yatırımlarda zaman kaybedilmemesi gerekmektedir.

Bir kent için tek başına bile “gelişme ve ilerleme” anlamına gelen hızlı trenin Konya'ya çok şey katacağına inanmaktayız.

2010 Aralık ayında tamamlanarak açılışı yapılan Ankara-Konya yüksek hızlı tren projesinin altyapı (265.325 bin TL), üstyapı (540 milyon TL) ve 6 adet hızlı tren seti (197 milyon TL) olmak üzere 3 alt projesi bulunmaktadır. Hattın toplam uzunluğu 306 km olup, 94 km.lik kesimi olan Ankara Polatlı arası Ankara-İstanbul Hızlı Tren Projesi kapsamındadır.

Ankara-Konya yüksek hızlı tren hattının bir an önce yolcu taşımaya hazır hale getirilmesi ve bu konuda zaman kaybının önlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca Konya-İstanbul Hızlı Tren Projesinin 2011 yılında tamamlanmasını sağlamak üzere çalışmalara hız verilmelidir. Ankara-Konya hızlı demiryolu hattı, halen yapımı devam etmekte olan Ankara-İstanbul hızlı tren hattı ile Polatlı'dan sonra irtibatlı olduğundan, söz konusu projenin bir an önce tamamlanması Konya-İstanbul arasında da kesintisiz hızlı tren seferlerine başlanması için büyük öneme sahiptir.

Konya-Mersin Hızlı Tren çalışmaları başlatılmalıdır: Konya'nın Mersin Limanı'na ve Suriye'ye olan ulaşım süresini kısaltacak olan Konya-Mersin hızlı tren çalışmaları başlatılmalıdır.

Konya-Manavgat Hızlı tren çalışmaları başlatılmalıdır: Ankara – Konya hızlı tren hattı Konya-Manavgat-Antalya hattı ile desteklendiği takdirde daha fizible olacaktır.

2.2.2. Mevcut Demiryolu Hatlarının İyileştirilmesi

Mersin Limanı ve serbest bölgesine her türlü tahditten uzak, hızlı bir şekilde özellikle **konteynır taşımacılığına** müsait çift hatlı bir alt yapının Konya'da oluşturulması elzemdir.

Konya-Mersin arasında Yenice istasyonundan aktarmalı olarak yapılan yolcu ve yük taşımacılığı, Ulukışla-Yenice arasında mevcut hat kapasitesinin dolu olması sebebiyle gecikmeli olarak yapılabilmekte, söz konusu hattın, Toros dağlarını geçilen yerde olması yaşanan sıkıntıları artırmaktadır. Bu soruna köklü bir çözüm getirmek için Toprakkale-Adana-Mersin ve Yenice-Ulukışla-Boğazköprü hattını sinyalli hale getirecek çalışmalar bitirilmelidir. Sinyalizasyon kapsamında söz konusu kesimin telekomünikasyon sistemi de yenilenmelidir.

2.2.3. Taşımalarda Mal Tahdidi İle İlgili Sorunların Çözülmesi

Demiryolu taşımacılığına getirilen 500 ton limit uygulaması özel izinlerle 250 tona düşürülebilmektedir. Ama bu mal tahdidi dahi fazla olmaktadır. Bu durum firmaların yüksek maliyetli olsa da hızı ve kolaylığı nedeniyle demiryolu yerine karayolunu seçmesine neden olmaktadır. Parça yüklerin biriktirilerek uygun hatlarda toplu taşınması uygulaması ise yüklerin bekletilmesine sebebiyet vermektedir.

Günümüzün rekabet koşullarında hiçbir firma uzun ve belirsiz bir teslimat süresini kabul etmeyeceği için hızlı ve pratik olan karayolu taşımacılığına yönelmektedir. Bu durum demiryolu yük taşımacılığındaki talep azalmasındaki kısır döngüyü izah etmektedir. Konya sanayisi yükünü tüm hatlara ve özelde Mersin Limanına bekletilmeden ve limitlere boğulmadan ulaştırmak istemektedir. Bilinmesi gereken bir başka husus ise uluslararası taşımacılıkta demiryollarında herhangi bir tahdit uygulaması bulunmazken bu tahditlerin yurt içi taşımacılıkta uygulandığıdır. En basit ifade ile bir vagon yük bile olsa onun hemen Mersin'e taşınması gerekmektedir.

2.2.4. Konya'da TCDD Bölge Müdürlüğü'nün Kurulması

Bilindiği üzere Konya iki Bölge Müdürlüğü arasında yer almaktadır. Konya il sınırları içerisinde geçen demir yollarının bir bölümü Adana Bölge Müdürlüğüne bir bölümü ise Afyon Bölge Müdürlüğü'ne bağlıdır. Bu durum Bölge Müdürlükleri ile görüşülmesi ve çözülmesi gereken konularda gerek Konya sivil toplum kuruluşlarının, gerekse Konya firmalarının bir sinerji sağlayarak çalışılmasının önüne geçmektedir.

2.3. Havayolu Ulaşımı

Yatırım ve istihdamın üst sınırlara tırmandığı Konya'da, üretilen malların iç ve dış pazarlara ulaşması ulaşım alt yapısının gerçekleşmesi ile mümkün olacaktır. Bu nedenle yurtiçi ve yurtdışı hava ulaşımının sağlanarak sivil havaalanının kurulması çalışmalarının bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Temel olarak ulaşımla ilgili sorunlar Őu baŐlıklar altında irdelenebilir:

2.3.1. Konya Askeri Havaalanının Sivil Havaalanına Dönüştürülmesi

Konya ve etki alanı düşünöldüğünde en büyük ihtiyaçlarından birisi Sivil Havaalanı Projesidir. Konya'daki mevcut havaalanı ve hava ulaşımı yetersizdir ve hava ulaşımı konusunda sıkıntılara sebep olmaktadır. Havaalanı ihtiyaca cevap verecek duruma getirilse bile Askeri eğitim ve diğer uçuŐlar nedeniyle zaman zaman sekteye uğramaktadır. Ayrıca güvenlik mahsurları taşıyan Askeri üs, askeri uçuŐlar ile sivil uçuŐlar çakıŐabilmekte ve bu nedenle uçuŐ iptallerine sebep olmaktadır.

Konya'nın sivil havaalanı olmaması turizm sektöründe faaliyet gösteren firmalara büyük kayıplar yaşatmaktadır. Modern çağda ulaşımın daha çok hava yoluyla sağlandığı göz önünde bulundurulduğunda Mevlana Müzesi, İnce Minare ve Çatalhöyük gibi önemli değerlere sahip Konya'ya gelen turist sayısının az olmasında da sivil hava alanı bulunmayışının etkisi bulunmaktadır. Kente sivil hava alanı kurulması durumunda Konya'ya gelen turist sayısı da 2-3 katına çıkacaktır.

Bu çerçevede bizim önerimiz mevcut askeri havaalanının Karapınar çevresine nakledilerek, merkezdeki havaalanını sivil havaalanına dönüŐtürmektir.

Diğer bir alternatif de Konya ile bir bütönlük arz eden Aksaray ve Karaman illerine de hitap edecek bir sivil havaalanı yapılmasıdır. Aynı zamanda bu sivil havaalanı uluslararası uçuŐların yanında her türlü tarım, kargo taşımacılığı, dolmuş uçak uçuŐlarına açık sivil havaalanı olmalıdır.

2.3.2. Mevcut Havaalanının 24 Saat Hizmet Vermesi

Mevcut havaalanının 24 saat hizmet verir hale gelmesi iş adamlarımızın ticari ziyaretlerini gerçekleŐtirmelerini kolaylaştıracaktır.

2.3.3. Ek Seferlerin Konulması

Bugün Konya'dan sadece İstanbul ve İzmir'e uçak seferleri bulunmaktadır. Konyalı işadamları bazı Büyükşehirlere de iç hat seferleri düzenlenmesini istemektedir. Bu çerçevede Gaziantep'e de seferler konulmalıdır.

Ayrıca Konya'nın ihracat potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda, Konya'dan yurtdışına uçak seferlerinin başlatılması büyük önem taşımaktadır.

3. EĞİTİM ALANINDAKİ PROJELER

Selçuklu ve Osmanlı döneminde Konya, tam bir eğitim merkezi konumundaydı. Bugün de Konya'yı çağdaş üniversitelerin bulunduğu bir üniversite şehri yapmak için, Konya'ya birden fazla üniversitenin kurulması gerekmektedir. **Kurulacak olan üniversiteler ile Konya'nın bir eğitim başkenti haline getirilmesi sağlanmalıdır.**

Bilgi toplumunda toplumlar bilgiyi elde ederek ve kullanarak modern dünyada yerini almaktadır. Bu nedenle üniversiteler bilgi toplumlarda önemli bir yer tutmaktadır. Bilgi toplumunda yerini alması için Konya'ya yeni üniversitelerin kurulması gerekmektedir. Tarım ve sanayi kenti olan Konya, yeni üniversitelerin kurulması ile birlikte üniversite kimliğini de bünyesine katarak geliştirecektir. Yeni üniversiteler KOBİ başkenti olan Konya'nın sanayisine güç katacaktır.

KTO Karatay Üniversitesi ile Konya'nın ihtiyaç duyduğu sanayi-üniversite işbirliğinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Bu üniversitede, sadece teorik bilgiye değil aynı zamanda uygulama becerisine sahip nitelikli bireyler yetiştirilecektir. Böylece Konya önümüzdeki dönemde Türkiye'nin en önemli sanayi kentlerinden biri haline gelecektir.

Konya'nın tarihi misyonuyla yeniden kavuşması açısından KTO Karatay Üniversitesi önemlidir. 2010 Ekim ayında eğitim ve öğretime başlayan KTO Karatay Üniversitesiyle, Konya üniversiteler şehri olma yolunda önemli mesafe kat edecektir.

Konya'ya yeni üniversiteler açılması, Konya'nın bir eğitim başkenti haline getirilmesi için şarttır. Bu nedenle Konya'ya yeni üniversitelerin kurulması için tüm istekli kuruluşların önü açılmalıdır.

3.1. Tarım Üniversitesi Kurulması

Tarım sektörü ilimizin önemli sektörleri arasındadır. Şehrimizin tarım alanında bir ihtisas şehri haline getirilmesi amacıyla ilimize bir tarım üniversitesinin kurulması gerekmektedir. Bu üniversitede tarım ekonomisi, tohumculuk, genetik bilimler, tarım işletmesi gibi tüm tarım açılımlı alanlarda derslerin verilmesiyle bu alanda uzmanlaşma sağlanmalıdır.

3.2. Mesleki Eğitim Merkezinin Kurulması

Sanayicimizin ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman eksikliğini gidermek için eğitim sistemi yeniden gözden geçirilmeli ve mesleki eğitim yeniden yapılandırılmalıdır. Bu amaçla ilimizde bir **Mesleki Eğitim Merkezi** kurulması amacıyla Konya Ticaret Odası, Konya Sanayi Odası ve Konya İl Özel İdaresi işbirliği ile önümüzdeki yıl içerisinde çalışmalara başlanacaktır. Üniversiteye gidemeyen lise mezunları bu mesleki eğitim merkezi vasıtasıyla sanayiye kazandırılacaktır.

4. KÜLTÜR, TURİZM VE SAĞLIK ALANINDAKİ PROJELER

4.1. Fuar ve Kongre Merkezi

Konya, Kongre Turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Nitekim Konya “Turizm Stratejisi-2023”de ülkemizde Kongre turizmine altyapısı uygun iller arasında sayılmıştır. Ancak Konya’nın kongre turizmi açısından sahip olduğu potansiyeli yeterince değerlendiremediği görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri uluslararası ölçekte bir kongre merkezinin bulunmayışıdır. Üstelik mevcut konaklama tesislerinin de kongre olanakları sayı ve kapasite itibarıyla yetersizdir.

Konya’da Kongre Merkezi kurmak finansman, işletme ve geliştirme maliyetleri açısından çok yüksek bir maliyete sahip olsa da Konya, fiyat açısından gelişmiş ülkelere göre oldukça caziptir. Geniş bir alanda kurulacak olan Kongre merkezi sayesinde Konya’da ilkbahar, yaz ve sonbahar aylarında çeşitli sempozyumlar yapılabilecektir.

Konya Büyükşehir Belediyesi ile Konya Ticaret Odası (KTO) Konya'ya Uluslararası Fuar, Kongre ve Ticaret Merkezi yapılması amacıyla protokol imzalamıştır. Bu amaçla yapılacak çalışmalarda ilimize destek sağlanması gerekmektedir.

4.2. Konya’ya Dünya Ticaret Merkezi Şubesinin Açılması

Dünya Ticaret Merkezleri Uluslararası ticaret ile ilgili olan Özel İşletmeleri ve Kamu Kurumlarını bir araya getirmekte ve temel ticari hizmetler sunarak içinde bulunduğu coğrafyanın ticaretini canlandırmaktadır. Bu nedenle ticareti canlandırmak amacıyla Konya’da Dünya Ticaret Merkezi’nin bir şubesi açılmalıdır.

Konya’ya açılacak olan Dünya Ticaret Merkezi ile birlikte ticari potansiyel de artacaktır.

4.3. Sağlık Turizmine İlişkin Yatırımlar

Kaplıca ve hamamlarıyla dikkat çeken Konya’nın Ilgın İlçesi yerli ve yabancı turistlerin akınına uğramaktadır. Ilgın’ın doğusunda ve belediye sınırları içinde yer alan Ilgın kaplıcaları bünyesinde barındırdığı zengin mineral ve vitaminlerle bir çok hastalığı geçirmektedir.

Potasyum, Sodyum, Amonyum, Kalsiyum, Magnezyum, Demir, Alüminyum, Klorür, Nitrat, Sülfat ve Hidrokarbonat gibi kimyasal özellikleri için de taşıyan şifa kaynağı kaplıca suları berrak, renksiz ve kokusuzdur. Ayrıca su az miktar da tuz ihtiva etmesi ile dünyanın tanınmış sularına benzediği bilinmektedir.

Ilgın’daki termal turizmin tanıtımının daha iyi yapılarak bu potansiyelin iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca termal turizme önümüzdeki yıllarda yeni yatırımlar yapılarak bu alana daha fazla turist çekilmelidir.

İlimize ilişkin Odamızın diğer görüş ve öneri ise şöyledir:

5. KAMU YATIRIMLARINDAN YETERLİ PAY ALINAMAMASI

Konya ürettiği katma değer ve ödediği vergilere oranla kamu yatırımlarından çok az pay almaktadır. Özellikle son 15-20 yıldır kamu yatırımlarından hak ettiği payı alamayarak sıralamada yıllar itibariyle sürekli gerilemiştir.

TABLO 1. Konya'nın Yıllar İtibariyle Kamu Yatırımları ve Sıralamadaki Yeri

YILLAR	YATIRIM TUTARI (Bin TL)	YATIRIMDA SIRA	KİŞİ BAŞI TUTAR (TL)	KİŞİ BAŞI TUTAR SIRALAMA
2001	61.702	15.	31,3	51.
2002	106.328	19.	53,9	54.
2003	155.449	14.	78,9	36.
2004	113.351	16.	57,5	57.
2005	287.265	9.	145,8	33.
2006	265.240	9.	134,6	38.
2007	240.895	11.	109,9	57.
2008	235.335	13.	107,3	61.
2009	227.484	14.	115,5	67.
2010	343.518	11.	174,3	57.

Kaynak: DPT, Kamu Yatırımları Ana Sayfası
(Konya Nüfusu : 1.969.868 olarak baz alınmıştır.)

2009 yılında kamu yatırımlarında 227 milyon 484 bin TL kaynak olarak 14.sırada yer alan Konya, 2010 yılında %51 oranında artış göstererek kamu yatırımlarından 343 milyon 518 bin TL olarak 11. sıraya yükselmiştir.

Türkiye geneli yıllara göre sıralamaya baktığımızda **Konya'nın kamu yatırımları konusunda ne kadar yalnız bırakıldığı görülmektedir.**

Kişi başına düşen kamu yatırım tutarlarını incelediğimizde; 2005 yılından bu yana sürekli bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2009 yılında kişi başına düşen yatırım miktarı 115 TL'dir. **2010 yılında kişi başına düşen yatırım tutarı 174 TL'dir.**

Bugün kamu yatırımlarındaki nominal gerileme Konya açısından ihmal edilmişliğin bir sonucudur. Elbette ki kamuya ilişkin yatırım tutarları belirlenirken bir dizi faktörler ön plana çıkmaktadır ancak unutulmamalıdır ki, Konya ili de sürekli gelişen ve değişen bir çehreye sahiptir. **Konya gerek nüfusu, gerek yüzölçümü, gerek jeopolitik konumu gerekse üretimi açısından çok daha büyük yatırımları hak etmektedir.**

Sürekli gelişen ve kendini yenileyen ilimiz, yapmış olduğu alt ve üst yapıya dair yatırımlarla ülke içi pozisyonunu ve vizyonunu her geçen gün üst seviyelere yoğun bir gayretle taşıma çabası içerisinde.

İlimizin ön plana çıktığı sektörlerde büyük ana sanayi yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. **Konya büyük yatırımları çekmek için merkez haline getirilmelidir.** Özellikle ilimiz; otomotiv yan sanayi, makine imalat sanayi, ayakkabı, gıda, ambalaj ve döküm sektörü, savunma sanayi gibi alanlardaki yatırımlarını destekleyecek son derece etkin bir üretim potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin harekete geçirilmesi gerekmektedir. **İlimiz sektörel bir üs haline getirilmelidir.** Bir KOBİ başkenti olan Konya'mıza yapılacak olacak her yatırım ülkeye büyük katma değer sağlayacaktır.

Bu noktada sadece Konya için değil, Türkiye için de hayati projeler olan KOP ve Hızlı Tren gibi projelere çok daha fazla kaynak aktarılmasını istiyoruz.

NELER YAPILMALI ?

- Konya'nın Kamu Yatırımlarından 2011 yılında alacağı paya yönelik olarak başta icracı daireler olmak üzere çalışmalar projeler bazında yapılmalı ve istenen paylar üzerinde siyasilerimiz ağırlığını koymalıdır.
- Konya'nın hangi yatırımlarının öne çıkarılacağı ve istenecek miktarlar üzerinde çalışmalar yapılmalıdır. Konya'nın hangi projelerinin 2011 yılı bütçesinde ağırlıklı olarak talep edileceği şimdiden belirlenmelidir.
- Kamu yatırımlarında geçmişten beri sürüncemede olan yatırımların bir an önce bitirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak kamu yatırımlarında birlikte hareket edilmesi sağlanmalıdır.

6. ENERJİ

Konya'nın mevcut elektrik ihtiyacı tamamen dışarıdan sağlanmaktadır. Bu durum enerji arz güvenliğini sıkıntıya sokmaktadır. Bu nedenle bu konuda çeşitli önlemler alınması gerekmektedir.

Konuya ilişkin önerilerimiz şu şekildedir:

- **Rüzgar ve güneş enerjisi kullanımı yaygınlaştırılmalı ve yeni yatırımlar yapılmalıdır.** Konya gibi şehirlerde yılın 9 ayında güneş enerjisinde faydalanılabilir ve faydalanılmalıdır. Büyük sitelerde, büyük pazarlarda, büyük fabrika ya da işyerlerinde, otellerde güneş enerjisi kullanımı mecburi hale getirilmelidir. Güneş enerjisinden yatırım maliyetlerinin fazla olması nedeniyle çok az faydalanılmaktadır. Bu konuda devlet tarafından teşvikler yapılarak yatırım maliyeti azaltılırsa birçok işletme kendi enerjisini karşılayarak enerji üretimine katkı sağlamış olacaktır.

- **Hidro-elektrik ve rüzgar türbinlerinin imalatı artırılmalıdır.** Ülkemizde elektrik üretiminde kullanılan türbinlerin Konya gibi şehirlerde yapılması ve yerli malı türbin üretiminin artırılması gerekmektedir. Bugün rüzgar enerjisinden elektrik üretmek isteyen bir girişimci iki yıldan önce türbin yaptırılmamaktadır. Hidro-elektrik santrallerinde kullanılan türbinler için bu süre daha da uzamaktadır. Bu teşvik edilirse Konya gibi sanayisi gelişen bölgelerimizde türbin üretilecek, hem dışarıya bağımlılığımız ortadan kalkacak hem de ihtiyaç karşılanacaktır.
- **Rüzgar enerjisi için teşvikler artırılmalıdır.** Almanya, İspanya gibi ülkelerde yıllık 20 bin megavat rüzgardan elektrik üretilmektedir. Ülkemizde ise bu rakam 300-500 megavatı geçmemektedir. Oysa bu ülkelerde rüzgar enerjisinin kullanımı ve üretimi için çok yoğun teşvikler uygulanmaktadır. Ülkemizde de bu teşvikler getirilmeli ve kısa dönemde rüzgardan elektrik üretiminin 5 bin daha sonra da kademeli olarak 10 ve 20 bin megavat düzeylerine çıkarılması yönünde stratejiler geliştirilmelidir. Konya'da kampüs civarında 250 megavat elektrik üretebilecek rüzgar enerjisi olduğu tespit edilmiştir. Buralarda teşviklerle ya da kamu desteği ile santraller kurulmalıdır. Bu sağlandığı takdirde ülkemizin enerji ihtiyacı daha farklı alanlardan karşılanmış olacak, ülkemizin atıl enerji alanları kullanılacaktır.
- **Doğal Kaynaklarımız daha fazla kullanılmalıdır.** Güneş, rüzgar, akarsular, sıcak su kaynaklarımız gibi enerji kaynaklarımızdan bugün aldığımız verim çok düşüktür. Yine mesela demir cevheri gibi madenler hala dışarıdan ithal yolu ile gelmektedir. Ülkemizin kaynaklarının kullanımı artırılmalı, bu çerçevede oluşturulacak çalışmalara teknik ve ekonomik destekler verilmelidir. Cevher temini yerli imkanlarla yapılmalı bunun için yeni ocaklar açılmalıdır.
- **Konya'ya ve çevresine hizmet verebilecek ölçekte müstakil bir elektrik santrali yapılmalıdır.** Konya bölgesinde Konya'yı besleyebilecek büyük bir enerji santralının olmaması enerji sıkıntısına yol açmaktadır. Bu olay üretim üssü olan Konya'nın sanayisine zarar vermektedir. Doğalgaz yada su ile yapılacak olan santralin maliyet ve verimliliği göz önüne alındığında Konya için en uygun santral kömürle çalışacak Ilgın termik santrali olacaktır. Ilgın ilçesinde elektrik üretmeye imkan sağlayacak geniş kömür maden alanları vardır. Geçmiş dönemlerde yapımı düşünülen fakat kamunun alım garantisi olmadığı için özel sektörün üstlenemediği termik santralin yapılması için kanun çıkarılmalıdır. Afşin B ve C santrallerine uygulanan yasal prosedür Konya Ilgın termik santraline de uygulanmalıdır. Bu çerçevede elektrik üretim ihalelerinin yapılarak bir an önce bu sorunun çözülmesi gerekmektedir.
- **Konya'daki enerji iletim hatları Konya'nın ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır.**

Konya'ya ana enerji taşıyan iletim hatları (380 kv ve 154 kv) oldukça yüklü çalışmaktadır. Zaman zamanda kapasitesinin üzerine çıkılmak sureti ile Konya'nın ihtiyacını da karşılayamamaktadır. Bu olumsuzluğu giderebilmek için :

- a) İhale aşamasında olan Seydişehir-Konya IV 380 kv'lık hattın yapımı süratle tamamlanmalıdır.
- b) Ürgüp'e yapılmakta olan 380 kv indirici merkezden bir hatta yine Konya IV ile irtibatlandırılarak alternatif ve ilave güç ihtiyacı karşılanmalıdır.
- c) 7 adet indirici merkezinin ivedilikle yapılması gerekmektedir.

7. İŞSİZLİK VE İSTİHDAM

Konya ekonomisi için önemli göstergelerden biri de istihdamdır. 2009 yılı TÜİK verilerine göre Konya'da işgücüne katılma oranı %51,6, işsizlik oranı %10,8 ve istihdam oranı %46.1'dir.

Konya İŞKUR kayıtlarına göre 2010 yılı Ekim ayı itibariyle kuruma başvuru yapan 3 bin 31 kişiden 209'u işe yerleştirilmiştir.

Konya'da 2010 Ekim ayı verilerine göre 370 kişi işsizlik ödeneğine başvurmuştur. Bunlardan 8 tanesine işsizlik ödeneği kesilmiştir. 2 kişinin işsizlik ödeneği yıl içinde bitmiştir. Ödeneği devam eden 245 kişi vardır. Ödenek hak etmeyen 115 kişi bulunmaktadır.

İşsizliğin azaltılması için devletin istihdam üzerindeki vergi yükünü ve maliyetleri düşürecek özel destekler sağlaması gerekmektedir. Ayrıca **Konya ve çevresinden ilimize göç eden tarımsal nüfusun daha nitelikli hale getirilmesi amacıyla çeşitli kurumlarca verilen eğitim çalışmalarının devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.**

İstihdam hizmetleri sağlayan kamu kuruluşlarının etkinliğinin artırılması ve bu kuruluşlara daha iyi ve hızlı hizmet verebilmeleri için daha iyi bir yapı kazandırılması gerekmektedir. İşsizlere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi ve bu tür hizmetlerle işverenler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Ülkemiz çalışma hayatı ve endüstri ilişkileri sisteminin de yeni bir yapılanma içine girmesi ve gelişmiş ülkelerde bu alanda geliştirilen politikaların hükümet, işçi, işveren ve ilgili tüm kesimlerce yakından izlenip değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Yerel yönetimler ise özel sektör yatırımlarını ve istihdam sağlayıcı çalışmalarını kolaylaştırmalı ve alt yapısını oluşturmalıdır.

Özel sektör ayağında ise işletmelerde en fazla hangi nitelikte elemana ihtiyaç duyulduğunun tespit edilerek bu niteliklerdeki elemanların temin edilmesi noktasında ilgili kamu kurumları ile sıkı bir işbirliği yapılmalıdır.

Yine işletmelerin kayıt dışı istihdama gitmemesi orta vadede ilimizin istihdamını artıracı bir etki yapacaktır.

8. KOBİ'LERİN SORUNLARI

8.1 Finansman Sorunu

Günümüzde iş kurmak isteyen girişimcilerin en büyük sıkıntısı hiç kuşkusuz finansman zorluğudur. KOBİ'ler genellikle öz kaynakları dışında fon kullanmamakta, finansman yetersizliği için ilk etapta aile içi parasal destek sağlama çabasına girmekte, ikinci bir aşama olarak banka yolunu tercih etmekte veya etmemektedir.

Türk şirketlerinin mali yapısına bakıldığında yetersiz kredi hacmi ve risk sorunları nedeniyle birçok büyük firmanın finansman kaynağı olarak kredileri değil ticari borçları kullandığı görülmektedir. Bu nedenle de risk sermayesi ve sermaye ortaklığı gibi modellerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yeterli mali kaynaklara sahip olmayan girişimciler bankalara başvurduklarında ise teminat göstermekte zorlanmakta ve daha işin başında vazgeçmektedirler.

Diğer yandan sunulan kredilerin ticari faiz oranlarının yüksek olması nedeniyle de kredi kullanımı olması gerektiği düzeyde değildir.

Paranın maliyetini tabii ki hesaplamak lazım ama uzun vadeli fonlardan yararlanmadan kısa vadeli borçlanma ile orta vadeli krediyi çevirmek hele uzun vadeli kredi kullandırmak yüksek maliyet nedeniyle mümkün değildir.

8.2. Ölçek Sorunu

Küresel rekabette fiyat ve kalite üstünlüğü ölçek ekonomisine uygun çalışmaktan, yani yeterli büyüklüğe sahip olmaktan geçmektedir. Ülkemiz ekonomisi açısından KOBİ'ler gerek sayı, gerekse istihdam açısından önemli bir işlev görmekle beraber, ekonomimiz ve KOBİ'lerin yaşamsal sağlığı açısından büyük işletmelere de ihtiyaç bulunmaktadır.

Ölçek büyütürrek rekabet gücünün artırılması yönünde teşvik edilen ortaklık ve güç birliği kurulması sürecinde mevzuat, zihniyet ve eğitim gibi birçok alanda yetersizlikler vardır. Mevcut düzenlemeyle, KOBİ'lerin birleşmelerine yönelik teşvik olanağı, 31.12.2009 tarihine kadar birleşen şirketlere tanınmıştı. Bu konuda **herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın uygulamanın sürdürülmesi KOBİ birleşmelerinden arzu edilen faydanın sağlanması açısından çok önemlidir.**

Keza birleşme projelerinin ortaya çıkarılması, yürütülmesi ve gerekli altyapının oluşturulması gibi yüksek maliyet gerektiren hususlar KOBİ'lerin mevcut imkanları dahilinde gözükmemektedir. Bunların KOBİ teşvikleri kapsamında ele alınması ve buna ilaveten şirket birleşme projelerini değerlendirmeye yönelik danışmanlık işlevi görececek bir kurumsal yapının oluşturulması gerekmektedir.

8.3. Kurumsallaşma Ve Markalaşma Sorunu

İlimiz açısından bir diğer önemli sorun da KOBİ'lerimizin yeterli düzeyde kurumsallaşamamış olmalarıdır. Konya'nın tanıtım, markalaşma ve kurumsallaşma gibi sorunlarının bulunması ekonomik gelişmesinin önünü tıkamaktadır.

Konya ekonomisinin gelişmesinin yolu KOBİ'lerin kurumsallaşmasından geçmektedir. Bu gerçekten yola çıkılarak Konya'daki KOBİ'lerin kendisini kurumsallaşma ve markalaşma alanında geliştirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda kurumsallaşma ve markalaşma sorunlarının aşılması için daha fazla eğitim gerçekleştirilmesi amacıyla tüm kurumlar bir eğitim planı oluşturmalı ve bu eğitimlerden KOBİ'lerin yararlanması sağlanmalıdır.

KOBİ'lerimiz büyümeli, büyürken de büyümenin getirdiği sorunları aşmada tasarruf, markalaşma, inovasyona ve kurumsallaşmaya önem vermelidir.

8.4. Yüksek Girdi Maliyetleri

Anadolu'da KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılması, kalite alt yapılarının geliştirilmesine, markalaşma bilincinin ve sayısının artırılmasına, bu da öncü sektörlerin teşvik edilmesine ve yerel girdi maliyetlerinin düşürülmesine bağlıdır. Yüksek girdi maliyetleri nedeniyle firmalarımız pazar paylarını, çok daha düşük işgücü maliyetleri olan Çin, Hindistan, Doğu Avrupa ülkelerine kaptırmaya başlamışlardır. Bu girdi maliyetlerinin en azından rakip ülkeler seviyesine çekilebilmesi ve yeni destek sistemlerinin devreye sokulması gerekmektedir.

Sanayicilerimizin yeniliğe açık olmaları, değişimleri hızlı bir şekilde fark edip bunlara uygun stratejiler oluşturmaları gerekmektedir. Teknolojik gelişmeyi özendirici, verimlilik ve etkinliği artırıcı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bankaların sağladığı KOBİ'lere yönelik kredi, kullandıkları toplam kredinin %5'i bile değildir. Ayrıca bilindiği üzere, bankaların sunduğu kredilerin vadeleri kısa, miktar genelde düşük, faiz ise yüksek olmaktadır. Oysa girişimciliğin yeşereceği iklim için uzun vadeli (minimum 60 ay) ve düşük faiz oranlı destek kredisi kullanılmalı, yatırımlarda tercihen en az ilk iki yıl vergiden muaf tutulmalıdır.

Ayrıca bazı illerde başlatılan “mikro kredi” uygulamalarının Konya'da da başlatılması yönündeki çalışmalara hız verilmelidir.